

672.50
(2e)

Voorontwerpplan/MER *herinrichting*

Swette-De Burd

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport *herinrichting*

Swette-De Burd

Inhoud

4	SAMENVATTING
12	1. Inleiding
12	1.1. Het Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport
12	1.2. Voorgeschiedenis
13	1.3. De vervolgprocedure
13	1.4. Uw reactie
14	2. Gebiedsbeschrijving
14	2.1. Algemeen
14	2.2. Landbouw
14	2.3. Natuur
15	2.4. Recreatie
15	2.5. Landschap en cultuurhistorie
15	2.6. Milieu
16	3. Beleidskader
16	3.1. Rijk
16	3.2. Provincie
18	3.3. Gemeenten
18	3.4. Waterschappen
20	4. Knelpunten en doelstellingen
20	4.1. Landbouw
20	4.2. Natuur
21	4.3. Recreatie
22	4.4. Landschap en cultuurhistorie
22	4.5. Milieu
22	4.6. Samenhang tussen de problemen
24	5. Planvorming, maatregelen en alternatieven
24	5.1. Werkwijze, motivering alternatieven
24	5.2. Planbeschrijving
24	5.2.1. Landbouw
26	5.2.2. Natuur
27	5.2.3. Recreatie
28	5.2.4. Landschap en cultuurhistorie
30	5.2.5. Milieu
30	5.3. Alternatief Wetter en reiden
31	5.4. Alternatief Simmerpolders
32	5.5. Alternatief Fûgeltsjelân
33	5.6. Autonome ontwikkeling

36

Effecten

- 36 6.1. Inleiding
- 38 6.2. Effecten op de landbouw
 - 38 6.2.1. Verkaveling
 - 38 6.2.2. Waterbeheersing
 - 39 6.2.3. Economische effecten
 - 39 6.2.4. Autonome ontwikkeling
 - 39 6.2.5. Samenvatting van de effecten
- 39 6.3. Effecten voor de natuur op de Noorderburd en It Eilân
 - 40 6.3.1. Realiseren aankooptaakstelling
 - 40 6.3.2. Natuurwaarden
 - 42 6.3.3. Streekplanuitwerking en SGP
 - 43 6.3.4. Vermindering wegzijging uit de Wyldlannen
 - 44 6.3.5. Autonome ontwikkeling
 - 44 6.3.6. Samenvatting van de effecten
- 46 6.4. Effecten voor de natuur in het Swettegebiet
- 46 6.5. Effecten voor de recreatie
- 47 6.6. Effecten voor landschap en cultuurhistorie in het Swettegebiet
- 47 6.7. Effecten voor het milieu

49

Vergelijking van alternatieven

- 49 7.1. Het “meest milieu-vriendelijk alternatief”
- 49 7.2. Het “voorkeursalternatief”
 - 49 7.2.1. Gevolgen voor het landschap
 - 50 7.2.2. Inrichtingskosten
 - 50 7.2.3. Beheerskosten
 - 51 7.2.4. Duurzaamheid
 - 51 7.2.5. Maatschappelijk draagvlak
 - 52 7.2.6. Verantwoording van de keuze
 - 52 7.2.7. Effecten van het “voorkeuralternatief”

54

Uitvoeringsaspecten

- 54 8.1. Algemeen
- 54 8.2. De kosten van het plan en de kostenverdeling
- 56 8.3. Eigendom, beheer en onderhoud
- 57 8.4. Verwerving en bestemming van gronden
- 57 8.5. Instrumentarium en vervroegde uitvoering
- 58 8.6. Randvoorwaarden
- 59 Literatuur
- 61 Verklarende Woordenlijst
- 63 Colofon
- Los bijgevoegd: Plankaart

Samenvatting

In deze samenvatting worden de hoofdlijnen uit dit rapport beschreven. Daarbij is de hoofdstukindeling van het rapport gevolgd.

Inleiding

Voor het gebied "Swette-De Burd" is een landinrichtingsplan in voorbereiding. Het plan wordt gemaakt door de landinrichtingscommissie in opdracht van Gedeputeerde Staten van Fryslân. Met dit project willen wij, de commissie, problemen op het gebied van landbouw, natuur, recreatie, landschap en milieu oplossen. Met dit Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport, willen wij u informeren over de plannen die tot dusver zijn gemaakt. Dit plan dient als basis om samen met de bewoners van het gebied te komen tot de gewenste inrichting van "Swette-De Burd".

De landinrichtingscommissie is haar werk begonnen in 1993. In oktober 1995 hebben de Staten van Friesland de Streekplanuitwerking van de Blauwe Zone vastgesteld. Dit resulteerde in een ruimere opdracht van GS aan de landinrichtingscommissie. Wij hebben vervolgens inrichtingsalternatieven ontwikkeld, waarover in oktober 1997 tussentijds voorlichting is gegeven aan bewoners en belangengroepen.

Het is niet zo dat wij geheel vrij zijn in het maken van dit plan. Het eindresultaat moet passen in het provinciaal beleid, zoals dat is beschreven in de Streekplanuitwerking Blauwe Zône. Dat geeft aan welke functies het gebied moet krijgen.

Voor herinrichtingsprojecten is het vereist een Milieu-effectrapport op te stellen. Daarin moeten de gevolgen van het plan voor natuur, milieu, landschap en leefbaarheid worden aangegeven. Afsproken is om het Voorontwerpplan en het Milieu-effectrapport te combineren.

Rond dit Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport worden voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten georganiseerd. Wij willen graag uw reacties horen. Dit kan schriftelijk, of tijdens de inspraakbijeen-

komsten. Ook kunt U persoonlijk met ons over het plan spreken tijdens de speciaal hiervoor belegde spreekuren. De inspraakbijeenkomsten zijn tegelijkertijd hoorzittingen voor de Milieu-effectrapportage.

Wij verwerken de inspraakreacties op dit plan en adviseren Gedeputeerde Staten over de oplossing van de problemen in het gebied. In overleg met Gedeputeerde Staten wordt op basis van de resultaten van de inspraak besloten welk alternatief (of welke combinatie daarvan) verder wordt uitgewerkt in het Ontwerpplan. Dit ontwerpplan zal naar verwachting eind 2000 gereed zijn. Het plan wordt dan ter visie gelegd. Na de behandeling van de bezwaren en de eventuele aanpassing, nemen GS in 2001 een besluit om het landinrichtingsplan in uitvoering te nemen. Naar verwachting start de uitvoering in 2002.

Gebiedsbeschrijving

De herinrichting "Swette-De Burd" ligt in de gemeenten Boarnsterhim en Smallingerland en is globaal gelegen ten oosten van Grou en ten noorden van Akkrum en Aldeboarn. Het is te onderscheiden in de Burd, It Eilân en het Swettegebied. De gebiedsbegrenzing is aangegeven op de plankaart. De totale oppervlakte bedraagt 2450 ha.

"Swette-De Burd" is gelegen in Fryslân's Lege Midden, een uitgestrekt en open (klei-op)veengebied). De melkveehouderij is grotendeels beeldbe-

De melkveehouderij is grotendeels beeldbe-

Natuurfunctie Blauwe Zône - Alde Feanen

palend. Het Swettegebied telt 35 veehouderijbedrijven, waarvan 31 hoofdberoepsbedrijven met een gemiddelde bedrijfsgrootte van 42 ha. Binnen het Swettegebied liggen drie bestaande natuurterreinen: Unlân fan Jelsma, Kobbelân en Botmar.

De herinrichting maakt deel uit van het Strategisch Groenproject "Groote Wielen - Alde Feanen". Noarderburd en Eilân hebben een natuurfunctie en hebben een relatie met het grote laagveenmoerasgebied van de Alde Feanen. Op de Burd en It Eilân zijn in de afgelopen jaren de meeste landbouwbedrijven aangekocht ten behoeve van de natuurfunctie en overgedragen aan It Fryske Gea. Die gronden worden op éénjarige basis verpacht, in afwachting van een definitieve inrichting.

De wateren rond Grou zijn onderdeel van de Friese Boezem en behoren tot de belangrijkste watersportgebieden in de provincie. Aan de oostzijde grenst het gebied aan de Alde Feanen, dat naast natuurgebied tevens een prachtig watersportgebied vormt. Het herinrichtingsgebied leent zich verder voor fietsen (o.a de pontjesroute), wandelen en vissen.

Beleidskader

Bij het opstellen van de plannen moeten wij rekening houden met het ruimtelijk ordeningsbeleid van de verschillende overheden. "Swette-De Burd" maakt deel uit van het Strategisch Groenproject "Groote Wielen-Alde Feanen" volgens het Structuurschema Groene Ruimte. Dit is uitgangspunt voor het Rijksbeleid. Inrichting en beheer van de Burd en It Eilân moeten bijdragen aan realisering van de natuurdoelstellingen voor de Alde

Feanen. Dit houdt onder meer in: uitbouwen en verbeteren van dit complex via vergroten van de oppervlakte laagveennatuurgebied en vermindering van de (grond)wateronttrekking.

Op het Swettegebied is het beleid voor de diepveenweidegebieden van toepassing. Voor de landbouwgronden die nu nog geen diepere ontwatering hebben, stelt dit beleid grenzen aan de ontwateringsdiepte.

In oktober 1995 is de Streekplanuitwerking Blauwe Zône door Provinciale Staten vastgesteld. In de Streekplanuitwerking is een natuurfunctie toegekend aan de Noarderburd, It Eilân en enkele kleinere natuurterreinen in het Swettegebied. Het Swettegebied heeft de hoofdfunctie landbouw. De polder Henswoude is aangeduid als bestaand beheersgebied. Rond de kleine natuurterreinen is ruimte voor afronding. Tevens is invulling gegeven aan enkele ecologische verbindingszônes. Suderburd en Eagehoek staan als te ontwikkelen recreatielocaties op kaart.

In de Streekplanuitwerking is aan de Noarderburd en It Eilân een natuurfunctie toegekend. Het doel dat de provincie hiermee heeft, is als volgt verwoord:

Uitgangspunt is het realiseren van de natuurdoelstelling voor de Alde Feanen. Dit laagveen-natuurcomplex heeft een grote (inter)nationale betekenis. Belangrijk daarvoor is het uitbouwen en verbeteren van dit complex als geheel via:

- vergroting van de oppervlakte laagveennatuurgebied;
- betere voeding met schoon grondwater en vermindering van de (grond-)wateronttrekking.

Deze provinciale inzet sluit aan bij het geformuleerde rijksbeleid voor het Strategisch Groenproject "Groote Wielen-Alde Feanen".

Aan ons is gevraagd de aangegeven hoofdlijnen verder uit te werken tot een inrichtingsplan.

Het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Boarnsterhim is in februari 1998 door de gemeenteraad vastgesteld. In dat plan is de natuurbestemming van de Noarderburd geregeld, maar de oppervlakte water en rietlanden is begrensd tot maximaal 60 ha. In oktober 1998 hebben Gedeputeerde Staten hieraan goedkeuring onthouden, waartegen de gemeenteraad in beroep is gegaan.

De gemeente Smallerland werkt aan een nieuw bestemmingsplan voor het buitengebied.

De huidige polderpeilen in het gehele herinrichtingsgebied zijn geregeld in peilbesluiten van de waterschappen Marne-Middelsee en Sevenwolden. De zes Friese waterschappen werken gezamenlijk aan de opstelling van een integraal waterbeheerplan (IWBVP).

De provincie Fryslân werkt aan het Tweede Waterhuishoudingsplan. Het recente advies van de Stuurgroep Water pleit voor uitbreiding van de bergingscapaciteit van de Friese Boezem.

Knelpunten en doelstellingen

Landbouw

Voor de melkveehouderij in het Swettegebied is een optimale bedrijfsvoering gewenst. Hiertoe dient de verkaveling waar mogelijk te worden verbeterd. We streven er naar om bij zoveel mogelijk veehouderijbedrijven ten minste 80 % van de grond bij huis te leggen.

In delen van het Swettegebied is de landbouwkundige drooglegging onvoldoende. Hier willen we een zelfde drooglegging realiseren als in het noordelijk deel van het Swettegebied. Een verdere peilverlaging in de Botmar is niet gewenst vanwege de natuurfunctie. Daarom zal deze plas worden afgekoppeld van de polderboezem. Voor de waterbeheersing zijn aanpassingen van waterlopen en gemalen noodzakelijk.

De wegdichtheid in het Swettegebied is voldoende en de kwaliteit van de openbare wegen is goed. Een aantal boerderijtoegangswegen is semiverhard en kan met subsidie worden verbeterd.

Natuur

Volgens rijks- en provinciaal beleid moeten inrichting en beheer van De Burd en It Eilân bijdragen aan realisering van de natuurdoelstellingen voor de Alde Feanen, zoals die hiervoor zijn geformuleerd. Inmiddels zijn de meeste gronden aangekocht. Wij houden er rekening mee, dat enkele landbouwbedrijven moeten worden ingepast in het inrichtingsplan. In het Swettegebied ligt een drietal bestaande natuurterreintjes: Unlân fan Jelsma, Kobbelân en Botmar. De beide eerstgenoemde terreinen hebben last van verdroging. Wij willen deze terreinen onderling koppelen en een

eigen waterhuishouding realiseren. Isolatie van de Botmar zal gunstig zal uitwerken op peilbeheer en waterkwaliteit.

Door de provincie is een Plan Ecologische Verbindingszônes gemaakt. We willen hieraan invulling geven door de oevers van waterlopen en vaarten in het gebied op een natuurvriendelijke wijze in te richten.

Recreatie

De betekenis van Grou met de omliggende boezemwateren voor de watersport kan worden versterkt door de Suderburd gedeeltelijk te vergraven tot bevaarbaar water. Tegelijkertijd kan hierdoor de capaciteit van aanlegplaatsen fors worden uitgebreid. We beogen hiermee de recreatieve druk op de Alde Feanen te verminderen. Behalve op de Suderburd zullen ook op de Eagehoek nieuwe aanlegplaatsen worden gerealiseerd. Om de rondvaarmogelijkheden te vergroten is het onze bedoeling om de Goaisleat weer bevaarbaar te maken. De mogelijkheden van recreatief medegebruik op De Burd en It Eilân willen we vergroten (wandelen, fietsen en natuurobservatie).

Landschap

Het landschap van het Swettegebied heeft een grote openheid. Bij de inrichting streven wij naar versterking van het landschapsbeeld en behoud en herstel van cultuurhistorische kwaliteiten.

Milieu

“Swette-De Burd” kent geen grote milieuproblemen. Wel zijn er een aantal knelpunten op het gebied van verdroging, vermesting, verzuring en verspreiding.

Landinrichting heeft tot doel de inrichting van het gebied voor alle functies te verbeteren. Vanuit deze benadering zijn de projectdoelen binnen “Swette-De Burd” samen te vatten in vijf inrichtingsthema's:

- Landbouw: verbetering van de verkaveling en de waterbeheersing ten behoeve van de landbouw in het Swettegebied, rekening houdend met natuurbelangen.
- Natuur: inrichting van de Noarderburd en It Eilân voor natuur, rekening houdend met de zittende landbouw en recreatief medegebruik.
- Recreatie: inrichting van de Suderburd en de Eagehoek voor de watersport.
- Landschap en cultuurhistorie: landschappelijke inrichting.
- Milieu: meewerken aan vermindering van milieuproblemen in het herinrichtingsgebied.

Planvorming, maatregelen en alternatieven

Voor de Noarderburd en It Eilân hebben wij in het planvormingsproces alternatieven uitgewerkt en aangeduid met: “wetter en reiden”, “simmerpolders” en “fûgeltsjelân”. Bij de keuze van alternatieven hebben wij ons enerzijds laten leiden door het

overheidsbeleid en anderzijds door de reacties uit de streek. Hier tussen ligt een behoorlijk spanningsveld. In onze uitwerking zijn wij op basis van een afweging van bovengenoemde alternatieven tot een plan gekomen, dat als gevolg hiervan onvermijdelijk de kenmerken draagt van een compromis. In deze samenvatting richten we ons in hoofdzaak op een beschrijving van het door ons voorgestane plan, het voorkeursalternatief. Voor Suderburd en Swettegebied zijn geen alternatieven ontwikkeld.

Landbouw

In het Swettegebied streven we naar verbetering van de verkaveling en de waterbeheersing. Daarbij moeten we rekening houden met de bestaande natuurterreinen en met de inpassing van ecologische verbinding zones. De verkaveling van de 35 veehouderijbedrijven is niet overal optimaal. We proberen om bij zoveel mogelijk bedrijven ten minste 80 % van de grond bij huis te leggen.

De verandering op het gebied

Bij het ruilen van gronden moet de toedeling gelijkwaardig zijn aan de inbreng. Hiervoor zijn kavelaanvaardingswerken nodig. Om het ruilproces te doen slagen moet ca. 25 ha worden aangekocht. Het plan voorziet in een verlaging van de slootpeilen op de laag gelegen veengronden tussen Botmar/Alddijp en Nesser Sylroede/Boarn. Hierdoor zal een zelfde drooglegging worden verkregen als in het noordelijk deel van het Swettegebied. Door isolatie van de Botmar wordt een peilbeheer mogelijk, dat is afgestemd op de natuurfunctie van de plas. Peilverlaging in het landbouwgebied en isolatie van de Botmar maken aanpassingen in het stelsel van waterlopen nodig. Vanwege technische beperkingen is vervanging en aanpassing van de bemaling op de bestaande locatie noodzakelijk. De bemaling van It Eilân voert 's winters bij gesloten keersluizen af op het Swettegebied. Dit zal worden losgekoppeld. Met betrekking tot de keersluizen in samenhang met de bekading van It Eilân hebben wij verschillende varianten uitgewerkt en onderling vergeleken. In overleg met betrokken waterschappen hebben wij na zorgvuldige belangenafweging gekozen voor een variant die recht doet aan de

uitdrukkelijke wens van aanwonenden (d.i. het handhaven van de keersluizen). De bediening van de keersluizen zal worden geautomatiseerd. Deze inrichtingsvariant biedt ook de mogelijkheid om bij hoge boezemstanden water te bergen in het toekomstig natuurgebied. Daartoe moeten bestaande kaden worden aangepast.

Natuur

Op de Burd wordt een winterpolder ingericht. Het polderpeil blijft daar ongewijzigd. Binnen deze winterpolder zullen de gronden van 2 zittende boeren en enkele particulieren worden geclusterd. Hiervoor is een bescheiden herverkaveling nodig. Ook de bebouwde erven op It Eilân blijven bemalen op het huidige peil.

Bij de inrichting voor natuur hebben wij in ons voorkeursalternatief gekozen voor een schakering in zomerpolders en rietland met ondiep open water. Daarbij hebben wij ons laten leiden door het vastgestelde beleid van rijk en provincie en we hebben rekening gehouden met de gevoelens in de streek. In die afweging hebben wij de uiterste grenzen gezocht om beide uitgangspunten zo veel als mogelijk met elkaar te verenigen. Dit heeft geleid tot het volgende streefbeeld.

Om dit streefbeeld te kunnen realiseren moeten de

Onder invloed van ecologische processen en beheer ontstaat een open landschap met kruidenrijke natte graslanden, oppervlakten ondiep open water en riet- en biezen vegetaties.

In de zomerpolders wordt de winterbemaling uitgeschakeld, waardoor 's winters ondiep open water ontstaat. Bij het extensief agrarisch beheer kunnen boeren uit de omgeving worden ingeschakeld. Binnen de delen met open water en rietland zal het peil fluctueren met de seizoenen. Het beheer bestaat hier uit riet maaien in de winter.

De Noarderburd en It Eilân bieden in deze vorm een voortplantings-, rust-, rui- en voedselbiotoop voor een groot scala aan organismen: weidevogels, moerasvogels, kleine zoogdieren, insecten en vissen. Hiertoe behoren ook zeldzame en met uitsterven bedreigde soorten (rode lijstsoorten). Vanaf de nazomer tot het voorjaar rusten en foerageren hier grote groepen steltlopers, eenden en ganzen.

Ook is het gebied in deze vorm zeer aantrekkelijk voor extensieve op natuur en landschapsbeleving gerichte recreatievormen (wandelen, fietsen, kanoën, schaatsen).

betreffende deelgebieden worden omgeven door kaden. Voor wateraan- en afvoer en bemaling zijn aanpassingen nodig.

In het alternatief "Wetter en reiden" worden Noarderburd en Eilân ingericht als open water en rietland, met uitzondering van de winterpolders. Bij het alternatief "Simmerpolders" hoort een inrichting met winterinundatie voor de watervogels en een extensief zomerbeheer, gericht op weidevogels. Het alternatief "Fûgeltsjelân" wordt gekenmerkt door een extensief agrarisch beheer, vooral gericht op de weidevogels.

Om de verdroging van Unlân fan Jelsma en Kobbelaan terug te dringen is een eigen waterhuis-

houding gewenst met hogere peilen in de grenssloten.

Om invulling te geven aan het Plan Ecologische Verbindingszônes willen we de oevers van waterlopen en vaarten in het gebied op een natuurvriendelijke wijze inrichten door de toepassing van flauwere taluds.

Recreatie

Voor de Suderburd streven wij naar een maximale uitbreiding van de oppervlakte bevaarbaar water met ca. 100 aanplaatsen. Financiering en specieverwerking vormen belangrijke randvoorwaarden. Door herinrichting van de Eagehoek ontstaat ruimte voor ca. 40 à 50 aanlegplaatsen. Dit planonderdeel kan bij voorrang worden uitgevoerd. We willen de Goaisleat door baggeren en verbreden weer bevaarbaar maken voor boten van bescheiden afmetingen. In deze vaart moet een nieuwe keersluis moet worden gebouwd. Langs de polderkaden op de Noarderburd en It Eilân willen we met eenvoudige voorzieningen ca. 15 km aan wandelroutes mogelijk maken. Tussen de beide wegen op de Burd zal door aanleg van een fietsverbinding een alternatieve fietsroute ontstaan. Zowel op de Noarderburd als op It Eilân zal een eenvoudige observatiehut worden gebouwd.

Landschap

Het landschapsbeeld van het Swettegebied willen we versterken door subsidiëring van erfbeplantingen, aanleg van wegbeplantingen, herkenbaar maken van het voormalig kloosterterrein te Nes en behoud van de ontginningsstructuur. Wij willen medewerking verlenen aan verplaatsing en herstel van de Boarchmûne, waarbij de molen weer een bemalingsfunctie kan vervullen. We zijn hierover nog in gesprek met betrokken partijen.

Milieu

In het plan willen we waar mogelijk een bijdrage leveren aan de vermindering van milieuproblemen. De plannen voor de Burd, Unlân fan Jelsma en Kobbelân dragen bij aan vermindering van de verdroging. Door een eigen waterhuishouding kan de waterkwaliteit in de natuurgebieden verbeteren.

Effecten

Voor de beschrijving van de effecten van het plan is gebruik gemaakt van het Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor Landinrichtingsprojecten (BEL). Bij dit systeem richt de beschrijving zich op de mate, waarin de plan-doelstellingen worden gehaald. De effecten worden hierna beschreven voor de verschillende gebiedsfuncties.

Landbouw

De effectbeschrijving voor de landbouw beperkt zich nagenoeg tot het Swettegebied. Door ruiling van gronden neemt het percentage grond in de huiskavel op de hoofdberoepsbedrijven met melkvee toe van de huidige 75% naar gemiddeld 83%. Bijna 70% van de bedrijven krijgt meer dan 80% van de grond bij huis. De verbeterde verkaveling betekent voor de landbouwers een besparing van de arbeidstijd en betere werkomstandigheden. Binnen de randvoorwaarden van het beleid zal in het centrale en zuidelijk deel van het Swettegebied het slootpeil worden verlaagd (ruim 600 ha). Vooral op de veengronden (ca. 400 ha) zal hierdoor de draagkracht verbeteren. De vertrappingsverliezen zullen afnemen en de mineralenbenutting is gunstiger dan bij de huidige drooglegging. De doelstellingen verbetering verkaveling en drooglegging worden met dit plan voor een groot deel gehaald.

Het gemaal aan de Botmar zal worden vervangen. Ook in het noordelijk deel van het Swettegebied kan hierdoor in de toekomst met het peil de maai-veldsdaling worden gevolgd. Het nieuw te stichten gemaal op It Eilân zal rechtstreeks op de boezem uitslaan. Dit levert energiewinst op en lagere exploitatiekosten. De doelstelling aanpassing bemaling wordt geheel gehaald.

Natuur

Voor de Noarderburd en It Eilân hebben wij per alternatief de effecten omschreven voor een aantal toetsingscriteria. Het betreffen de aankooptaakstelling, de natuurwaarden, Streekplanuitwerking en Strategisch Groenproject (SGP) en vermindering van de wegzijging uit de Wyldlannen. Deze toetsingscriteria zijn gekoppeld aan de geformuleerde doelstellingen.

Ten aanzien van het realiseren van de aankooptaakstelling is er geen onderscheid tussen de alternatieven. We houden er rekening mee, dat een deel van de voor natuur aangewezen gronden niet op korte termijn kunnen worden aangekocht. De inrichting wordt hier op afgestemd.

Als wordt getoetst op “duurzame bescherming en herstel van de Alde Feanen” uit het Structuurschema Groene Ruimte en ook op “het realiseren van de natuurdoelstellingen voor de Alde Feanen” uit de Streekplanuitwerking, dan biedt alleen alternatief “wetter en reiden” het beoogde effect. Op het ecosysteem van de Alde Feanen heeft een invulling volgens alternatief “fûgeltsjelân” geen effect. Alternatief “simmerpolders” past weliswaar in het beeld van de Streekplanuitwerking, maar beantwoordt niet volledig aan de beoogde doelstellingen en uitgangspunten.

Alternatief “wetter en reiden” voorziet in een drastische peilverhoging op Noarderburd en Eilân.

Wegzijing van de Swettegebied

De wegzijing uit de Wydlannen kan hierdoor met 30 % afnemen. De invloed van de beide andere alternatieven is gering tot vrijwel nihil.

De natuurdoelstellingen voor het Swettegebied betreffen de afronding van bestaande natuurterreinen en de realisering van ecologische verbindingsszones. De eerste doelstelling kan grotendeels worden bereikt, de tweede nagenoeg geheel.

Recreatie

Met de inrichting van Suderbud en Eagehoek wordt het vaargebied bij Grou uitgebreid en ontstaan ca. 150 nieuwe aanlegplaatsen. Met de uitvoering van deze planonderdelen wordt een belangrijke recreatieve doelstelling gehaald. Dat geldt ook voor het recreatief medegebruik van Noarderbud en Eilân. Door de uitvoering van het plan ontstaan 15 km wandelroutes, een nieuwe fietsverbinding en observatiehutten; de Goaisleat wordt weer bevaarbaar gemaakt.

Landschap

Het landschap van het Swettegebied wordt versterkt door de aanleg van erf- en wegbeplantingen. De ontginningstructuur blijft behouden en het voormalig kloosterterrein bij Nes wordt weer herkenbaar gemaakt.

Milieu

Het landinrichtingsplan levert een bescheiden bijdrage aan de terugdringing van milieuproblemen. De verdroging van Unlân fan Jelsma en

Kobbelân zal afnemen en de waterkwaliteit in de natuurgebieden zal verbeteren door gerichte waterbeheersingsmaatregelen.

Bij een ontwikkeling zonder landinrichting zal het doelbereik voor alle functies sterk achter blijven ten opzichte van het landinrichtingsplan.

Vergelijking van de alternatieven

Naar de terminologie van de Milieu-effectrapportage hebben wij het alternatief “Wetter en reiden” aangeduid als “meest milieuvriendelijk alternatief”. De natuurdoelstellingen worden bij dit alternatief nagenoeg geheel gehaald, in tegenstelling tot de andere alternatieven.

Bij de keuze van ons “voorkeursalternatief” dat wij nu als plan presenteren, hebben wij ons niet alleen laten leiden door de mate, waarin de natuurdoelstellingen worden gehaald. Wij hebben ook andere factoren meegewogen, die niet als toetsingscriteria in relatie tot de plandoelstellingen worden beschouwd. Het betreft de gevolgen voor het landschap, de inrichtingskosten, beheerskosten, duurzaamheid en draagvlak.

Het door ons gepresenteerde plan vormt een mix van “wetter en reiden” en “simmerpolders”. De spanning tussen het gewenste doelbereik voor natuur en het maatschappelijk draagvlak is voor ons aanleiding geweest tot intensief overleg met betrokken overheden. Daarbij is duidelijk geworden, dat er geen politiek draagvlak bestaat voor het

alternatief “fûgeltsjelân”. In de afweging, die wij op grond van dat overleg hebben gemaakt, hebben we de uiterste grenzen gezocht om beide uitgangspunten zo veel als mogelijk met elkaar te verenigen. Dit heeft geleid tot een gelijkmatige oppervlakteverhouding van “wetter en reiden” en “simmerpolders”.

De beoordeling van de factoren landschap, beheerskosten en duurzaamheid hebben wij ondergeschikt gemaakt aan deze keuze. We onderkennen de onzekerheid over de continuïteit van het beheer met inschakeling van boeren bij “simmerpolders”. Een inmiddels opgerichte beheerscoöperatie zal zich inspannen om samen met It Fryske Gea deze onzekerheid weg te nemen. Na het aftasten van het bestuurlijk draagvlak is het alternatief “fûgeltsjelân” niet verder in de afweging betrokken. Als gevolg daarvan hebben de inrichtingskosten geen rol gespeeld in de keuze tussen de andere alternatieven, waarvoor de kosten op eenzelfde niveau liggen.

De voorgestelde begrenzing van “wetter en reiden” en “simmerpolders” in het voorkeursalternatief is ingegeven door zaken als bereikbaarheid, ontsluitingsrechten van particulieren, ligging ten opzichte van de Alde Feanen en inpasbaarheid in de waterbeheersing.

Uitvoeringsaspecten

De inrichtingskosten worden geraamd ca. f 19 miljoen, waarvan het Rijk ca. f 13 miljoen bijdraagt. Waterschappen, Provincie en gemeenten dragen bij in het niet gesubsidieerde deel. De kosten voor de gezamenlijke eigenaren bedragen ca. f 0.5 miljoen. De gemiddelde landinrichtingsrente is berekend op f 10,- tot f 15,-/ha/jaar.

Waterschappen, gemeenten, It Fryske Gea en Marrekrite worden belast met het beheer en onderhoud van de te realiseren voorzieningen.

Om de plannen te kunnen uitvoeren moeten op vrijwillige basis nog bijna 200 ha worden aangekocht. Voor een deel zal dat niet op korte termijn lukken. Voor plaatsgebonden planonderdelen zal via korting ruim 6 ha moeten worden vrijgemaakt. De inrichting van de Eagehoek wordt voor een deel met geld uit Europese fondsen betaald. Dit maakt vervroegde uitvoering van dit planonderdeel mogelijk. Voor de uitvoering van het plan gelden een aantal randvoorwaarden. Zo is er een goede afstemming nodig tussen landinrichtingsplan en beleid van verschillende (semi)overheden. Financiering en grondverwerving vormen andere belangrijke randvoorwaarden.

Buttercup

1 Inleiding

1.1. Het Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport

Voor het gebied “Swette-De Burd” is een landinrichtingsplan in voorbereiding. Het plan wordt gemaakt door de landinrichtingscommissie in opdracht van Gedeputeerde Staten van Fryslân. De samenstelling van de Landinrichtingscommissie vindt u naast blz. 62. Met dit project willen wij, de commissie, problemen op het gebied van landbouw, natuur, recreatie, landschap en milieu oplossen. De geplande inrichtingsmaatregelen zijn hierop gericht. Deze maatregelen staan beschreven in dit Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport, waarmee wij u willen informeren over de plannen die tot dusver zijn gemaakt. In dit rapport wordt het Voorontwerp-landinrichtingsplan volgens art. 86 van de Landinrichtingswet gecombineerd met een Milieu-effectrapport (MER) volgens de Wet Milieubeheer.

Wat we nu presenteren is nog geen kant-en-klaar plan. Het geeft onze visie weer op de problemen in het gebied en hoe die na afweging van alternatieven het beste kunnen worden opgelost. Dit plan dient als basis om samen met de bewoners van het gebied te komen tot de gewenste inrichting van “Swette-De Burd”.

1.2. Voorgeschiedenis

Aanleiding

Provinciale Staten hebben op 29 april 1992 voorgesteld, om het project “Swette-De Burd” in voorbereiding te nemen. Aanvragen hiertoe zijn ingediend door waterschappen, gemeente en landbouw-, natuur- en milieu-organisaties. In dat jaar is het project op het landelijke “Voorbereidingschema Landinrichting” geplaatst. Dit werd wenselijk geacht vanwege de verbeteringsmogelijkheden van de inrichting voor de gebiedsfuncties landbouw, natuur en recreatie. De betekenis van het gebied voor natuur en recreatie komt naar voren in diverse beleidsnota's van rijk en provincie. In hoofdstuk 3 zal daar uitvoeriger op worden ingegaan. Vanwege de complexe inrich-

tingsproblematiek is gekozen voor herinrichting als vorm van landinrichting.

De landinrichtingscommissie is haar werk begonnen in 1993. De eerste inrichtingsschetsen zijn gemaakt op basis van bestaand en voorgenomen beleid. Begin 1995 verscheen de Startnotitie voor de Milieu-effectrapportage¹). Tijdens inspraakavonden in Grou en Aldeboarn hebben wij de voorlopige plannen toegelicht. Vooral de verandering van de Noarderburd in riet en open water ondervond veel weerstand. Op 4 oktober 1995 hebben de Staten van Friesland de Streekplanuitwerking van de Blauwe Zone vastgesteld²). Dit resulteerde in een ruimere opdracht van GS aan de landinrichtingscommissie. Wij hebben vervolgens inrichtingsalternatieven ontwikkeld, waarover in oktober 1997 tussentijds voorlichting is gegeven aan bewoners en belangengroepen.

Het is niet zo dat wij geheel vrij zijn in het maken van dit plan. Het eindresultaat moet passen in het provinciaal beleid, zoals dat is beschreven in de Streekplanuitwerking Blauwe Zone. Dat geeft aan welke functies (landbouw, natuur en recreatie) het gebied moet krijgen.

Landinrichting en de milieu-effectrapportage

Voor herinrichtingsprojecten is het vereist een Milieu-effectrapport op te stellen. Daarin moeten de gevolgen van het plan voor natuur, milieu, landschap en leefbaarheid worden aangegeven. Wij hebben in 1995 een Startnotitie voor de Milieu-effectrapportage opgesteld³). Hierin worden kort de mogelijke alternatieve oplossingen beschreven voor de problemen in het gebied. Op grond van deze Startnotitie zijn door Gedeputeerde Staten van Fryslân “Richtlijnen voor de inhoud van het MER” opgesteld⁴). Hierbij is rekening gehouden met de inspraakreacties op de Startnotitie en met het advies van de Commissie voor de Milieu-effectrapportage. Afgesproken is om het Voorontwerpplan en het Milieu-effectrapport te combineren.

Tabel 1-1: Voorgeschiedenis herinrichting “Swette-De Burd”

Wanneer	Wat	Wie
1975, 1990	Verzoek omlandinrichting	Belangenorganisaties
1993	Installatie landinrichtingscommissie	Gedeputeerde Staten van Fryslân
1995	Inspraak op Startnotitie voor de MER	Belanghebbenden en adviserende instanties
1995	Vaststellen Richtlijnen voor de MER	Gedeputeerde Staten van Fryslân
1995	Vaststellen Streekplanuitwerking Blauwe Zône	Provinciale Staten van Fryslân
1995-1998	Opstellen Voorontwerpplan / MER	Landinrichtingscommissie
1997	Tussentijdse voorlichting over planvorming	Landinrichtingscommissie
1999	Aanvaarding Voorontwerpplan / MER	Gedeputeerde Staten van Fryslân
1999	Publicatie Voorontwerpplan / MER	Landinrichtingscommissie

1.3. De vervolgpcedure

Wij verwerken de inspraakreacties op dit plan en adviseren Gedeputeerde Staten over de oplossing van de problemen in het gebied. In overleg met Gedeputeerde Staten wordt op basis van de resultaten van de inspraak besloten welk alternatief (of welke combinatie daarvan) verder wordt uitgewerkt in het Ontwerpplan. Dit ontwerpplan zal naar verwachting eind 2000 gereed zijn. Het plan wordt dan ter visie gelegd. Na de behandeling van de bezwaren en de eventuele aanpassing, nemen GS een besluit om het landinrichtingsplan in uitvoering te nemen. Naar verwachting start de uitvoering in 2002. Planonderdelen waarover al overeenstemming bestaat, kunnen bij voorrang in uitvoering komen.

hoorzittingen voor de Milieu-effectrapportage. Van de hoorzittingen komt een schriftelijke verslag dat ter inzage wordt gelegd.
De data van de voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten alsmede de spreekuren vindt u in de aanbiedingsbrief en achterin dit rapport. Daarnaast worden de data in de regionale kranten bekend gemaakt. Iedereen kan deze bijeenkomsten bezoeken. Schriftelijke reacties moeten vóór 20 augustus 1999 bij ons worden ingediend.

Inspraakreacties vóór 20 augustus 1999 zenden aan:

Secretariaat landinrichtingscommissie
Swette-De Burd
Postbus 2003
8901 JA Leeuwarden

Wij willen graag uw reactie op dit Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport horen. Dit kan schriftelijk, of tijdens de inspraakbijeenkomsten. Ook kunt U persoonlijk met ons over het plan spreken tijdens de speciaal hiervoor belegde spreekuren. U kunt reageren op onderdelen van de alternatieven of op plannen in hun totaliteit. Wellicht zijn er zaken waaraan wij niet hebben gedacht. Suggesties voor andere oplossingen zijn welkom. Verder kunt u reageren op de beschrijving van de effecten van de alternatieven. De inspraakbijeenkomsten zijn namelijk tegelijkertijd

Tabel 1-2: Procedure en toekomstige besluiten herinrichting “Swette-De Burd”

Wanneer	Wat	Wie
1999	Inspraak voorontwerpplan/MER	Belanghebbenden en adviseurs
1999 - 2000	Opstellen ontwerpplan	Landinrichtingscommissie
2001	Ter visie legging ontwerpplan en indienen bezwaren	Belanghebbenden
2001	Besluit tot herinrichting	Gedeputeerde Staten van Fryslân
2002-2012	Uitvoering	Landinrichtingscommissie

Bezoekadres:
Tesselschadestraat 7
Leeuwarden
tel. 058-2955255
fax. 058-2157547
Ook wanneer u meer informatie wilt over het plan, kunt u op dit adres terecht.

1.4. Uw reactie

Rond dit Voorontwerpplan / Milieu-effectrapport worden voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten georganiseerd. Het doel daarvan is om samen met de bewoners van de streek te discussiëren over de gewenste inrichting van het gebied. Van de voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten worden verslagen gemaakt.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1. Algemeen

De herinrichting "Swette-De Burd" ligt in de gemeenten Boarnsterhim en Smallingerland en is globaal gelegen ten oosten van Grou en ten noorden van Akkrum en Aldeboarn. Genoemde dorpen *maken geen er geen deel van uit. Het is te onderscheiden in de Burd, It Eilân en het Swettegebied.* De gebiedsbegrenzing is aangegeven op de plankaart. De totale oppervlakte bedraagt 2450 ha. Het gebied wordt ontsloten door rijksweg A32 aan de westkant en de provinciale weg N332 aan de zuidkant. De wegen binnen het gebied sluiten hier op aan. De Burd is alleen bereikbaar via een openbare veerpont, de pontverbinding met It Eilân is particulier.

"Swette-De Burd" is gelegen in Fryslân's Lege Midden, een uitgestrekt en open (klei-op)veengebied⁴). De melkveehouderij is grotendeels beeldbepalend. Nagenoeg het gehele gebied wordt bemalen. Het waterkwantiteitsbeheer wordt verzorgd door de waterschappen Marne-Middelsee en Sevenwolden. Het waterkwaliteitsbeheer wordt gevoerd door Wetterskip Fryslân. "Swette-De Burd" maakt deel uit van het Strategisch Groenproject "Groote Wielen - Alde Feanen". Noarderburd en Eilân hebben een natuurfunctie en hebben een relatie met het grote laagveenmoerasgebied van de Alde Feanen. De wateren rond Grou zijn onderdeel van de Friese Boezem en behoren tot de belangrijkste watersportgebieden in de provincie. De boezemwateren hebben ook eigen functies (veiligheid, ecologische functie); het beheer berust bij Wetterskip Fryslân.

2.2. Landbouw

Het Swettegebied heeft en houdt zijn landbouwkundige hoofdfunctie. Dit deelgebied telt 35 veehouderijbedrijven, waarvan 31 hoofdberoepsbedrijven⁵). Zowel op de Burd als op It Eilân zijn in de afgelopen jaren landbouwbedrijven aangekocht ten behoeve van de natuurfunctie. Op beide eilanden resteren momenteel nog 3 veehouderijbedrijven. De overige gronden zijn inmiddels eigendom van It Fryske Gea en worden op éénjarige basis

Streek van Noarderburd en It Eilân, gebied van de herinrichting

verpacht, in afwachting van een definitieve inrichting.

De gezamenlijke veehouderijbedrijven gebruiken ca. 1700 ha. De gemiddelde bedrijfsgrootte is zo'n 42 ha.

2.3. Natuur

Zoals reeds vermeld hebben Noarderburd en Eilân een natuurfunctie. De inrichting moet in het kader van deze herinrichting gerealiseerd worden. Op de reeds aangekochte gronden wordt met inschakeling van agrariërs een overgangsbeheer gevoerd, vooral gericht op weidevogels. Delen van het Swettegebied vormen goede tot zeer goede weidevogelgebieden⁶). Meren en oeverzônes zijn van belang voor levensgemeenschappen, die van het watermilieu afhankelijk zijn.

Binnen het Swettegebied liggen een drietal bestaande natuurterreinen van It Fryske Gea: Unlân fan Jelsma, Kobbelaan en Botmar. Beide eerstgenoemde terreinen vormen restanten van een oorspronkelijk uitgestrekt areaal blaugêrzen. Ze zijn respectievelijk omstreeks 1700 en 1800 verveend. De vegetatie van de als hooiland beheerde strepen heeft een blauwgraslandkarakter met nog zeldzame plantesoorten. De Botmar is een van de boezem afgesloten veenpolderplas, die thans deel uitmaakt van de polderboezem. De plas

Pikmar

is vooral van betekenis voor watervogels. Langs de westzijde ligt een brede rietoevers, de oostoever ligt onder afslag.

2.4. Recreatie

“Swette-De Burd” is vanwege zijn ligging vooral van betekenis voor de watersport. Pikmar, Peanster Ie en Sitebuorster Ie behoren tot één van de belangrijkste vaargebieden in Fryslân. Aan de oostzijde grenst het gebied aan de Alde Feanen, dat naast natuurgebied tevens een prachtig watersportgebied vormt. Behalve voor varen zijn er mogelijkheden voor aanleggen. Die voorzieningen worden beheerd door het recreatieschap De Marrekrite. Vooral in Grou en verspreid ook elders in het gebied is de watersport belangrijk voor de werkgelegenheid.

Langs de oevers van de Burd en It Eilân staan en liggen reeds vanouds veel recreatiewoningen en -schepen. Deze recreatieve onderkomens zijn recent uitgebreid door de bouw van 35 villa's op de Suderbud. In combinatie hiermee is 14 ha nieuw water gegraven met aanlegsteigers en een strandje. Het nieuwe water staat in verbinding met de Pikmar.

Het Swettegebied telt een aantal minicampings, die ook op het water zijn geïntendeerd. Het herinrichtingsgebied leent zich verder voor fietsen (o.a. de pontjesroute), wandelen en vissen.

2.5. Landschap en cultuurhistorie

Het landschap van “Swette-De Burd” wordt gekenmerkt door een grote openheid. De bebouwde en beplante erven en enkele wegbeplantingen vormen de opgaande elementen. Ook een aantal vaarten met een hoog peil zijn karakteristiek voor het landschap. Vooral in het Swettegebied is het opstrek-

kende karakter van de percelering nog goed te herkennen¹⁾. Dit is ontstaan bij de ontginning in de Middeleeuwen. Verspreid over het herinrichtingsgebied zijn nog sporen te vinden van vroegere bewoning in de vorm van Middeleeuwse húskopkes²⁾. Een opvallend element vormt het voormalig kloosterterrein van klooster Nes. Het kerkhof met klokkestoel maakt hier deel van uit.

2.6. Milieu

Het water van de Friese Boezem binnen “Swette-de Burd” is eutroof en voldoet in dat opzicht niet aan streefwaarden³⁾. De boezemwaterkwaliteit in Fryslân lijkt zich overigens geleidelijk te verbeteren. Dat geldt niet voor de veenpolderplas van de Botmar. Water en waterbodem zijn hier sterk eutroof. De plas is ondiep en de waterbodem bestaat uit een dikke sliblaag¹⁰⁾. Van vermeende vervuiling met zware metalen blijkt na herbemonstering geen sprake te zijn¹¹⁾.

In het Swettegebied worden de relatief kleine natuurgebieden Unlân fan Jelsma en Kobbela ongünstig beïnvloed door de dieper ontwaterde omgeving¹²⁾. Dit leidt tot verdroging. Voor het overige bestaan binnen het gebied geen noemenswaardige milieuproblemen¹³⁾.

Botmar

3 Beleidskader

Bij het opstellen van de plannen moeten wij rekening houden met het ruimtelijk ordeningsbeleid van de verschillende overheden. In dit hoofdstuk wordt een korte samenvatting van dit beleid gegeven.

3.1. Rijk

Het herinrichtingsgebied "Swette-De Burd" maakt deel uit van het Strategisch Groenproject "Grote Wielen-Alde Feanen" volgens het Structuurschema Groene Ruimte¹¹⁾. Dit is uitgangspunt voor het *Rijksbeleid. De Burd en It Eilân zijn inmiddels* geheel begrensd als relatienotagebied met de status reservaat. De inrichting en het beheer van deze eilanden moeten bijdragen aan realisering van de natuurdoelstellingen voor de Alde Feanen. Dit houdt onder meer in: uitbouwen en verbeteren van dit complex via vergroten van de oppervlakte laagveennatuurgebied en vermindering van de (grond)wateronttrekking.

Op het Swettegebied is het beleid voor de diepveenweidegebieden van toepassing. Voor de landbouwgronden die nu nog geen diepere ontwatering hebben, stelt dit beleid grenzen aan de ontwateringsdiepte.

3.2. Provincie

De aanzetten tot realisering van het natuurbeleid van de rijksoverheid zijn vastgelegd in een drietal beheersplannen: beheersgebied Polder Henswoude (1988)¹⁴⁾, reservaatgebied It Eilân-west (1990)¹⁵⁾, reservaatgebied De Burd en It-Eilân-oost (1994)¹⁶⁾.

In oktober 1995 is de Streekplanuitwerking Blauwe Zône door Provinciale Staten vastgesteld¹⁷⁾. Er waren verschillende aanleidingen voor deze Streekplanuitwerking, waarvan de belangrijkste in relatie tot "Swette-De Burd" hieronder worden genoemd:

- het bieden van een basis voorlandinrichting(en);
- het geven van duidelijkheid over de invulling van de ecologische hoofdstructuur (EHS) uit het Natuurbeleidsplan;
- de regio-eigen invulling van het Strategisch

Groenproject "Grote Wielen/Alde Feanen";

- het invullen van het thema Nederland-Waterland (uit de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening);
- het uitwerken van de gewenste toeristisch-recreatieve ontwikkeling;

In de Streekplanuitwerking is een natuurfunctie toegekend aan de Noarderburd, It Eilân en enkele kleinere natuurterreinen in het Swettegebied. Het Swettegebied heeft de hoofdfunctie landbouw. De *polder Henswoude is aangeduid als bestaand* beheersgebied. Rond de kleine natuurterreinen is ruimte voor afronding. Tevens is invulling gegeven aan enkele ecologische verbindingzônes. Op de Suderburd is het vigerend beheersplan Mid-Friesland¹⁸⁾ van toepassing. Het Streekplan gaat uit van een recreatieve invulling met te ontwikkelen water. Ook de Eagehoek staat als te ontwikkelen recreatielocatie op kaart. Tenslotte zijn Boarchsleat en Goaisleat vermeld als te ontwikkelen/verbeteren vaarverbinding. De hier genoemde functies voor "Swette-De Burd" zijn weergegeven in figuur 1.

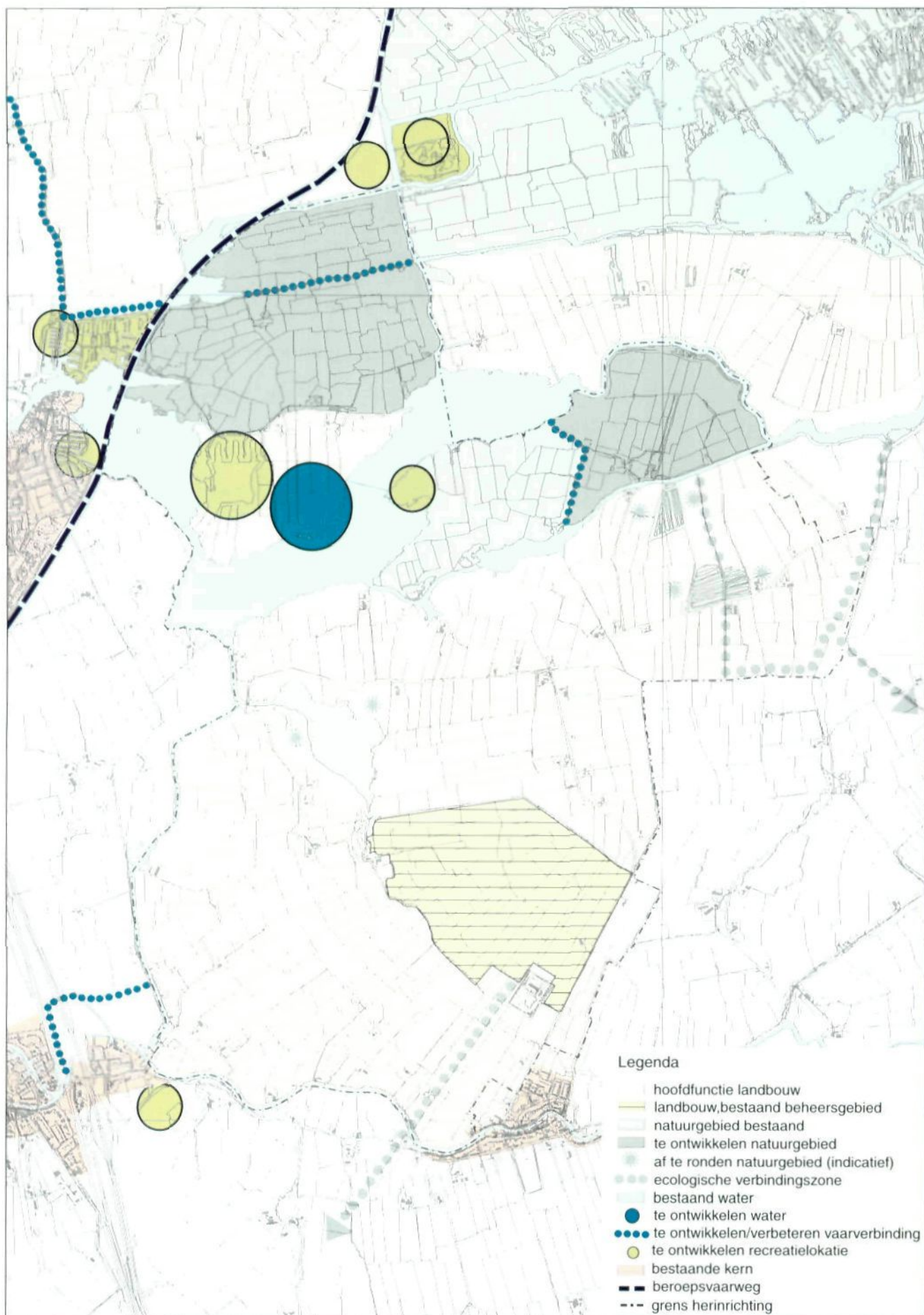
In de Streekplanuitwerking is aan de Noarderburd en It Eilân een natuurfunctie toegekend. Het doel dat de provincie hiermee heeft, is als volgt verwoord:

Uitgangspunt is het realiseren van de natuurdoelstelling voor de Alde Feanen. Dit laagveen-natuurcomplex heeft een grote (inter-)nationale betekenis. Belangrijk daarvoor is het uitbouwen en verbeteren van dit complex als geheel via:

- vergroting van de oppervlakte laagveennatuurgebied;
- betere voeding met schoon grondwater en vermindering van de (grond-)wateronttrekking.

Dit doel leidt ondermeer tot een natuurfunctie op de Noarderburd en It Eilân, waarbij het enerzijds gaat om vergroting van het natuurareaal en anderzijds om de hydrologische buffering (vermindering wegzijging, met name vanuit de Wyldlannen). Deze provinciale inzet sluit aan bij het geformuleerde rijksbeleid voor het Strategisch Groenproject "Grote Wielen-Alde Feanen".

Bij brief van 18 oktober 1995 hebben Gedeputeerde Staten ons geïnformeerd over het beleid, zoals dat in de Streekplanuitwerking voor het landinrichtingsgebied is vastgesteld. Aan ons is gevraagd de

Figuur 1: Landbouw- en natuurplanning voor de Swette-De Burd

aangegeven inrichtings- en beheersrichting voor de Noarderburd en It Eilân verder uit te werken tot een concreet inrichtingsmodel. Wij hebben de ruimte gekregen om in onze plannen gemotiveerd andere oplossingen te bekijken. Deze zullen door de provincie worden getoetst aan de hoofdlijnen van de Streekplanuitwerking. De aldus geformuleerde opdracht sluit aan bij de eerder in 1995 uitgebrachte Richtlijnen voor de inhoud van het Milieu-effectrapport¹⁾.

De in 1998 uitgebrachte Nota Natuurbeheer²⁰⁾ sluit in tekst en kaartbeeld aan op de formuleringen in de Streekplanuitwerking.

De Streekplanuitwerking gaat uit van de volgende inrichting/beheer:

- Noarderburd ten noorden Boarchsleat - natte laagveennatuurontwikkeling;
 - Noarderburd ten zuiden Boarchsleat - winterinundatie voor watervogels en 's zomers een weidevogelbeheer;
 - It Eilân - natte laagveennatuurontwikkeling of weidevogelbeheer;
 - Suderburd en Eagehoek - waterrecreatie.
- Naastr de hoofdfunctie natuer voor Burd en Eilân worden oek recreatieve neven-doelstellingen geformuleerd:
- in stand houden en/of ontwikkelen van extensieve recreatieve voorzieningen (wandel- en fietspaden);
 - aanlegvoorzieningen voor de watersport langs de gebiedsranden;
 - natuurpleden en/of waarnemingshutten;
 - rondvaarmogelijkheden voor de watersport via Boarchsleat en Goaisleat.

Volgens het Voorontwerp begrenzingsplan Vrij inzetbare Hectaren¹⁹⁾ kunnen in het zoekgebied Lage Midden beheersovereenkomsten worden afgesloten voor weidevogelbeheer en botanisch beheer. Het Swettegebied maakt hier deel van uit. Volgens het Provinciaal Waterhuishoudingsplan²⁰⁾ en de Verdrogingsnotitie²¹⁾ is in de veenweidegebieden peilaaapassing ter compensatie van maai-veldsdaling toegestaan. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor diepere ontwatering, mits andere belangen hierdoor niet worden geschaad. Bij ongewenste effecten op natuer worden grenzen gesteld, die overeenkomen met het rijksbeleid voor de diepveenweidegebieden.

In relatie tot het waterkwaliteitsbeheer kan in "Swette-de Burd" onderscheid worden gemaakt in verschillende watertypen. Hiervoor gelden gedifferentieerde waterkwaliteits-normen, zoals omschreven in het Waterhuishoudingsplan²⁰⁾.

3.3. Gemeenten

Het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Boarnsterhim is in februari 1998 door de gemeenteraad vastgesteld. In dat plan is de natuerbestemming van de Noarderburd geregeld, maar de oppervlakte water en rietlanden is begrensd tot maximaal 60 ha. In oktober 1998 hebben Gedeputeerde Staten hiearaan goedkeuring onthouden. De gemeenteraad van Boarnsterhim is hieertegen bij de Raad van State in beroep gegaan. It Eilân is in het vigerende bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Smallingerland

bestemd als "agrarisch gebied met landschappelijke en natuurerwetenschappelijke waarden". Dit geldt voor het gebied binnen de kaden. Het beleid is gericht op behoud en versterking van de landschappelijke en natuurerwetenschappelijke waarde, naast het zoveel mogelijk ruimte geven aan de bestaande agrarische produktie. Voor het westelijke deel van It Eilân (1e tranche relatienotagebied) is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de bestemming te kunnen wijzigen in een meer beschermingbiedend aanlegvergunningstelsel of in bestemming "natuer". Een aparte bestemming hebben de oeverzônes. Er is een vrij zwaar

regiem van aanlegvergunningen opgenomen om de specifieke waarden te beschermen. De gemeente is voornemens om een herziening van het bestemmingsplan te maken.

3.4. Waterschappen

De huidige polderpeilen in het gehele herinrichtingsgebied zijn geregeld in peilbesluiten van de waterschappen Marne-Middelsee en Sevenwolden. De zes Friese waterschappen werken

gezamenlijk aan de opstelling van een integraal waterbeheerplan (IWBP). In het plan wordt duidelijk gemaakt hoe het beleid - dat de provincie Fryslân in het Tweede Waterhuishoudingsplan uitstippelt - in de praktijk met beheersmaatregelen ingevuld wordt.

De discussies rond de opstelling van het 2e provinciale waterhuishoudingsplan hebben geleid tot een advies van de Stuurgroep Water, waarin maatregelen worden bepleit om langs verschillende wegen te komen tot een vergroting van de berging van de Friese Boezem. In het advies worden oek grenzen aangegeven voor de drooglegging van het veenweidegebied, teneinde het tempo van bodemdaling te beperken.

Berging van Brommelaars in natuurgebieden

4 Knelpunten en doelstellingen

In dit hoofdstuk geven we een korte beschrijving van de belangrijkste problemen of wensen en doelstellingen. Daarbij is aangegeven, in hoeverre ze te realiseren zijn door uitvoering van het landinrichtingsplan. In de hier op volgende hoofdstukken worden de doelen verder uitgewerkt.

4.1. Landbouw

Het Swettegebied behoudt de hoofdfunctie landbouw. Voor de melkveehouderij in het gebied is een optimale bedrijfsvoering gewenst. Dit is een van onze centrale doelstellingen bij de herinrichting. Hiertoe dient de verkaveling waar mogelijk te worden verbeterd. In delen van het gebied is de landbouwkundige drooglegging onvoldoende. De kwaliteit van de ontsluiting is goed, met uitzondering van enkele boerderijtoegangswegen.

Verkaveling

Het Swettegebied telt 35 geregistreerde bedrijven, waarvan 31 hoofdberoepsbedrijven. De verkaveling van deze bedrijven is niet overal optimaal. We streven er naar om bij zoveel mogelijk veehouderijbedrijven ten minste 80 % van de grond bij huis te leggen.

Waterbeheersing

In delen van het Swettegebied is de landbouwkundige drooglegging onvoldoende. Het gaat daarbij vooral om de veengronden tussen Botmar/Alddijp en Nesser Sylroede /Boarn. In het beheersgebied Polder Henswoude zijn de slootpeilen ook hoog, maar hier gelden planologische beperkingen. We streven er naar, om in de Soarremoarsterpolder een zelfde drooglegging te realiseren als in het noordelijk deel van het Swettegebied. Daar is de waterbeheersing in 1990 verbeterd met overheidssubsidie. Een verdere peilverlaging in de Botmar is niet gewenst vanwege de natuurfunctie. Daarom zal deze plas worden afgekoppeld van de polderboezem.

De voorgenomen peilverlaging, de isolatie van de Botmar en de voortgaande maaiveldsaling in het

gehele Swettegebied maken aanpassingen van waterlopen en gemalen noodzakelijk. Een apart probleem vormt de bemaling van It Eilân. Dat gemaal slaat uit op de Goaisleat, die 's winters is afgesloten van de Friese Boezem. Daarom moet het uitgemalen water worden afgevoerd via het Swettegebied. Het zelfde water wordt dus twee keer opgepompt. We willen er in herinrichtingsverband voor zorgen, dat It Eilân rechtstreeks op de Friese Boezem kan uitmalen.

Ontsluiting

De wegdichtheid in het Swettegebied is voldoende en de kwaliteit van de openbare wegen is goed. Een aantal boerderijtoegangswegen is semiverhard.

De doelstelling voor de landbouw in het Swettegebied bestaat uit het realiseren van de basisinrichting. Dit is een voorwaarde voor een duurzame en concurrerende landbouw. De doelstelling is samen te vatten in de volgende onderdelen:

- verbeteren verkaveling
- verbeteren ontwatering
- aanpassing bemaling Botmar en It Eilân

4.2. Natuur

Volgens rijks- en provinciaal beleid moeten inrichting en beheer van De Burd en It Eilân bijdragen aan realisering van de natuurdoelstellingen voor de Alde Feanen. Dit houdt onder meer in: uitbouwen en verbeteren van dit complex via vergroten van de oppervlakte laagveennatuurgebied en vermindering van de (grond)wateronttrekking. Hiertoe zijn beide eilanden begrensd en bestemd tot natuurgebied en zijn inmiddels de meeste landbouwbedrijven aangekocht. In herinrichtingsverband streven we er naar om de nog niet aangekochte gronden alsnog te verwerven of door uitruil vrij te maken. Omdat aankoop op vrijwillige basis geschiedt, houden wij er rekening mee, dat enkele landbouwbedrijven moeten worden ingepast in het inrichtingsplan. Daartoe zien wij in herinrich-

Doelstellige drooglegging

tingsverband goede mogelijkheden.

De inrichting voor natuur vormt een tweede centrale doelstelling van dit herinrichtingsproject. Voor de inrichting en het beheer hebben wij alternatieven uitgewerkt. Die worden in dit Voorontwerpplan/Milieu-effectrapport beschreven, getoetst aan het beleidskader en beoordeeld naar de effecten.

In het Swettegebied ligt een drietal bestaande natuurterreintjes: Unlân fan Jelsma, Kobbelân en Botmar. De beide eerstgenoemde terreinen hebben last van verdroging als gevolg van de ontwaterde omgeving. Het is onze bedoeling deze terreinen onderling te koppelen en een eigen waterhuishouding te realiseren. De Botmar maakt nu nog deel uit van de polderboezem. Een verdere peilverlaging is niet gewenst vanwege de natuurfunctie. In het herinrichtingsplan wordt een hydrologisch isolatie van de plas voorgesteld, die gunstig zal uitwerken op peilbeheer en waterkwaliteit. Voor de afronding van de drie natuurterreinen is ca. 25 ha nodig. We streven er naar om deze grond aan te kopen of door

Uitbreiden van de oppervlakte laagveennatuurgebied

uitruil vrij te maken.

Door het intensieve ruimtegebruik voor wonen, verkeer, recreatie en landbouw raken natuurterreinen steeds meer geïsoleerd, waardoor uitwisseling van organismen niet meer mogelijk is. Hierdoor kunnen soorten in te kleine natuurgebieden uitsterven. Om dit knelpunt op te lossen is door de provincie een Plan Ecologische Verbindingszônes¹⁸⁾ gemaakt. We willen hieraan invulling geven door de oevers van waterlopen en vaarten in het gebied op een natuurvriendelijke wijze in te richten.

De doelstellingen voor natuur zijn hieronder samengevat:

- versterken Alde Feanen door vergroten oppervlakte laagveennatuurgebied, afstemmen van de inrichting op de gewenste natuurdoeltypen en vermindering van de (grond)wateronttrekking
- afronding van bestaande natuurterreinen
- aanleg van ecologische verbindingszones

4.3. Recreatie

De betekenis van Grou met de omliggende boezemwateren voor de watersport kan worden versterkt door de Suderburd gedeeltelijk te vergroten tot bevaarbaar water. Tegelijkertijd kan hierdoor de capaciteit van aanlegplaatsen fors worden uitgebreid. De recreatieve inrichting vormt de derde centrale doelstellingen voor deze herinrichting. We beogen hiermee de recreatieve druk op de Alde Feanen te verminderen.

Behalve op de Suderburd zullen ook op de Eagehoek nieuwe aanlegplaatsen worden gerealiseerd. Om de rondvaarmogelijkheden te vergroten is het onze bedoeling om de Goaisleat weer bevaarbaar te maken. Herstel van de Boarchsleat heeft voor ons geen hoge prioriteit.

Verder streven wij er naar, om de mogelijkheden van recreatief medegebruik vooral op De Burd en It Eilân te vergroten (wandelen, fietsen en natuurobservatie).

De recreatieve doelstellingen zijn als volgt samen te vatten:

- inrichting Suderburd en Eagehoek voor de watersport
- recreatief medegebruik en natuurobservatie

4.4. Landschap en cultuurhistorie

Het landschap van het Swettegebied heeft een grote openheid. Het landschapspatroon van wegen en de verkaveling heeft veel van zijn oorspronkelijkheid behouden. De open ruimte wordt aan de westzijde begrensd door de rijksweg en aan de zuidzijde door de bewoning en beplanting langs de Boarn. Aan de oost- en noordzijde ligt een open landschap met weinig landschappelijk storende elementen.

Voorstellen voor het Swettegebied liggen in het verlengde van de aanwezige schaal van het landschap en van de historische structuur van de verkaveling.

De doelstellingen zijn:

- versterken van het landschapsbeeld
- behoud en herstel van cultuurhistorische kwaliteiten

4.5. Milieu

“Swette-De Burd” kent geen grote milieuproblemen. Wel zijn er een aantal knelpunten op het gebied van verdroging, vermesting, verzuring en verspreiding.

Verdroging

De Wyldlannen in de Alde Feanen grenzen aan de Burd en hebben te leiden onder verdroging. Bij de inrichting van de Burd willen we een bijdrage leveren aan het terugdringen hiervan. Dat streven we ook na bij de afronding en inrichting van de bestaande natuurterreinen in het Swettegebied (zie ook onder 4.3.).

Verder wordt ten behoeve van de landbouw ‘s zomers water ingelaten vanuit de boezem. Dit water is over het algemeen voedselrijk, wat slecht is voor de natuurwaarden in de natuurgebieden. Door een gescheiden waterhuishouding kan dit bezwaar worden verminderd.

Vermesting

Als gevolg van af- en uitspoeling van meststoffen vanuit de landbouwgronden, door inlaat van boezemwater en verspreide ongezuiverde lozingen is het polderwater voedselrijk. Het doel is om de kwaliteit van het oppervlaktewater in de natuurgebieden door inrichtingsmaatregelen te verbeteren en zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met de eisen die de verschillende natuurtypen stellen. Dit kan worden bereikt door een gescheiden waterhuishouding en een afgestemd inlaatregiem. Verbetering van de waterkwaliteit buiten de natuurterreinen wordt nagestreefd binnen de bestaande wet- en regelgeving. Waar mogelijk willen wij bij passende maatregelen daarin een bijdrage leveren.

Verzuring

In het gebied treedt ammoniakemissie op vanuit de melkveehouderij. Door emissie-arme toediening van drijfmest en de bouw van emissie-arme stallen (Groen-Labelstallen) neemt de ammoniakemissie geleidelijk af. Onder natte omstandigheden is het toepassen van emissie-arme mestaanwendings-technieken problematisch. Wij willen dit knelpunt helpen verminderen door in een deel van het Swettegebied de drooglegging voor de landbouw te verbeteren.

Verspreiding

De Botmar is ondiep, de waterbodem is eutroof. Door hydrologische isolatie kan een hoger peil worden ingesteld, waardoor de waterkolom groter wordt. Dit werkt positief op de waterkwaliteit. Over het gehele gebied kunnen door ongezuiverde lozingen milieubelastende stoffen zich verspreiden. Het gaat dan om de plekken waar ongezuiverd of gedeeltelijk gezuiverd rioolwater in het oppervlaktewater komt. Hier ligt in de eerste plaats een taak voor gemeenten en particulieren. Waar mogelijk willen wij meewerken aan maatregelen die een kwaliteitsverbetering beogen. De milieudoelstellingen richten zich op:

- terugdringen verdroging
- vermindering vermesting
- vermindering verzuring
- tegengaan verspreiding van milieubelastende stoffen

4.6. Samenhang tussen de problemen

In de vorige paragraaf zijn in het kort de problemen en wensen beschreven voor landbouw, natuur, recreatie, landschap en cultuurhistorie en milieu. Ze staan niet los van elkaar, maar houden onderling verband. Zo moet in het Swettegebied bij de inrichting voor de landbouw ook rekening worden gehouden met de natuurbelangen. En omgekeerd moeten we bij de inrichting van natuurgebieden rekening houden met de zittende landbouw en mogelijkheden scheppen voor recreatief medegebruik.

Landinrichting heeft tot doel de inrichting van het gebied voor alle functies te verbeteren. Vanuit deze benadering zijn de projectdoelen binnen “Swette-De Burd” samen te vatten in vijf inrichtingsthema's:

- Landbouw: verbetering van de verkaveling en de waterbeheersing ten behoeve van de landbouw in het Swettegebied, rekening houdend met natuurbelangen.
- Natuur: inrichting van de Noarderburd en It Eilân voor natuur, rekening houdend met de zittende landbouw en recreatief medegebruik.
- Recreatie: inrichting van de Suderburd en de Eagehoek voor de watersport.
- Landschap en cultuurhistorie: landschappelijke inrichting.
- Milieu: meewerken aan vermindering van milieuproblemen in het herinrichtingsgebied.

Van de Bulten krijgt een nieuw natuurhistorisch karakter

Versterking van de natuur en de landbouw in het gebied

Planvorming, maatregelen 5 en alternatieven

5.1. Werkwijze en motivering van alternatieven

Bij de installatie van onze commissie door Gedeputeerde Staten in 1993 hebben wij opdracht gekregen een inrichtingsplan te maken op basis van toen geldend beleid en beleidsvoornemens. In de inleiding hebben we reeds beschreven, hoe de discussie over de eerste inrichtingsschetsen en de vaststelling van de Streekplanuitwerking Blauwe Zône hebben geleid tot een ruimere opdracht. Die hebben wij benut om een aantal alternatieven uit te werken voor de inrichting van de Noarderburd en It Eilân. Voor deze delen van het herinrichtingsproject staat niet de natuurfunctie ter discussie, maar wel de inrichting. Bij de uitwerking van alternatieven hebben wij ons enerzijds laten leiden door het overheidsbeleid en anderzijds door de reacties uit de streek. Hier tussen ligt een behoorlijk spanningsveld. In onze uitwerking zijn wij tot een plan gekomen, dat als gevolg hiervan onvermijdelijk de kenmerken draagt van een compromis. Het plan wordt in paragraaf 5.2. beschreven aan de hand van de inrichtingsdoelen uit het vorige hoofdstuk. De alternatieven voor de inrichting van de Noarderburd en It Eilân worden aansluitend beschreven:

- Wetter en reiden (par. 5.3.)
- Simmerpolders (par. 5.4.)
- Fûgeltsjelân (par. 5.5.)

De omschrijving van deze alternatieven beperkt zich tot de afwijkingen ten opzichte van het door ons gepresenteerde plan.

Voor de inrichting van de Suderburd en van het Swettegebied hebben de inrichtingsdoelen en de beleidsruimte ons geen aanleiding gegeven om hier alternatieven te ontwikkelen.

Ook zonder herinrichting zullen er in het gebied ontwikkelingen plaats vinden. Dit noemen we de autonome ontwikkeling en die is beschreven in paragraaf 5.6.

De effecten van het plan en van de beschreven alternatieven zijn uitgewerkt in de hoofdstukken 6 en 7.

5.2. Planbeschrijving

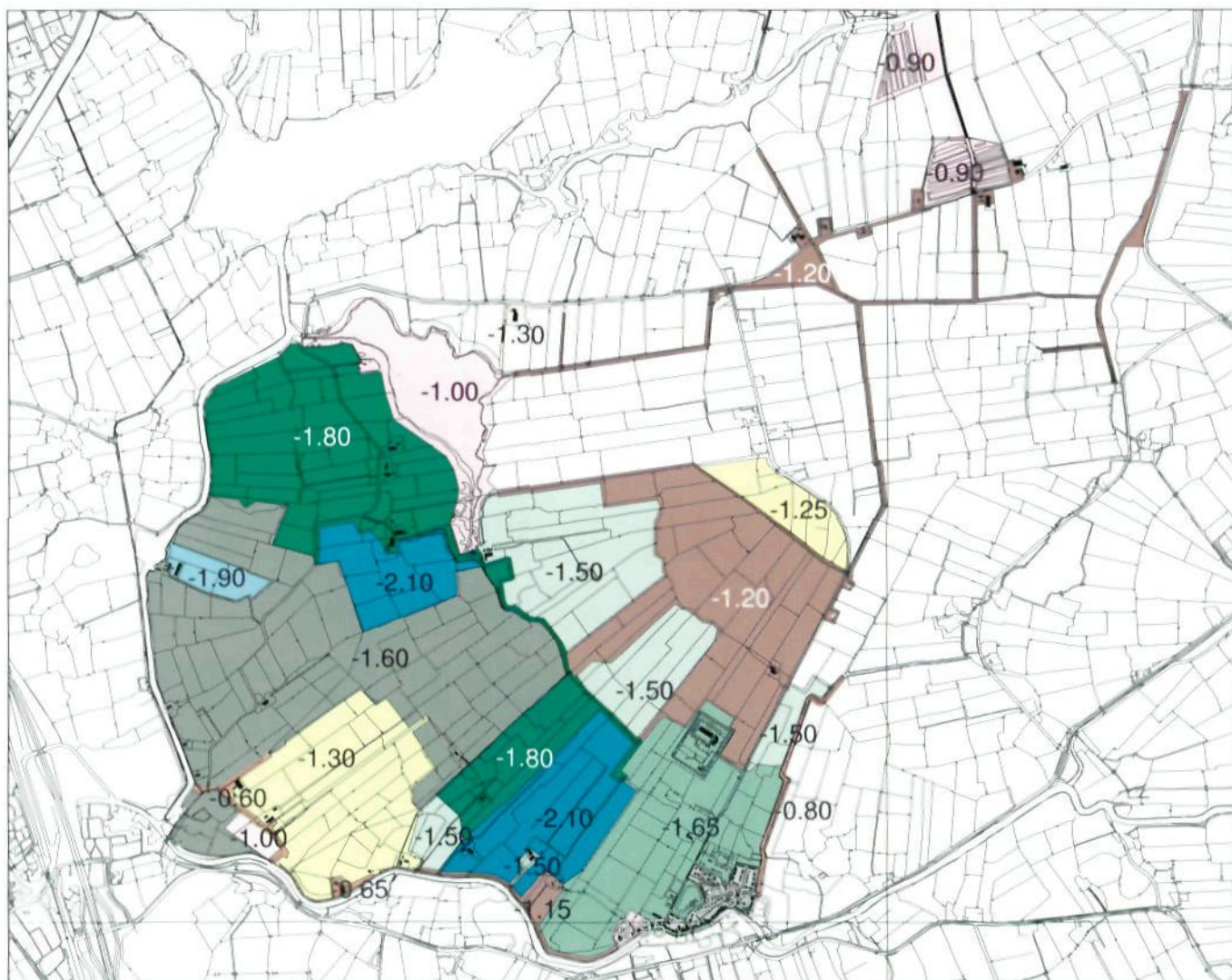
5.2.1. Landbouw

Voor het Swettegebied met hoofdfunctie landbouw streven we naar verbetering van de verkaveling en de waterbeheersing. Daarnaast willen we de verbetering van particuliere boerderij-ontsluitingswegen voor hoofdberoepsbedrijven subsidiëren. Bij de inrichting van het Swettegebied moeten we rekening houden met de bestaande natuurterreinen en met de inpassing van ecologische verbindingsszônes. Die onderdelen komen aan de orde bij de beschrijving van de plannen voor natuur onder

Verkaveling

De verkaveling van de 35 veehouderijbedrijven is niet overal optimaal. We streven er naar om bij zoveel mogelijk bedrijven ten minste 80 % van de grond bij huis te leggen. We gaan er van uit dat daarvoor geen bedrijfsverplaatsingen nodig zijn. De gronden in het beheersgebied Polder Henswoude zijn niet uitruilbaar. Uit berekeningen²² is gebleken, dat het aantal kavels kan worden teruggebracht van 117 naar 86. Het gemiddeld aantal kavels per bedrijf kan dalen van 3.3 naar 2.5, terwijl het percentage grond bij huis daarbij stijgt van 75 naar 83. We moeten er rekening mee houden, dat niet overal een optimale toedeling kan worden bereikt. Dat hangt onder andere samen met de ligging van de bedrijfsgebouwen en de doorsnijding van bedrijven met openbare wegen.

Bij het ruilen van gronden is het uitgangspunt dat de nieuwe kavels die een grondgebruiker krijgt, gelijkwaardig moeten zijn aan de kavels die hij inbrengt. Hiervoor zijn kavelaanvaardingswerken nodig, zoals het graven en opschonen van scheidingssloten, het dempen van sloten, het verleggen en aanleggen van dammen, egalisatie en opruimingswerkzaamheden. Om tot een goede toedeling te kunnen komen zijn voor de uitruil van gronden zogenaamde landmetershectares nodig. Daartoe moet ca. 25 ha worden aangekocht. Wij streven er naar om deze grond aan te kopen of

Figuur 2. Slooppeilen en omlaag, toe Botmar

door uitruil vrij te maken. In de uitvoeringsfase van het herinrichtingsplan moet blijken, in hoeverre de verkavelingsdoelstellingen kunnen worden gerealiseerd. Pas in die fase wordt na wenszittingen een toedelingsplan gemaakt.

Waterbeheersing

In hoofdstuk 4 zijn de knelpunten en doelstellingen betreffende de waterbeheersing beschreven. Het plan voorziet in een verlaging van de slootpeilen op de laag gelegen veengronden tussen Botmar/Alddijp en Nesser Sylroede/Boarn. Hierdoor zal een zelfde drooglegging worden verkregen als in het noordelijk deel van het Swettegebied, gemiddeld zo'n 0.80 m beneden maaiveld. Op de hoger gelegen kleigronden langs de Boarn kan met een beperkte verlaging worden volstaan. Met deze maatregelen streven we voor de veengronden naar een grondwatertrap IIb, waarmee we voldoen aan het rijksbeleid voor de diepveenweidegebieden. De bestaande onderbemalingen in dit deel van het Swettegebied kunnen gehandhaafd blijven.

Het is ongewenst dat de Botmar verder in peil wordt verlaagd. Daarom stellen wij voor deze plas te isoleren van de polderboezem. Hierdoor wordt een peilbe-

heer mogelijk, dat is afgestemd op de natuurfunctie van de plas. Het afkoppelen van de Botmar heeft tot gevolg, dat er een nieuwe waterloop moet worden gegraven langs de westzijde van de plas. Ook op andere plaatsen zijn enkele aanpassingen in het stelsel van waterlopen nodig.

In het beheersgebied Polder Henswoude blijft het huidige slootpeil gehandhaafd. Het beleid laat weliswaar ruimte voor peilbijstelling aan de maaiveldsaling, maar als peildatum wordt 1990 aangehouden. De zakking in dit deelgebied is berekend op ca. 6 cm in 10 jaar.

Daarom is er nu nog geen aanleiding voor peilaanpassing.

De toekomstige polderpeilen zijn aangegeven in figuur 2.

De Soarremoarsterpolder wordt bemalen door de grote pomp in het gemaal aan de Botmar. Hiermee is geen verdere peilverlaging te realiseren en er zijn ook andere technische beper-

Gemaal aan de Botmar

De keersluizen worden gereconstrueerd

kingen²³⁾). In het noordelijk deel van het Swettegebied is de drooglegging voldoende, maar toekomstige maaiveldsdaling kan met de huidige bemaling niet worden gecompenseerd. Dit deelgebied wordt bemalen door de kleine pomp in gemaal Botmar en deze zit aan het maximum van zijn opvoerhoogte. Om genoemde redenen hebben wij in het plan gekozen voor vervanging en aanpassing van de bemaling op de bestaande locatie²⁴⁾. De bemaling van It Eilân voert 's winters bij gesloten keersluizen af op het Swettegebied. Dit zal worden losgekoppeld. We komen hier later in deze planbeschrijving op terug bij de inrichting van It Eilân.

Met betrekking tot de keersluizen in samenhang met de bekading van It Eilân hebben wij verschillende varianten uitgewerkt en onderling vergeleken³²⁻³³⁾:

- variant A, keersluizen handhaven, aanpassen en de bediening automatiseren;
- variant B, als variant A maar met mogelijkheden voor boezemberging;
- variant C, opheffen keersluizen met mogelijkheden voor boezemberging.

Variant C heeft weliswaar vanuit beheersoogpunt de voorkeur, maar leidt tot belangrijke knelpunten rond bebouwde erven. In nauw overleg met Waterschap Sevenwolden en Wetterskip Fryslân hebben wij na een zorgvuldige belangenafweging gekozen voor variant B. Die variant doet ook recht aan de uitdrukkelijke wens van aanwonenden (d.i. het handhaven van de keersluizen). De bediening van de keersluizen zal worden geautomatiseerd. De bebouwde erven op It Eilân blijven permanent bemalen op het huidige peil.

Boezemberging

Inrichtingsvariant B biedt ook de mogelijkheid om bij hoge boezemstanden water te bergen in het toekomstig natuurgebied. Daartoe zullen de bestaande zomerkaden langs de zuidgrens van de in te richten natuurgebieden worden verhoogd tot winterkaden. Voor de afstroming van boezemwater worden enkele duikers gelegd.

5.2.2. Natuur

Noarderburd en It Eilân

De Noarderburd en It Eilân hebben in de Streekplanuitwerking een bestemming natuur gekregen. Al eerder zijn deze gebieden begrensd als relatienotagegebied met de status reservaat. Bij de inrichting moeten we rekening houden met de zittende landbouw en met behoud en uitbreiding van mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Dat laatste aspect krijgt aandacht bij de beschrijving van de recreatie onder 5.2.3.

Voor het realiseren van de natuurdoelstelling zijn inmiddels de meeste landbouwbedrijven aangekocht. De gronden zijn overgedragen aan It Fryske Gea. Alvorens tot uitwerking van de planvoorstellen te komen hebben wij overleg gevoerd met de nog zittende boeren en enkele particuliere eigenaren op de Noarderburd en It Eilân. De gronden die het hier betreft zijn naar verwachting niet op korte termijn aan te kopen. Om die reden wordt op de Burd een winterpolder ingericht, waarbinnen de huidige peilen gehandhaafd blijven. Wel wordt een clustering van deze gronden voorgesteld, waardoor de gebiedsdoelstellingen daarbuiten zo veel mogelijk kunnen worden gerealiseerd. Hiervoor is een bescheiden herverkaveling nodig. Voor de globale begrenzing van de winterpolder op de Burd verwijzen we naar de plankaart bij dit rapport. Ook op It Eilân zal een kleine winterpolder worden ingericht ten behoeve van de aanwezige bebouwing.

Reinigend

Bij de inrichting voor natuur hebben wij gekozen voor een schakering in zomerpolders en rietland met ondiep open water zoals op de plankaart is aangeduid. Daarbij hebben wij ons laten leiden door het vastgestelde beleid van rijk en provincie (zie hoofdstuk 3) en we hebben rekening gehouden met de gevoelens in de streek. In die afweging hebben wij de uiterste grenzen gezocht om beide uitgangspunten zo veel als mogelijk met elkaar te verenigen.

De inrichting tot zomerpolders, rietland en ondiep open water leidt tot het volgende streefbeeld.

Onder invloed van ecologische processen en beheer ontstaat een open landschap met kruidenrijke natte graslanden, oppervlakten ondiep open water en riet- en biezen vegetaties. Op hogere delen, langs de randen zal in de loop van de tijd enig wilgenstruweel opstaan, zoals ook nu al plaatselijk het geval is.

In de zomerpolders wordt de winterbemaling uitgeschakeld, zodat afhankelijk van de neerslag een plas-dras situatie ontstaat. Na afmalen in het voorjaar komt de vegetatiegroei weer op gang. Het beheer bestaat uit maaien en weiden met mogelijkheden voor agrarisch medegebruik.

Binnen de delen met open water en rietland zal het peil fluktuëren met de seizoenen. Het beheer bestaat hier uit riet maaien in de winter.

De Noarderburd en It Eilân bieden in deze vorm een voortplantings-, rust-, rui- en voedselbiotoop voor een groot scala aan organismen: weidevogels, moerasvogels, kleine zoogdieren, vlinders en vissen. Hiertoe behoren ook zeldzame en met uitsterven bedreigde soorten (rode lijstsoorten). Vanaf de nazomer tot het voorjaar rusten en foerageren hier grote groepen steltlopers, eenden en ganzen.

Ook is het gebied in deze vorm zeer aantrekkelijk voor extensieve op natuur en landschapsbeleving gerichte recreatievormen. In de zomer zijn er mogelijkheden voor wandelen, fietsen en kanoën, terwijl in de winter een prachtig schaatsgebied aan het totaal wordt toegevoegd. Het hele jaar door kunnen vanaf de randen en vanuit observatiehutten vogels worden geobserveerd.

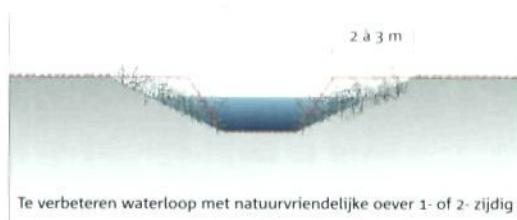
Om dit streefbeeld te kunnen realiseren moeten de betreffende deelgebieden worden omgeven door kaden. Voor wateraan- en afvoer zijn aanpassingen nodig. Op termijn kan in de delen met open water en rietland de bemaling vervallen. Voor de zomerpolders is een aanpassing van de bestaande gemalen nodig. De winterpolder op de Burd krijgt een aparte bemaling. Voor het beheer moeten enkele laad- en loswallen worden aangelegd. Een tweetal inliggende gebouwen op de Noarderburd is niet te handhaven en zal worden afgebroken. Bij enkele gebouwen langs de gebiedsranden moeten maatregelen worden getroffen om wateroverlast te voorkomen. Een aantal waterlopen krijgt flauwe taluds, waarlangs zich een goede oeverbegroeiing kan ontwikkelen. De interne ontsluiting op het oostdeel van It Eilân zal worden verbeterd. Op beide eilanden moeten plaatselijk nutsleidingen worden verlegd.

Boezemgeving

Zoals al eerder vermeld ontstaan op It Eilân mogelijkheden om bij hoge boezemstanden water te bergen in de natuurgebieden. Ook op De Burd is dat mogelijk, zij het in beperkter mate. De effectiviteit van boezemgeving hangt samen met het peilbeheer binnen de nieuw in te richten natuurgebieden. Hierover moeten afspraken worden gemaakt tussen terrein- en waterbeheerders.

Swettegebied

Om de verdroging van Unlân fan Jelsma en Kobbelân terug te dringen is een eigen waterhuishouding gewenst met hogere peilen in de grenssloten. Nu zijn langs de reservaatsgrenzen maar liefst 7 verschillende peilen te onderscheiden. Door de terreinen onderling te koppelen kan één peil worden ingesteld op een hoger niveau. De hoofd-inlaat voor het Swettegebied, die nu langs en door deze natuurterreinen loopt, zal worden verplaatst. De waterhuishoudkundige isolatie van de Botmar is hiervoor onder 5.2.1. al genoemd. Het winterpeil zal worden verhoogd. Alleen wanneer het peil in de zomer te laag, kan boezemwater worden ingelaten. Isolatie en peilregiem zullen een gunstige invloed hebben op de waterkwaliteit. Voor de afronding van de drie natuurterreinen in het Swettegebied is ca. 25 ha nodig.

Om invulling te geven aan het Plan Ecologische Verbindingszones¹⁸⁾ willen we de oevers van waterlopen en vaarten in het gebied op een natuurvriendelijke wijze inrichten door de toepassing van flauwere taluds. Hierdoor wordt tevens een grotere berging verkregen. Dit is gunstig voor het peilbeheer. Bovendien kan het onderhoud van de oevers worden geëxtensiverd, waardoor de onderhoudskosten afnemen. Langs de beschoeide oever van het Birstumerrak willen we wilduittreedplaatsen aanleggen.

5.2.3. Recreatie

In de Streekplanuitwerking heeft de Suderburd een recreatie(hoofd)functie gekregen. In het westelijk deel is een bungalowterrein met 35 vakantiewoningen aangelegd, waarbij tevens ca. 14 ha open water is ontstaan met aanlegplaatsen voor de watersport. Dit water heeft een open verbinding met de Pikmar. In het plan streven wij naar een maximale uitbreiding van de oppervlakte bevaarbaar water. Langs de oevers (onder meer van de te vormen eilandjes) moeten ca. 100 aanplaatsen worden gemaakt. Het gebied moet door z'n inrichting bijdragen aan het afleiden van de recreatieve druk op de Alde Feanen.

Streekplan en bestemmingsplan staan geen

verdere uitbreiding van recreatiewoningen toe op de Suderburd.

Bij de uitbreiding van open water moet rekening worden gehouden met beperkingen. De gronden van 2 zittende landbouwbedrijven en van enkele particulieren zullen worden geclusterd in de winterpolder. Hiervoor is een bescheiden herverkaveling nodig. Daarnaast is er nog geen bestemming voor de vrijkomende veenspecie. Het geheel verwerken binnen het gebied is uitgesloten evenals het in korte tijd afzetten op de markt van veenproducten. Resterende opties zijn:

- winning van onder het veen gelegen zand (veen laten zakken);
- combinatie van gedeeltelijke verwerking op de Suderburd met een van de andere verwerkingsopties.

Over de uiteindelijke kosten en de financiering bestaat daarom nog geen volledige duidelijkheid. In de Streekplanuitwerking heeft ook de Eagehoek de bestemming recreatie gekregen. Net als op de Suderburd willen we hier door een gewijzigde inrichting de mogelijkheden voor aanleggen vergroten. De nieuwe inrichting biedt ruimte voor ca. 40 à 50 aanlegplaatsen. Overheden en belangorganisaties hebben hiermee inmiddels ingestemd, waardoor dit planonderdeel bij voorrang kan worden uitgevoerd. In verband met de beschikbaarheid van geld uit Europese fondsen is aanbesteding vóór eind 1999 nodig.

Ter vergroting van rondvaarmogelijkheden willen wij de Goaisleat weer bevaarbaar maken, zoals ook in de Streekplanuitwerking is bepleit. Daartoe zal de vaart worden gebaggerd en wat breder worden gemaakt. Het is niet onze bedoeling de Goaisleat geschikt te maken voor grote boten. We hebben gekozen voor het handhaven van de bestaande keersluizen. Dit heeft tot gevolg, dat bij het bevaarbaar maken van de Goaisleat een derde keersluis moet worden gebouwd.

Herstel van de Boarchsleat heeft voor ons geen hoge prioriteit. De mogelijkheden hiertoe hebben wij onderzocht. Herstel kost veel geld, het recreatief rendement achten wij onvoldoende en enkele woonschepen en een recreatiewoning worden onbereikbaar over land. Wel zien wij mogelijkheden voor een kanoroute via de vroegere Boarchsleat, maar dat kan alleen met overdraagplaatsen.

Volgens de Streekplanuitwerking kan de Neare-/Wide Burd (de Burdsleat) een functie krijgen voor de kleine watersport. Vanwege het grote aantal dammen en de hoge kosten achten wij dat niet realistisch.

Langs de polderkaden op de Noarderburd en It Eilân willen we met eenvoudige voorzieningen ca. 15 km aan wandelroutes mogelijk maken. Tussen de beide wegen op de Burd zal door aanleg van een fietsverbinding een alternatieve fietsroute ontstaan (zie plankaart). Zowel op de Burd als op It Eilân zal een eenvoudige observatiehut worden gebouwd. Op enkele plaatsen binnen het gebied zullen infopanelen de recreanten informeren over inrichting en recreatiemogelijkheden.

In het Swettegebied vormt kamperen bij de boer een bescheiden tweede tak. De polder- en boezemvaarten worden plaatselijk gebruikt door sportvisser. Het gebied leent zich verder voor fietsen. Wij hebben geen plannen voor nieuwe recreatieve voorzieningen in het Swettegebied.

5.2.4. Landschap en cultuurhistorie

Met de volgende voorstellen willen we het landschapsbeeld van het Swettegebied versterken:

- nieuwe erfbeplanting rond een aantal boerderijen;
- aanbrengen wegbeplanting (bomen) langs Peansterdyk/Swettewei en Prikwei;
- rooien van enige beplantingsstroken langs de Prikwei;
- herkenbaar maken van voormalig kloosterterrein te Nes;
- behouden van de ontginningsstructuur.

Erfbeplanting

Voor een aantal boerderijen wordt een nieuwe erfbeplanting van belang geacht. Daar waar twee boerderijen dicht bij elkaar liggen wordt voorgesteld om deze door een gezamenlijke singel te bundelen. Hierdoor ontstaan in de open ruimte duidelijke "wooneilanden". Met deze aanpak ontstaat een duidelijke structuur tussen de woonplekken en het open agrarische landschap. De aanleg van erfbeplanting geschiedt op basis van vrijwilligheid. De particuliere belanghebbende kan op de aanlegkosten 70 % subsidie ontvangen.

Wegbeplanting

De verkaveling en de boerderijbouw langs Peansterdyk/Swettewei/Prikwei is in beeld en structuur sterk afwijkend in zijn omgeving. De verkaveling is uit de 50-er jaren. Om de eenheid van deze ontginning te versterken stellen we voor om langs de weg een boombeplanting aan te brengen. Een aantal boerderijen is niet meer in agrarisch gebruik en ook door veranderingen in de agrarische bedrijfsvoering gaat steeds meer van de eigenheid van de domeinverkaveling verloren.

Door de aanplant van een boombeplanting aan weerszijden van de weg ontstaat een koppeling en wordt de eenheid versterkt. Het tijdsbeeld wordt daarnaast versterkt door de keuze van de boomsoort. Omdat het hier om een recente ontginning gaat is gekozen voor aanplant van de canadese populier. Deze boomsoort komt oorspronkelijk niet voor in oude landschappen.

Langs de Prikkewei staan enkele strookvormige struikbeplantingen. Voor een grotere openheid naar het oosten wordt voorgesteld om deze in het kader van het plan te rooien.

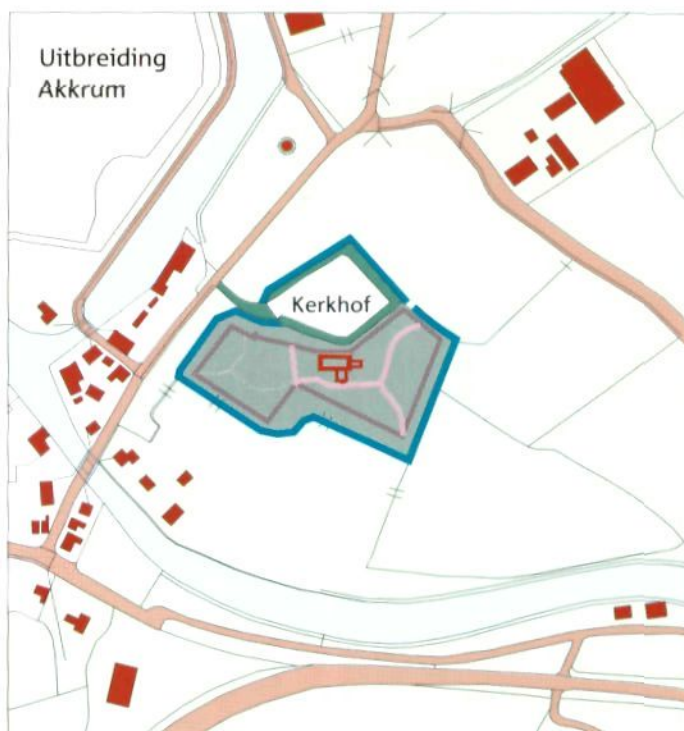

Figuur 2: Aerialfoto van het gebied

Cultuurhistorie

Voor het behoud van de cultuurhistorische structuren is het van belang dat het slotenpatroon in het Swettegebied niet ingrijpend wordt gewijzigd. De op de plankaart vermelde veenterpjes zullen bij de uitvoering van landinrichtingswerken worden gespaard.

Bij Nes heeft in vroegere tijden een klooster gestaan. Het niet afgegraven deel van het terrein wordt nu ingenomen door het kerkhof. Uit oude kaarten en uit onderzoek is de bouwlocatie en de oorspronkelijke grootte van het terrein bekend. Een plan voor visueel herstel van het oude kloosterterrein is uitgewerkt (figuur 3). Een verbrede watergang met een bosbeplanting vormen het kader van het plan. Binnen het bos is door hagen en verharding het oude klooster aangegeven. We zien het terrein (bosje) als lokaal wandelgebiedje. Daarom worden er wandelpaden aangelegd en kleine hoogte verschillen aan de rand zullen de aantrekkelijkheid verhogen. Een infopaneel zal de bezoeker iets vertellen over de historie.

Figuur 3: Herontwikkeling van het voormalige kloosterterrein bij Nes

Boarchmûne

Boarchmûne

Op de Noarderburd had de Boarchmûne vroeger een functie als watermolen voor de Boarchkrite. De molen is ernstig verzakt en behoeft restauratie. De molen kan op de huidige plek geen bemalingsfunctie vervullen. Wij willen medewerking verlenen aan herstel en verplaatsen van de Boarchmûne, waarbij de molen weer een bemalingsfunctie kan vervullen. We zijn hierover nog in gesprek met betrokken partijen.

5.2.5. Milieu

In paragraaf 4.5. hebben wij een aantal knelpunten gesignaleerd op het gebied van verdroging, vermisting, verzuring en verspreiding. In het plan willen we waar mogelijk een bijdrage leveren aan de vermindering van deze milieuproblemen.

Verdroging

Bij de inrichting van De Burd worden peilen in het oppervlaktewater en daarmee ook in het grondwater verhoogd. Dit zal een positieve uitwerking hebben op vermindering van de verdroging in de aangrenzende Wyldlannen. Een zelfde effect willen we ook bereiken bij het Unlân fan Jelsma en het Kobbelaan. We willen deze terreinen onderling koppelen en de waterhuishouding door aanpassing richten op het natuurbelang. Hierbij zullen de peilen in de grenssloten worden verhoogd.

Vermisting

De plannen voorzien in het realiseren van een gescheiden waterhuishouding. De inlaat van voedselrijk boezemwater in de bestaande en toekomstige natuurterreinen kunnen we hierdoor beperken of voorkomen.

Verzuring

Door emissie-arme toediening van drijfmest kan de verzuring worden teruggedrongen. Onder natte omstandigheden kan dit problematisch zijn. Door in een deel van het Swettegebied de drooglegging te verbeteren helpen we dit knelpunt verminderen.

Verspreiding

De Botmar is ondiep en de waterbodem is eutroof. Na de geplande hydrologische isolatie kan een hoger peil worden ingesteld, waardoor de waterkolom groter wordt. Dit werkt positief op de waterkwaliteit.

Bij het terugdringen van ongezuiverde lozingen ligt er in de eerste plaats een taak voor gemeenten en particulieren. Waar mogelijk willen wij meewerken aan maatregelen die een kwaliteitsverbetering beogen.

5.3. Alternatief “Wetter en reiden”

(zie figuur 4)

Bij dit alternatief worden de Noarderburd en It Eilân (met uitzondering van de winterpolders) omgevormd tot gebieden met ondiep open water en rietland. Dit leidt tot het volgende streefbeeld.

Onder invloed van ecologische processen en beheer ontstaat een open landschap met oppervlakten ondiep open water en riet- en biezen vegetaties. Op hogere delen, langs de randen zal in de loop van de tijd enig wilgenstruweel opstaan, zoals ook nu al plaatselijk het geval is. Binnen de delen met open water en rietland zal het peil fluctueren met de seizoenen. Het beheer bestaat hier uit riet maaien in de winter.

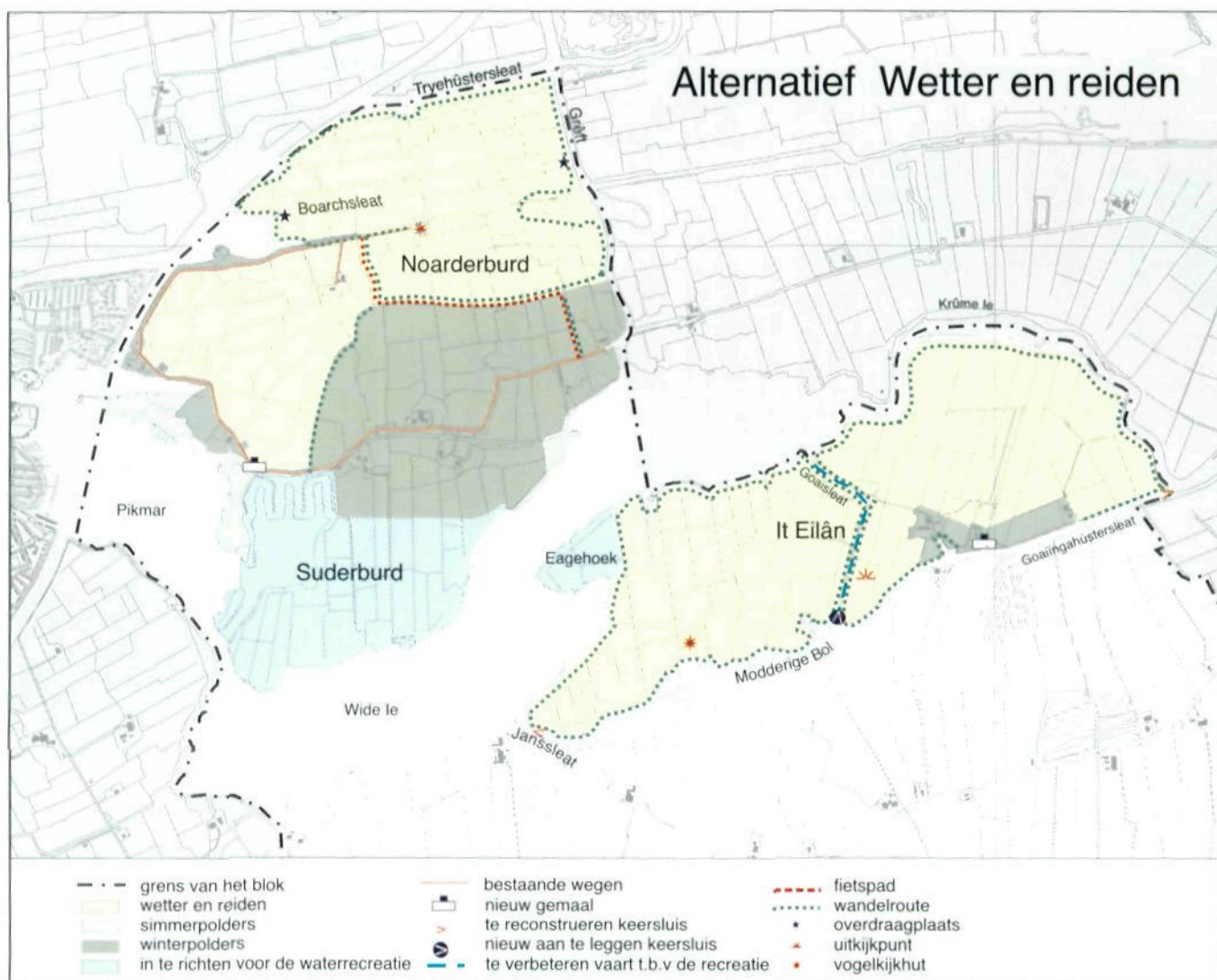
De Noarderburd en It Eilân bieden in deze vorm een voortplantings-, rust-, rui- en voedselbiotoop voor een groot scala aan organismen: moerasvogels, steltlopers, kleine zoogdieren, vlinders, amfibieën en vissen. Hiertoe behoren ook zeldzame en met uitsterven bedreigde soorten (rode lijstsoorten). Vanaf de nazomer tot het voorjaar rusten en foerageren hier grote groepen steltlopers, eenden en ganzen.

Ook is het gebied in deze vorm zeer aantrekkelijk voor extensieve op natuur en landschapsbeleving gerichte recreatievormen. In de zomer zijn er mogelijkheden voor wandelen, fietsen en kanoën, terwijl in de winter een prachtig schaatsgebied aan het totaal wordt toegevoegd. Het hele jaar door kunnen vanaf de randen en vanuit observatiehutten vogels worden geobserveerd.

Om dit streefbeeld te kunnen realiseren moeten de betreffende deelgebieden worden omgeven door kaden. Voor wateraan- en afvoer zijn aanpassingen nodig. Op termijn kan in de delen met open water

Wetter en reiden

en rietland de bemaling vervallen. Winterpolders op de Burd en It Eilân krijgen een aparte bemaling. Voor het beheer moeten enkele laad- en loswallen worden aangelegd. Een tweetal inliggende gebouwen op de Noarderburd is niet te handhaven en zal worden afgebroken. Bij enkele gebouwen langs de gebiedsranden moeten maatregelen worden getroffen om wateroverlast te voorkomen. Op beide eilanden moeten plaatselijk nutsleidingen worden verlegd.

Bij dit alternatief ontstaan meer mogelijkheden voor kanoën dan bij het hiervoor beschreven plan. De overige mogelijkheden voor recreatief medegebruik komen overeen met die in het plan.

5.4. Alternatief “Simmerpolders”

(zie figuur 5)

Bij dit alternatief worden de Noarderburd en It Eilân (met uitzondering van de winterpolders) omgevormd tot zomerpolders. Dit leidt tot het volgende streefbeeld.

Na de inrichting ontstaat onder invloed van ecologische processen en beheer een polderlandschap met kruidenrijke natte graslanden, plekken met riet, sloten met een goed ontwikkelde oeverbegroeiing en een soortenrijke levensgemeenschap van schoon zoet water.

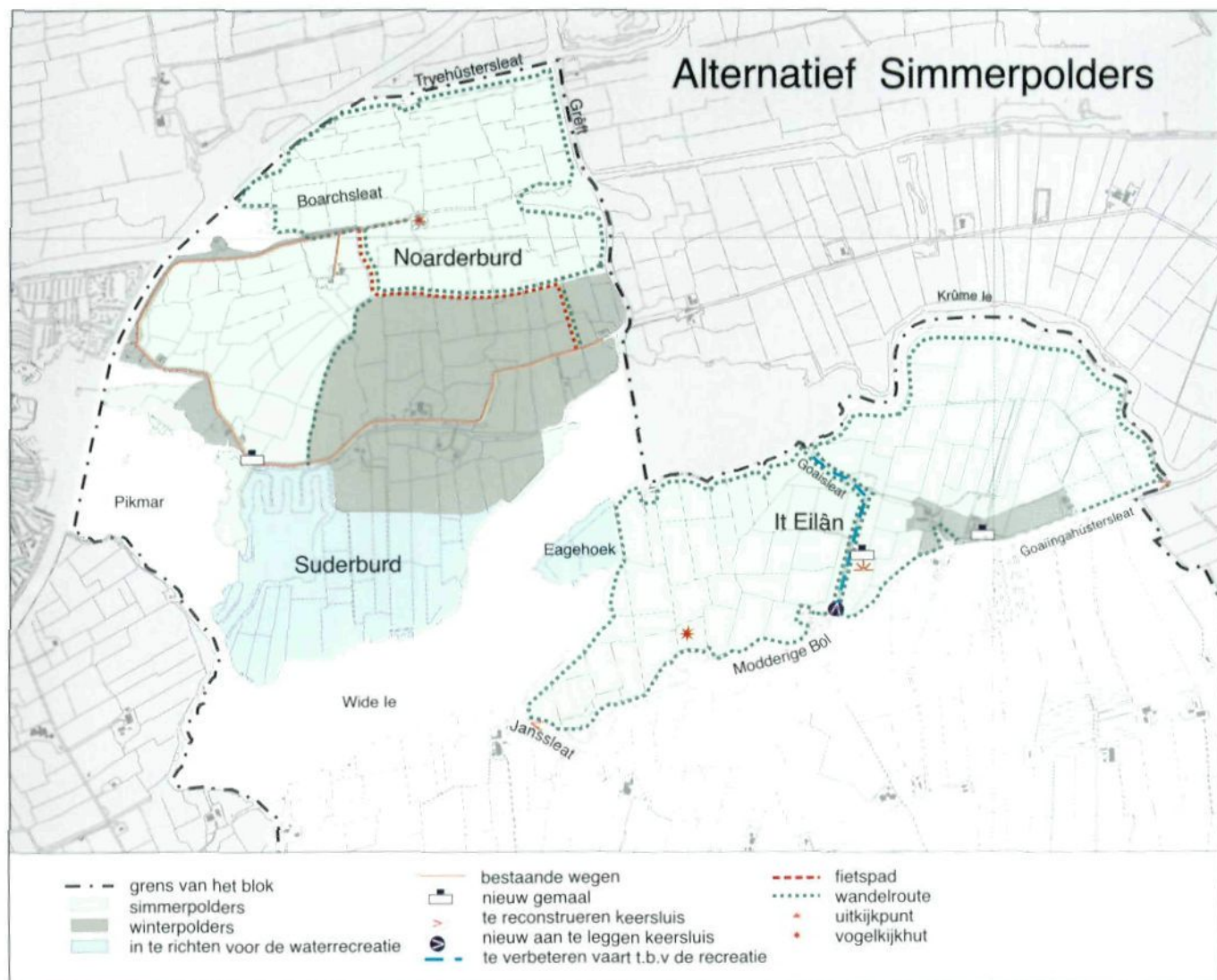
De winterbemaling wordt uitgeschakeld, zodat afhankelijk van de neerslag een plas-dras situatie ontstaat. Na afmalen in het voorjaar komt de vegetatiegroei weer op gang. Het beheer bestaat uit maaien en weiden met mogelijkheden voor agrarisch medegebruik.

Binnen de graslanden zal een bloemrijke en kruidenrijke vegetatie ontstaan.

In voorjaar en zomer vormen de zomerpolders een ideaal voortplantings- en voedselbiotoop voor weidevogels (waaronder de meer kritische soorten) maar ook voor al schoen water gebonden dierlijke organismen als vlinders, libellen en amfibieën. Vanaf de herfst tot het voorjaar rusten en foerageren hier grote groepen steltlopers, eenden en ganzen.

Ook is het gebied in deze vorm zeer aantrekkelijk voor extensieve op natuur en landschapsbeleving gerichte recreatievormen. In de zomer zijn er mogelijkheden voor wandelen, fietsen en kanoën, terwijl in de winter een prachtig schaatsgebied aan het totaal wordt toegevoegd. Het hele jaar door kunnen vanaf de randen en vanuit observatiehutten vogels worden geobserveerd.

Figuur 5 Alternatief Simmerpolders

Om dit streefbeeld te kunnen realiseren moeten de betreffende deelgebieden door lage kaden worden gescheiden van de winterpolders. Voor wateraan- en afvoer en bemaling zijn aanpassingen nodig. Winterpolders op de Burd en It Eilân krijgen een *aparte bemaling*. Een tweetal inliggende gebouwen op de Noarderburd is niet te handhaven en zal worden afgebroken. Een aantal waterlopen krijgt flauwe taluds, waarlangs zich een goede oeverbegroeiing kan ontwikkelen. De interne ontsluiting op het oostdeel van It Eilân zal worden verbeterd. Op beide eilanden moeten plaatselijk nutsleidingen worden verlegd. De mogelijkheden voor recreatief medegebruik komen overeen met die in het plan.

5.5. Alternatief "Fûgeltsjelân" (zie figuur 6)

Bij dit alternatief worden de Noarderburd en It Eilân (met uitzondering van de winterpolders) omgevormd tot weidevogelreservaat. Dit leidt tot het volgende streefbeeld.

Bij dit alternatief hebben wij 2 varianten beschouwd. In variant A wordt het weidevogelgras-

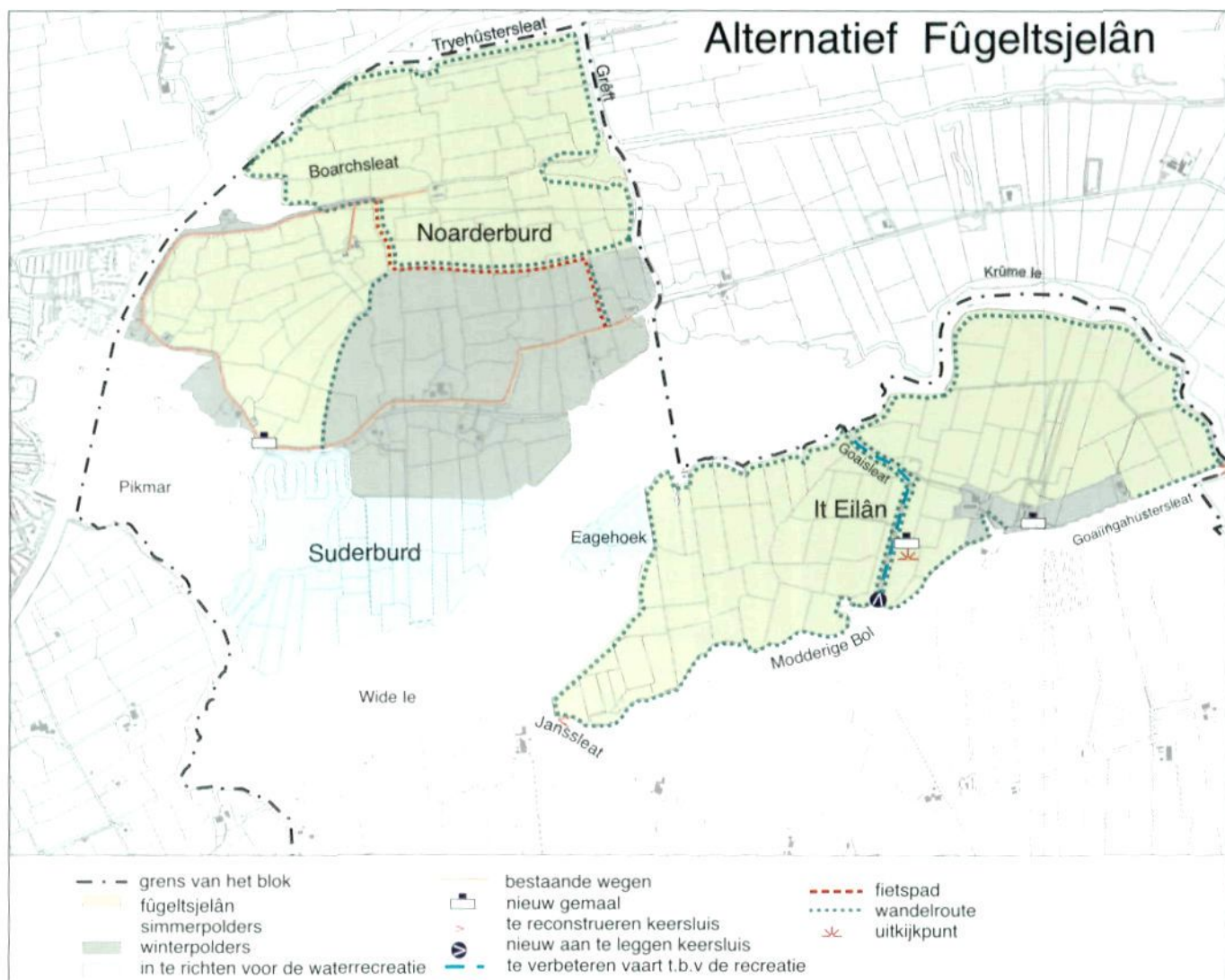
land beheerd vanuit één of meerdere beheersboerderijen. Bij variant B kan het land worden verpacht aan boeren, die hun bedrijf elders hebben of It Fryske Gea moet zelf het beheer ter hand nemen. Om dit streefbeeld te kunnen realiseren moet het

Bij het alternatief "Fûgeltsjelân" wordt het beeld nagestreefd van een polderlandschap met bloemrijke vochtige graslanden, enige lage plekken met riet, sloten met een goed ontwikkelde oeverbegroeiing en soortenrijke levensgemeenschap van schoon zoet water.

De bemaling wordt het gehele jaar gehandhaafd maar met een hoog slootpeil. Het beheer bestaat uit weiden en hooien met een gedifferentieerde bemesting.

Binnen de graslanden zal een bloemrijke vegetatie ontstaan. In voorjaar en zomer vormt "Fûgeltsjelân" een ideaal voortplantings- en voedselbiotoop voor weidevogels (waaronder de meer kritische soorten) maar ook voor aan schoon water gebonden dierlijke organismen als vlinders, libellen en amfibieën. 's Winters is het gebied aantrekkelijk voor ganzen. Het hele jaar door kan langs kaden gewandeld worden. Vooral in het voorjaar is het gebied erg aantrekkelijk voor vogelobservatie.

slootpeil worden verhoogd. Voor wateraan- en afvoer en bemaling zijn aanpassingen nodig. De winterpolders op de Burd en It Eilân krijgen een *aparte bemaling*. Een tweetal inliggende bedrijfs-

Figuur 1.10 Alternatief Fûgeltsjelân

gebouwen op de Noarderburd kan in variant A na aanpassing een functie vervullen in het beheer. Een aantal waterlopen krijgt flauwe taluds, waarlangs zich een goede oeverbegroeiing kan ontwikkelen. De interne ontsluiting op de Noarderburd

en It Eilân zal worden verbeterd.

De mogelijkheden voor recreatief medegebruik komen grotendeels overeen met die in het plan. Bij dit alternatief zijn geen observatiehutten gepland. De aantrekkelijkheid voor natuurobservatie is seizoengebonden.

Figuur 1.11

5.6. Autonome ontwikkeling

Ook zonder herinrichting zullen er in het gebied “Swette-De Burd” ongetwijfeld ontwikkelingen plaatsvinden. De beschrijving hiervan richt zich op dezelfde inrichtingsthema's als in de vorige hoofdstukken.

Landbouw

Het aantal landbouwbedrijven in het gebied zal in de toekomst verder dalen. Dit zal leiden tot bedrijfs-

vergroting bij de overblijvende landbouwbedrijven met een verdere versnippering van het grondgebruik tot gevolg. De hoeveelheid kavels per bedrijf zal toenemen en het percentage grond in de huiskavel daalt. Verbetering van de verkaveling kan alleen plaats vinden via vrijwillige kavelruil.

Bij de uitvoering van een waterbeheersingsplan in het Swettegebied vormt de isolatie van de Botmar en het vrij maken van gronden voor nieuwe of te verbreden waterlopen een voorwaarde. Dit is bij autonome ontwikkeling moeilijker dan met herinrichting. Vervanging en aanpassing van de bemaling zal ook zonder herinrichting mogelijk zijn. Zonder isolatie van de Botmar zijn er geen mogelijkheden voor peilverlaging in de laagste polderdelen.

Natuur

De toekomstige natuurgebieden op de Burd en It Eilân kunnen zonder herinrichting niet via uitruil van gronden worden verworven. Verwerving is alleen mogelijk via vrijwillige aankoop. Naar verwachting zal volledige verwerving lang duren. Pas wanneer alle benodigde gronden zijn verworven, zijn inrichtingsmaatregelen mogelijk ten behoeve van een optimale ontwikkeling van natuurwaarden. Maatregelen als het scheiden van de waterbeheersingsstelsels voor landbouw en natuur, zullen dan door het waterschap moeten worden uitgevoerd. Tot die tijd zijn inrichting en beheer van de toekomstige natuurterreinen niet in overeenstemming met de functie natuur. Tussentijds moet een overgangsbeheer worden gevoerd. Een aantal mogelijkheden voor recreatief medegebruik zijn zonder herinrichting niet te realiseren.

De gronden die nodig zijn voor afronding van natuurterreinen zijn niet via uitruil te verwerven. Realisering via vrijwillige aankoop zal langer duren of niet slagen. Datzelfde geldt voor de inrichting van natuurvriendelijke oevers.

Recreatie

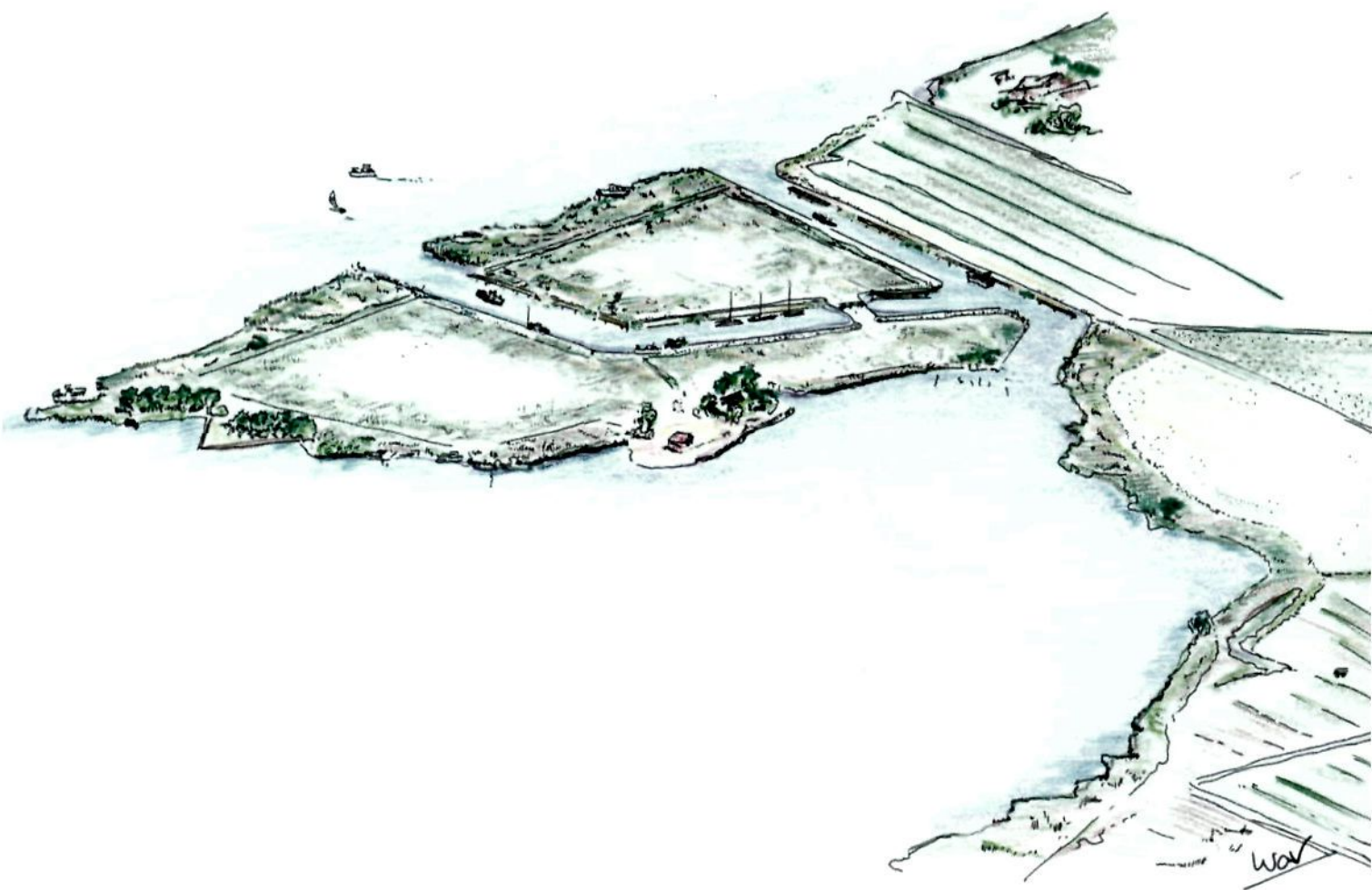
Voor de recreatieve inrichting van de Suderburd is eerst een herverkaveling nodig van de nog niet aangekochte gronden. Zonder herinrichting moet dit op vrijwillige basis gebeuren via kavelruil. Die mogelijkheid heeft beperkingen. Vervolgens moet de waterbeheersing worden aangepast, wat zonder herinrichting moeilijk tot stand zal komen. De inrichting van de Eagehoek en het weer bevaarbaar maken van de Goaisleat is ook zonder herinrichting uitvoerbaar.

Landschap en cultuurhistorie

De bescherming van archeologisch en cultuurhistorisch waardevolle elementen moet worden geregeld in bestemmingsplannen. Beplanting langs wegen kan ook zonder herinrichting worden aangelegd. Dat geldt niet voor elementen die grond vragen. Zonder herinrichting ontbreekt een samenhangende landschapsvisie.

Milieu

Bij autonome ontwikkeling zal de inrichting van natuurterreinen langer duren of op onderdelen niet gerealiseerd worden. Hierdoor kan de verdroging van natuurterreinen binnen en grenzend aan "Swette-De Burd" niet worden teruggedrongen. Ook de inlaat van voedselrijk water in natuurgebieden kan niet worden beperkt, zolang geen gescheiden waterhuishouding is ontstaan. Verbetering van de waterbeheersing in delen van het Swettegebied wordt zonder herinrichting bemoeilijkt. Emissie-arme toediening van drijfmest onder natte omstandigheden blijft dan langer een probleem.

www.milieu.nl

6 Effecten

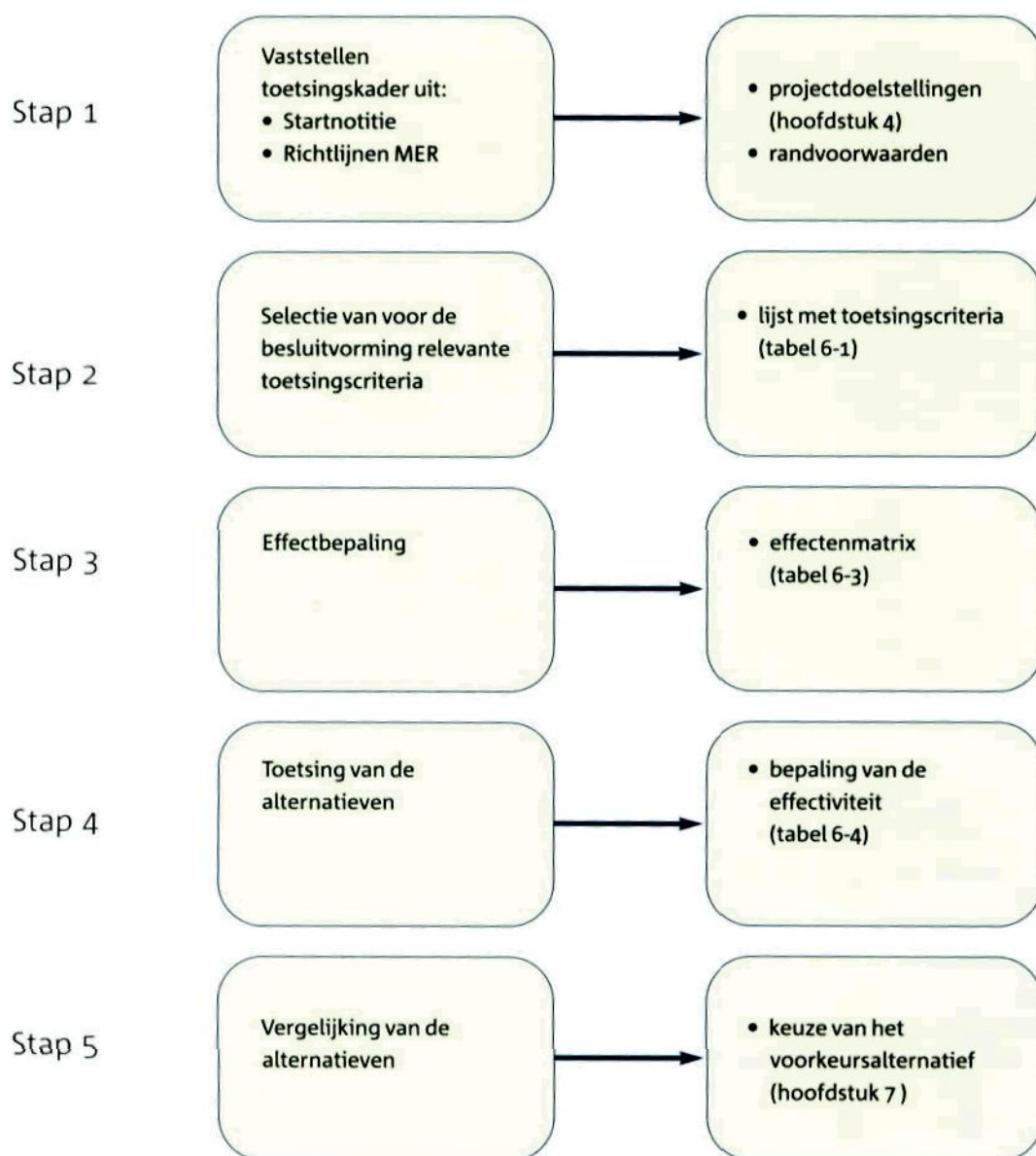
6.1. Inleiding

Ingrepen in het landelijk gebied, zoals bij landinrichting, brengen een scala aan effecten met zich mee. In dit hoofdstuk worden die effecten besproken, die het gevolg zijn van uitvoering van de verschillende alternatieven. Daarbij moet worden bedacht dat ook zonder uitvoering van het landinrichtingsplan het gebied zal veranderen. We kijken hierbij naar de effecten over een periode van 30 jaar (2010-2040) na het gereed komen van de *uitvoering van het plan*. Aan de hand van de effecten beoordelen we in hoeverre het gestelde doel wordt bereikt. Dit noemen we de effectiviteit van het plan. De effecten zijn afzonderlijk beschreven voor de belangrijkste functies en kwaliteiten in het herinrichtingsgebied: landbouw, natuur, recreatie, landschap en cultuurhistorie en milieu. De effecten worden waar mogelijk in cijfers uitgedrukt. Het is echter niet eenvoudig om in alle gevallen directe cijfermatige verbanden aan te geven tussen ingrepen en effecten. Daarom volstaan we in de meeste gevallen met een meer kwalitatieve beschrijving op basis van een deskundigenoordeel. Aan het eind van iedere paragraaf geven we in tabelvorm een samenvattend overzicht van de effecten. Voor de kwalitatieve weergave van de effecten is de volgende waarderingsschaal gehanteerd:

- +++ = doelstelling nagenoeg gehaald
 - ++ = doelstelling voor een groot deel gehaald
 - +
 -
- = doelstelling voor een klein deel gehaald
= nog ver verwijderd van de doelstelling.

Voor de evaluatie van landinrichtingsprojecten wordt gebruik gemaakt van het Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor Landinrichtingsprojecten²⁵ (BEL). In figuur 7 zijn de stappen weergegeven die bij deze systematiek worden doorlopen, met daarachter de resultaten van de betreffende activiteit. Dit schema wordt hier toegelicht onder verwijzing naar de resultaten van de evaluatie voor het landinrichtingsgebied "Swette-De Burd".

Figuur 7 Slappenschema BEL methode

Stap1 formuleert het toetsingskader voor het landinrichtingsproject. Dit wordt gevormd door de Richtlijnen¹ en door de projectdoelstellingen, verwoord in de Startnotitie¹. Het overheidsbeleid voor ruimtelijke ordening, water en milieu (hoofdstuk 4) vormt hiervoor de basis.

In Stap 2 wordt bepaald welke informatie voor de besluitvorming relevant is om een oordeel te kunnen geven over de effectiviteit van het plan. De projectdoelstellingen worden vertaald in toetsingscriteria. In tabel 6-1 staat de lijst met doelstellingen en bijbehorende toetsingscriteria.

In Stap 3 worden de effecten van het plan bepaald. Met de toetsingscriteria worden de gevolgen van de plan-alternatieven gekwantificeerd. De effecten van de verschillende alternatieven staan in tabel 6-3.

In Stap 4 wordt de effectiviteit van de verschillende alternatieven bepaald. Getoetst wordt in hoeverre de gestelde projectdoelen worden bereikt. In tabel 6-4 is dit uitgewerkt.

In Stap 5 worden alternatieven met elkaar vergeleken wat betreft de effectiviteit en wordt een keuze gemaakt voor een voorkeursalternatief (hoofdstuk 7).

Tabel 6-1 Doelstellingen en toetsingscriteria

Funcities en kwaliteiten	Doelstellingen	Toetsingscriteria
Landbouw	Realiseren basisinrichting: • verbeteren verkaveling • verbeteren ontwatering en bemaling	• 80% grond bij huis, kavelaantal • grondwatertrap, drooglegging
Natuur Noarderburd en It Eilân	• versterken Alde Feanen door vergroten oppervlakte laagveennatuurgebied • afstemmen van de inrichting op de gewenste natuurdoeltypen • vermindering van de (grond) wateronttrekking	• realiseren aankooptaakstelling • natuurwaarden • Streekplan en SGP • vermindering wegzijging uit de Wyldlannen
Swettegebied	• afronding bestaande natuurterreinen • ecologische verbindingzones	• eigen waterhuishouding, terugdringen verdroging • lengte verbindingzones
Recreatie	• inrichting Suderburd (54ha) en Eagehoek (8 ha) voor de watersport • recreatief medegebruik en natuurobservatie	• oppervlakte open water, aantal aanlegplaatsen, landschap, natuurwaarden, afname druk in de Alde Feanen • lengte van aantrekkelijke routes voor fietsen, wandelen, varen
Landschap en cultuurhistorie Swettegebied	• versterken van het landschapsbeeld • behoud en herstel van cultuurhistorische kwaliteiten	• erfbeplantingen • wegbeplantingen • behoud van de ontginningsstructuur • herkenbaar maken voormalig kloosterterrein Nes
Milieu	• terugdringen verdroging • vermindering vermesting • vermindering verzuring • tegengaan verspreiding van milieu belastende stoffen	• oppervlakte verdroogd gebied • kwaliteit van het oppervlaktewater • emmissie van ammoniak • kwaliteit waterbodems

N.B. Alleen voor de inrichting van de Noarderburd en It Eilân hebben wij alternatieven ontwikkeld. Voor het Swettegebied hebben we daar geen aanleiding toe gezien.

6.2. Effecten op de landbouw

De effectbeschrijving voor de landbouw beperkt zich nagenoeg tot het Swettegebied, dat landbouw als hoofdfunctie heeft. In deze evaluatie wordt het plan geplaatst naast de autonome ontwikkeling zonder landinrichting. Zoals in hoofdstuk 4 is genoemd, richten we ons voor de landbouw op het realiseren van de basisinrichting. De effecten voor de onderdelen van die doelstelling worden hierna besproken.

6.2.1. Verkaveling

Door ruiling van gronden neemt het percentage grond in de huiskavel op de hoofdberoepsbedrijven met melkvee toe van de huidige 75% naar gemiddeld 83%. Hiermee voldoet 93% van de bedrijven aan het criterium van 60% van de bedrijfsoppervlakte bij huis. Bijna 70% van de bedrijven heeft meer dan 80% van de grond bij huis. Het gemiddeld aantal kavels per bedrijf zal door kavelconcentratie afnemen van 3,3 naar 2,5. De verbeterde verkaveling betekent voor de landbou-

wers een besparing van de arbeidstijd en betere werkomstandigheden.

6.2.2. Waterbeheersing

Binnen de randvoorwaarden van het beleid zal in het centrale en zuidelijk deel van het Swettegebied het slootpeil worden verlaagd (ruim 600 ha). Vooral op de veengronden (ca. 400 ha) zal hierdoor de draagkracht verbeteren en daarmee de gebruiksmogelijkheden. De vertrappingsverliezen zullen afnemen en de mineralenbenutting is gunstiger dan bij de huidige drooglegging. De landbouwkundige verbeteringen hebben enkele onbedoelde neveneffecten. Door verbetering van de verkaveling in samenhang met een verbeterde drooglegging zal de intensiteit van het grondgebruik kunnen toenemen. Dit kan vooral een ongunstige invloed hebben op de weidevogeldichtheid en het broedsucces. Het instrument “vrij inzetbare hectares” kan hiervoor compensatie bieden. Als gevolg van polderpeilverlaging zal langs de zuidwestgrens van het beheersgebied Polder Jinswâld enige randinvloed optreden. Deze zal zich beperken tot een enkele centimeters lagere grondwaterstand binnen een strook van 50 meter uit de grens. De beheersdoelstelling is gericht op de weidevogels. De invloed van het randeffect hierop is te verwaarlozen.

Het gemaal aan de Botmar zal worden vervangen, waardoor de peilverlaging in de Soarremoarsterpolder mogelijk wordt. In het noordelijk deel van het Swettegebied kan hierdoor in de toekomst met het peil de maaiveldsdaling worden gevolgd. Door een integrale benadering zal de Botmar worden geïsoleerd van de polderboezem, waardoor een op de natuur afgestemd peilbeheer mogelijk wordt. Ook de waterkwaliteit van de Botmar zal hierdoor verbeteren (we komen hierop terug bij de beschrijving van de milieu-effecten). Het nieuw te stichten gemaal op It Eilân zal rechtstreeks op de boezem uitslaan. Hiermee wordt de situatie opgeheven, waarbij de winterafvoer van It Eilân nog een keer moet worden opgemalen door het Botmargemaal. Dit levert energiewinst op en lagere exploitatiekosten.

6.2.3. Economische effecten

De voordelen als gevolg van de verbeterde landbouwkundige inrichting zijn in geld uit te drukken. De baten van een verbeterde verkaveling liggen gemiddeld tussen f 120,- en f 150,- per ha per jaar. Per bedrijf kunnen de baten sterk verschillen. De verbeterde ontwatering levert voor de betreffende oppervlakte baten op van f 150,- per ha per jaar.

6.2.4. Autonome ontwikkeling

Zonder landinrichting zal het aantal kavels per bedrijf toenemen, waardoor het percentage grond in de huiskavel daalt. Vrijwillige kavelruil kan hier in beperkte mate een oplossing zijn. Een integrale aanpak van de bemaling is zonder landinrichting moeilijk te realiseren. Isolatie van de Botmar zal achterwege blijven. Peilverlaging verdraagt zich niet met de natuurfunctie van de Botmar en zal dan ook op grote bezwaren stuiten.

6.2.5. Samenvatting van de effecten

De productie-omstandigheden voor de landbouw zullen in het plan duurzaam verbeteren. Dit betekent een belangrijk economisch voordeel voor de agrarische bedrijfsvoering. In tabel 6-2 worden de effecten samengevat. We geven aan in hoeverre de doelstellingen worden gerealiseerd. Naarmate de plandoelstellingen vollediger worden gerealiseerd is de beoordeling positiever.

Tabel 6-2
Samenvatting van de effecten op de landbouw

Doelstellingen	Score op toetsingscriteria		Doelbereik	
	plan	Autonome ontwikkeling	Plan	Autonome ontwikkeling
Verbeteren verkaveling	70% van bedrijven > 80% grond bij huis	50% van bedrijven > 80% grond bij huis	++	-
Verbeteren ontwatering veengronden	95% Gt IIb en 5% Gt IIa	50% Gt IIb en 50% Gt IIa	++	-
Aanpassing bemaling	Wordt gerealiseerd met peilverlaging	Wordt mogelijk gerealiseerd maar zonder peilverlaging	+++	+

6.3. Effecten voor de natuur op de Noarderburden It Eilân

In tabel 6-1 zijn de doelstellingen geformuleerd, waarbij we een splitsing hebben aangebracht tussen de Noarderburd / It Eilân en het Swettegebied. Voor de beide eilanden hebben we inrichtingsalternatieven ontwikkeld, voor het Swettegebied is dat niet het geval. De Noarderburd en It Eilân hebben in de Streekplanuitwerking een natuurfunctie gekregen. Het gaat hier om versterking van de Alde Feanen,

afstemming op gewenste natuurdoeltypen en vermindering van grondwateronttrekking. De centrale doelstelling versterking Alde Feanen is sterk verweven met de keuze van de natuurdoeltypen. Daarom hebben we in deze evaluatie er voor gekozen, om de doelstellingen voor de Noarderburd en It Eilân integraal te beschrijven en te toetsen. In dit hoofdstuk zullen per alternatief de effecten worden omschreven voor een aantal toetsingscriteria. Het betreffen de aankooptaakstelling, de natuurwaarden, Streekplanuitwerking en Strategisch Groenprojekt (SGP) en vermindering van de wegzijging uit de Wyldlannen. Deze toetsingscriteria

Beide doelstellingen voor de landbouw

Op de Burd worden 2 bestaande landbouwbedrijven gehandhaafd

Bloemrijke grasslanden met uitelaan

Egelskars

zijn gekoppeld aan de geformuleerde doelstellingen. Er zijn daarnaast een aantal effecten, die een afgeleide zijn van de inrichting voor natuur. Deze komen aan bod in hoofdstuk 7, waarin een vergelijking van de alternatieven wordt gemaakt. Het betreft effecten op het landschap als afgeleide van de inrichting, inrichtingskosten, beheerskosten, duurzaamheid en draagvlak.

In de inleiding onder 1.2. hebben wij de voorgeschiedenis van dit plan geschetst. Daarin is genoemd, hoe wij in de loop van het planvormingsproces gekomen zijn tot de uitwerking van drie inrichtingsalternatieven voor de Noorderburd en It Eilân:

“Wetter en reiden”, “Simmerpolders” en “Fûgeltsjelân”.

Deze drie alternatieven zijn uitgebreid beschreven en getoetst aan de doelstellingen in een rapport²⁾ dat als bouwsteen heeft gediend voor de keuze van het “Voorkeursalternatief”. Hoe we tot die keuze zijn gekomen beschrijven we in hoofdstuk 7.

6.3.1. Realiseren aankooptaakstelling

De Burd (350 ha) en It Eilân (224 ha) zijn geheel begrensd als relatienotagebied. Bij de vaststelling van de Streekplanuitwerking voor de Blauwe Zone is aan de Suderburd (100 ha) een recreatieve functie toegekend.

Voor het realiseren van de natuurfunctie is de aankoop van het gebied een randvoorwaarde bij alle onderscheiden alternatieven. De aankoop gebeurt op vrijwillige basis. Wij verwachten dat op de Noorderburd twee landbouwbedrijven en een beperkte oppervlakte van particulieren op korte termijn niet aangekocht zullen worden. Twee zittende boeren op de Burd hebben te kennen gegeven hun bedrijf te willen voortzetten. Via kavelruil kunnen deze gronden geclusterd worden, waardoor de gebiedsdoelstellingen zo veel mogelijk zijn te realiseren. Op de Noorderburd kan aldus ca. 200 ha een natuurinrichting krijgen. Op het oostelijk deel van It Eilân is alle grond verworven. Op het westdeel moet nog 45 ha worden aangekocht. Wij verwachten dat dat de komende jaren zal slagen. Op It Eilân kan dan ook ca. 200 ha een natuurinrichting krijgen. Ten aanzien van het realiseren van de aankooptaakstelling is er geen onderscheid tussen de alternatieven.

6.3.2. Natuurwaarden

Alternatief 1 Wetter en Reiden

Op de Burd zal in alternatief 1 na enige tijd een grote plas ondiep open water van wisselende diepte ontstaan. Hier blijft ook in de zomer veel open water over. It Eilân daarentegen ligt wat hoger dan de Burd. Daardoor wordt de wateroppervlakte kleiner en ook ondieper. Bovendien zal op It Eilân 's zomers weinig open water overblijven.

De ontwikkeling van de vegetatie op de Noarderburd en op It Eilân zal van elkaar verschillen. De golfslag van de grote wateroppervlakte op de Burd zorgt ervoor dat zich in eerste instantie geen, of nauwelijks Riet- en Biezenvegetaties kunnen vestigen. Daartoe is het noodzakelijk om het gebied een periode op een wat lager peil te bemalen, zodanig dat een deel van de Noarderburd in zomer en winter plas-dras komt te staan.

Wanneer zich na enige jaren een Riet-Zeggen- en Biezenvegetatie heeft gevormd kan het peil weer omhoog. Ongeveer de helft van de Noarderburd bestaat dan uit ondiep open water. In het water mogen dan op den duur ondergedoken en drijvende waterplanten worden verwacht, zoals Gele plomp en Kransvederkruid. In de ondiepere delen komen dan o.a. Mattenbies, Waterscheerling, Kleine lisdodde en Kalmoes voor. De Riet-zeggenvegetaties op de relatief hogere delen bevatten planten als Pluimzegge, Gele lis, Valeriaan, Oeverzegge, Koninginnekruid en Watermunt. Ook zullen 's zomers enige slijkgige stukken boven water komen die onbegroeid blijven.

Op It Eilân zal zich veel sneller dan op de Burd en bovendien spontaan, een Riet-zeggenvegetatie ontwikkelen. De Rietvegetatie kan worden gemaaid, zodat het zich tot Veenmos-rietland zal ontwikkelen.

Het alternatief Wetter en Reiden is van groot belang voor de fauna. De geschetste ontwikkeling biedt aan talloze vogels een broed-, voedsel- en rust- c.q. ruibiotop, zoals dodaars, kolgans, bruine kiekendief, aalscholver, lepelaar, purperreiger, roerdomp, watteral, slobbeend, kempiaan, grutto, baardmannetje, rietzanger en blauwborst.

Hieronder horen veel soorten die op de nationale lijst van "met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten" zijn geplaatst (Rode lijst). Ook betreft het soorten waarvoor Nederland van bijzondere internationale betekenis is, omdat een groot deel van de populatie van Noordwest-Europa in Nederland verblijft.

Behalve voor vogels, zal het gebied ook bijzondere betekenis hebben voor reeën, libellen, vlinders, amfibieën, de ringslang en waterinsekten zoals schrijvertjes en waterkevers.

Voorts zal uitbreiding van het water- en rietbiotop op de Noarderburd en It Eilân met 400 ha, de soortenrijkdom en de bestaande dierpopulaties van de hele Alde Feanen vergroten in dit biotop.

Alternatief 2 Simmerpolders

Nadat in alternatief 2 het water in het voorjaar is afgemalen, zullen de eerste tijd grote onbegroeide plekken ontstaan. Deze plekken worden deels ingenomen door pioniersoorten als

Moerasdroogbloem, Veenwortel en Greppelrus.

Op den duur zullen zich voedselrijke overstromingsgraslanden ontwikkelen met soorten als

Mannagras, Fioringras, Rietgras en Zilver schoon.

Mogelijk kunnen zich langs de randen ook bloemrijke graslanden vestigen met soorten als Gestreepte witbol, Grote ratelaar, Gewoon reukgras en Echte koekoeksbloem. Op een aantal kleine lage plekken die nat blijven en langs de bredere slootoevers, verschijnen Riet-Zeggenvegetaties. De slootvegetatie kan zich ontwikkelen tot een grotere soortenrijkdom met o.a. Fonteinkruiden, Kranswieren, Gele plomp, Krabbescheer, Pijlkruid en Aarvederkruid

De polders zullen in alternatief 2 een belangrijke functie vervullen voor overwinterend en ruiend waterwild zoals, smient, kolgans en slobbeend en als rust- en voedselgebied voor grote groepen steltlopers als kempiaan, grutto, Kievit en regenwulp. In het voorjaar en vroege zomer mag een rijke weidevogelpopulatie verwacht worden waaronder kritische soorten als kempiaan, watersnip, zomertaling, slobbeend, visdief, gele kwikstaart en misschien ook de kwartelkoning.

Zowel voor de overwinterende ganzen en smienten, als voor de weidevogels heeft Nederland een bijzondere internationale betekenis, omdat een groot deel van de Noordwest-Europese populatie in Nederland verblijft.

Een aantal potentiële broedvogels is op de nationale lijst van "met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten" geplaatst (Rode lijst).

In de verbrede rietoevers en in de oeversones langs de randen zullen o.a. wilde eend, meerkoet, rietzanger en kleine karrekiet broeden.

Behalve voor vogels, zal het gebied ook bijzondere betekenis hebben voor libellen, vlinders, amfibieën waterinsekten zoals schrijvertjes en waterkevers.

Alternatief 3 Fûgeltsjelân

Alternatief 3 kent twee varianten, variant a met beheersboerderij(en) en variant b zonder beheersboerderij(en). Om een beheersboerderij mogelijk te maken, zal op ongeveer een derde van de oppervlakte de bedrijfsvoering niet beperkt zijn in bemesting en maai- en weidedata. Ook het peilbeheer wordt daarop aangepast. Dit heeft gevolgen voor vegetatie en broedvogeldichtheden.

Het algemene beeld in de vegetatie zal gevormd worden door voedselrijke vochtige graslanden met planten uit het Zilver schoonverbond en de klasse der vochtige graslanden (witbolgraslanden), zoals Engels raaigras, Kruipende boterbloem, Gestreepte witbol, Pinksterbloem, Veldzuring, Beemdlangbloem en Speenkruid. In variant a zal minimaal een derde van het oppervlak ingenomen worden door Beemd-raaigrasweiden.

De slootvegetatie kan zich bij de verhoogde peilen en het aangepaste graslandbeheer ontwikkelen tot een grotere soortenrijkdom, met o.a.

Tureluur

Fonteinkruiden, Kranswieren, Gele plomp, Krabbescheer, Pijlkruid en Aarvederkruid. In het water en ook langs de oevers zullen planten als Riet, Grote egelskop, Zwanebloem, Rode watererrijs, Echte koekoeksbloem, Heelblaadjes (op de kleigrond), Waternavel en Watermunt groeien. In voorjaar en vroege zomer mag een rijke, vrij complete weidevogelpopulatie verwacht worden, waaronder ook kritische soorten als watersnip, zomertaling en gele kwikstaart. Vooral de dichtheden van de kievit en grutto zullen hoog zijn. In variant a zal op een derde van de oppervlakte de dichtheid minder zijn. De soorten zullen zich daar waarschijnlijk beperken tot scholekster, kievit, grutto, tureluur, veldleeuwerik en graspieper. De internationale betekenis als broedgebied voor weidevogels is groot, omdat van de meeste weidevogels een groot deel van de Noordwest-Europese populatie in Nederland broedt. Een aantal potentiële broedvogels is op de natio-

Overzichtsbescherming en herstel van de Alde Feanen

nale lijst van “met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten” geplaatst (Rode lijst). In de verbrede rietoevers en in de oeverzones langs de randen zullen o.a. wilde eend, meerkoet, rietzanger en kleine karrekiet broeden.

’s Winters kan het gebied een functie vervullen als voedselgebied voor overwinterende ganzen en smienten.

Behalve voor vogels, zal het gebied ook betekenis hebben voor reeën (de huidige populatie), libellen, vlinders, amfibieën en waterinsekten zoals schrijvertjes en waterkevers.

6.3.3. Streekplanuitwerking en SGP

In de Streekplanuitwerking¹⁾ is aan de Noorderburd en aan It Eilân een natuurfunctie toegekend. Het doel dat de provincie hiermee heeft, is als volgt verwoord:

Uitgangspunt is het realiseren van de natuurdoelstelling voor de Alde Feanen. Dit laagveen-natuurcomplex heeft een grote (inter-) nationale betekenis. Belangrijk daarvoor is het uitbouwen en verbeteren van dit complex als geheel via:

- vergroting van de oppervlakte laagveen natuugebied;
- betere voeding met schoon grondwater en vermindering van de (grond-) wateronttrekking.

Dit doel leidt ondermeer tot een natuurfunctie op de Noorder-Burd en It Eilân, waarbij het enerzijds gaat om vergroting van het natuurareaal en anderzijds om de hydrologische buffering (vermindering wegzijging, met name vanuit de Wyldlannen). Deze provinciale inzet sluit aan bij het geformuleerde rijksbeleid voor het Strategisch Groenproject “Groote Wielen-Alde Feanen”.

We hebben ons voor de effectbeschrijving de volgende vragen gesteld:

Hoe is het rijksbeleid voor het Strategisch Groenproject geformuleerd? Welk effect heeft de vergroting van het natuurareaal op het ecosysteem van de Alde Feanen voor de drie alternatieven afzonderlijk? Welk van de alternatieven sluit het meest aan op het rijksbeleid? Met welk van de alternatieven worden de bovengenoemde uitgangspunten en doelstellingen uit de Streekplanuitwerking het best benaderd? Zullen deze doelen met de planologische invulling die nu door de provincie is gemaakt (zie hiervoor 3.2.) ook bereikt kunnen worden? Deze vragen worden hier zoveel mogelijk beantwoord. Eerst wordt ingegaan op de gevolgen die de vergroting van het natuurareaal voor de Alde Feanen heeft. Aansluitend wordt in 6.3.4. de hydrologische buffering behandeld.

Vergroting van het natuurareaal

Het ecosysteem van het moerasgebied de Alde Feanen kenmerkt zich door een grote verscheiden-

heid. Het bestaat uit een complex van open water (petgaten), rietland, trilveenvegetaties, riet-ruigte, moerasstruweel, broekbos en natte hooi- en weilanden met blauwgrasland-, dotterbloem- en bloemrijke vegetaties. De Alde Feanen zijn van internationale betekenis voor tal van vogels, waaronder zgn. rode lijstsoorten, of soorten waarvoor Nederland een bijzondere internationale betekenis heeft. Ondanks de grote ecologische betekenis, staat de natuurwaarde van de Alde Feanen sterk onder druk. Om die reden is het gebied destijds door het rijk in het Natuurbeleidsplan opgenomen als kerngebied in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Om dat belang te onderstrepen is het later in het Structuurschema Goene Ruimte¹³) aangemerkt als Strategisch Groenproject. In deze beleidscategorie zijn extra middelen beschikbaar gesteld om het beleid met voorrang uit te kunnen voeren. Bovendien heeft genoemd belang in het provinciaal beleid gewicht gekregen in de Streekplanuitwerking.

Langs diverse sporen wordt nu aan de verbetering van het biotoop van de Alde Feanen gewerkt. Een van de beleidslijnen is de vergroting van de oppervlakte laagveennatuurgebied. In het Structuurschema Groene Ruimte geldt daarbij een ontwikkeling volgens het hoofddoeltype “begeleid natuurlijke eenheid” als uitgangspunt. De basisgedachte achter de gebiedsvergroting is: een duurzame bescherming en herstel te bieden, zodat zich een meer zelfstandige natuur in de Alde Feanen kan ontwikkelen. Dieren waarvan de populatie in de Alde Feanen bijvoorbeeld te klein is, zullen zich uitbreiden als het biotoop wordt vergroot en verbeterd. Hierdoor krijgt de soort, ook op langere termijn, een grotere overlevingskans.

In hoeverre beantwoorden de nu uitgewerkte alternatieven aan de basisgedachte uit het SGP en aan de doelstellingen en uitgangspunten van de Streekplanuitwerking Blauwe zône?

Als wordt getoetst op “duurzame bescherming en herstel van de Alde Feanen” uit het Structuurschema Groene Ruimte en ook op “het realiseren van de natuurdoelstellingen voor de Alde Feanen” uit de Streekplanuitwerking, dan biedt alleen alternatief 1 het beoogde effect. Dit alternatief heeft namelijk in landschapsecologische zin een sterke relatie met de moeraskern van de Alde Feanen. Er ontstaat dan een soort schil tegen de zuid-westrand van het gebied met zo’n 400 ha nieuw ondiep water, riet en verlandingen, die door de ligging, de afstand en vooral door het formaat, rechtstreeks tot een wezenlijke biotoopvergroting van deze kern leidt. Hiermee wordt nieuwe ruimte gegeven aan populaties die in de verdrukking zijn geraakt, of uit de Alde Feanen verdwenen zijn als gevolg van biotoopverlies en kwaliteitsverslechtering van hun leefmilieu. Ook worden dan kansen geboden aan nieuwe soorten

voor het gebied. Immers, juist voor de diersoorten van riet en ondiep water vormen de Alde Feanen een kerngebied. Door areaalvergroting nemen zowel de soortenrijkdom in een gebied, als de populatiegrootte van een soort toe.

In het rijksbeleid wordt binnen de EHS de hoogste prioriteit gegeven aan het type natuur als in alternatief 1. Dit is verwoord in het rapport “Ecosystemen in Nederland”²⁸) en in de “Prioriteitennota”²⁹) van minister Van Aartsen.

Alternatief 3 heeft een landschapsecologische relatie met het graslandgebied in de nabije omgeving en levert een bijdrage aan het behoud en de kwaliteit van het ecosysteem van vochtige polders waarin de weidevogels thuishoren. In alternatief 3 zal de weidevogeldichtheid en het aantal weidevogelsoorten op de Burd en It Eilân toenemen. Dit levert een bijdrage aan de totale weidevogelstand op provinciale schaal. Fryslân is voor weidevogels namelijk een kerngebied. In die orde grootte levert een gebied van 400 ha echter op het totaal van het weidevogelareaal een relatief geringe bijdrage. Op het ecosysteem van de Alde Feanen heeft een invulling volgens alternatief 3 geen effect.

Daarom voldoet alternatief 3 niet aan de basisgedachte over duurzame bescherming en zelfstandige natuur in de Alde Feanen, zoals in het SGP en ook in de Streekplanuitwerking Blauwe zône is verwoord.

Alternatief 2 ligt dicht bij 3 dan bij 1. In de winter en tijdens de trektijd wordt de oppervlakte rustgebied voor steltlopers en waterwild vergroot. Dit levert, ondanks de natuurwaarde, in de Alde Feanen echter geen bijdrage aan de overlevingskansen of terugkeer van populaties van organismen, die aan riet en ondiep water gebonden zijn.

Alternatief 2 past weliswaar in het beeld van de Streekplanuitwerking, maar beantwoordt niet aan de beoogde doelstelling en uitgangspunten.

Resumerend kan worden geconcludeerd, dat alleen in alternatief 1 de geformuleerde beleidsdoelstellingen voor de Alde Feanen gehaald worden. Ook kan worden gesteld dat de mate waarin de alternatieven in een groter verband effect hebben, verschillen. Het effect van 400 ha alternatief 1 is van meer betekenis voor de natuur van de Alde Feanen, dan dezelfde oppervlakte alternatief 2, of 3 voor de weidevogelpopulatie in Fryslân.

6.3.4. Vermindering wegzijging uit de Wyldlannen

Tijdens de planvorming voor de Blauwe Zône is in opdracht van de provincie Fryslân een hydrologisch modelonderzoek uitgevoerd¹¹). In dit onderzoek is de huidige situatie gemodelleerd (nulsituatie) en er zijn varianten doorgerekend. In variant a uit het modelonderzoek zijn de peilen op de gehele Burd en op It Eilân verhoogd tot 0.60 m-NAP.

De Wydlannen vormen een inziigingsgebied. In de nulsituatie is een infiltratie berekend van 430 m3/dag, overeenkomend met 0.22 mm/dag. Bij variant a neemt de infiltratie af tot 290 m3/dag, dit is 0.15 mm/dag. De afname van de infiltratie bedraagt 32 %. De Wydlannen blijft ook in variant a een inziigingsgebied.

Aan de hand van deze berekeningsresultaten is het mogelijk om uitspraken te doen over de hydrologische effecten van de alternatieven 1 t/m 3 op de Wydlannen.

Alternatief 1 voorziet in een drastische peilverhoging op Noorderburd en Eilân. De plannen voor de Suder-Burd gaan uit van vergraving tot open water op boezempeil (ca. 0.50 m-NAP). Dit geldt voor alle 3 de alternatieven. Alternatief 1 is dan ook goed vergelijkbaar met variant a uit het bovengenoemde modelonderzoek. De afname van infiltratie in de Wydlannen zal ca. 30 % bedragen.

In alternatief 2 zal het slootpeil in de zomer op Noorderburd en Eilân hoger liggen dan de huidige peilen, terwijl er 's winters inundatie kan optreden. De afname van infiltratie in de Wydlannen is kleiner dan bij alternatief 1 en wordt geschat op ca. 15 %.

Bij alternatief 3 zullen de slootpeilen op Noorderburd en Eilân gemiddeld iets hoger liggen dan in de huidige situatie. Het effect hiervan op de Wydlannen zal naar verwachting gering zijn (<5 %).

Wanneer de infiltratie afneemt, zal de wortelzone op de Wydlannen langer nat blijven. Dit heeft positieve gevolgen voor de vochtminnende planten die thuishoren in het vegetatietype waar het natuurbeheer zich op richt. Vervolgens neemt ook de uitlozing af, hetgeen belangrijk is om de verzuring tegen te gaan of te verminderen. Omwille van het behoud en regeneratie van de schraallandvegetatie wordt de verder gaande verzuring in de Wydlannen reeds door middel van een aantal gerichte beheersmaatregelen bestreden. Het hydrologisch effect van met name alternatief 1 vormt daarom een aanvulling op dit beheer en daarmee op de kansen voor de vegetatie.

6.3.5. Autonome ontwikkeling

Zonder landinrichting zal de inrichting van de natuurgebieden niet tot stand komen. Hierdoor kan geen optimale beheerssituatie ontstaan. Het huidige beheer, dat nu als overgangsbeheer wordt gevoerd, richt zich op de weidevogels. De beheersresultaten zullen achterblijven bij die in de alternatieven 2 en 3.

6.3.6. Samenvatting van de effecten

Uit voorgaande beschrijving kan worden opgemaakt, dat weliswaar alle alternatieven in meer of mindere mate bijdragen aan natuurwaarden.

Maar alleen alternatief 1 heeft een sterke samenhang met de Alde Feanen en draagt bij aan duurzaam herstel van dat gebied. In tabel 6-3 worden de effecten bij de verschillende alternatieven samengevat in scores:

o	=	vergelijkbaar ten opzichte van huidige situatie
•	=	verbetering ten opzichte van de huidige situatie
••	=	sterke verbetering ten opzichte van de huidige situatie
•••	=	zeer sterke verbetering ten opzichte van de huidige situatie

Alde Feanen

Tabel 6-3 Overzicht van de effecten in scores

Toetsingscriteria	ALT . 1 Wetter en reiden	ALT . 2 Simmerpolders	ALT . 3a Fügeltsjelân met beheers- boerderij(en)	ALT . 3b Fügeltsjelân zonder beheers- boerderij(en)	AUT. ONTW. Ontwikkeling zonder landinrichting
Realiseren aankoop taakstelling	***	***	***	***	o
Natuurwaarden					
• Diversiteit	***	**	**	**	*
• Internationale natuur- waarde	***	***	***	***	*
• Bijdrage aan regionaal of nationaal uitster- vende soorten	**	*/o	*/o	*/o	o
• Broedvogels moeras- gebieden	***	*	o	o	o
• Trekvogels	**	**	*	*	*
• Libellen, dagvlinders	**	*	*	*	*/o
• (Kleine) zoogdieren	**	*	*	*	*/o
• Kritische weidevogels (broeden)	o	***	**	***	*
• Weidevogeldichtheid (broeden)	o	**	**	***	*
Toetsing aan Streekplan en SGP					
• Vergroten opp. laag- veennatuur	ja, moerasbiotoop	ja, zomerpolders	ja, weidevogels	ja, weidevogels	ja, weidevogels
• Beleving natuur	Gehele jaar	Voorjaar, herfst,winter	Voorjaar,	Voorjaar,	Voorjaar,
• Samenhang met Alde Feanen	**	*/o	o	o	o
• Duurzaam herstel zelf- standige natuur Alde Feanen	**	o	o	o	o
Vermindering wegzijging					
• Vermindering wegz. Wydlannen	30%	15%	<5%	<5%	o
• Betekenis voor vegeta- tie Wydlannen	*	*/o	o	o	o

Wanneer we deze scores vertalen naar de mate van doelbereik, dan leidt dit tot het volgende overzicht.

Tabel 6-4 Samenvatting van de effecten voor de natuur op de Noarderburd en It Eilân naar de mate van doelbereik

Doelstellingen	ALTERNATIEF 1 Wetter en reiden	ALTERNATIEF 2 Simmerpolders	ALTERNATIEF 3a Fügeltsjelân met beheers- boerderij(en)	ALTERNATIEF 3b Fügeltsjelân zonder beheersboerderij(en)	Autonome ontwikkeling
Versterken Alde Feanen	+++	+	-	-	-
Afstemmen irichting op gewenste natuur doeltypen	+++	+	-	-	-
Vermindering van grondwa- ter onttrekking	+	-	-	-	-

6.4. Effecten voor de natuur in het Swettegebied

De natuurdoelstellingen voor het Swettegebied betreffen de afronding van bestaande natuurterreinen en de realisering van ecologische verbindingzones.

Met de afronding en het onderling verbinden van Unlân fan Jelsma en Kobbelân kunnen we er voor zorgen, dat binnen deze gebiedjes een eigen waterhuishouding mogelijk wordt. Door de instelling van één peil op een hoog niveau zal de wegzijging van grondwater naar de omgeving afnemen¹¹⁾. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het terugdringen van de verdroging. Zonder landinrichting zullen de aanpassingen niet worden gerealiseerd.

In dit voorontwerpplan hebben we invulling gegeven aan ecologische verbindingzones, zoals die zijn opgenomen in het Provinciale plan¹⁸⁾. Ze verbeteren de migratiemogelijkheden voor kleine zoogdieren tussen de verschillende natuurgebieden. De begroeide oeverzones vormen tevens broed en schuilgelegenheid en zijn van betekenis voor libellen en dagvlinders.

Bij de verbetering van het waterlopenstelsel in de Soarremoarsterpolder zijn in het ontwerp natuurvriendelijke oevers voorzien over een lengte van ruim 6 km. Naast natuurwinst²⁵⁾ (broedgelegenheid, dekking, migratie) ontstaat meer berging in de polder. Dit is gunstig voor het peilbeheer. Het onderhoud van de oevers kan worden geëxtensiveerd.

Zonder het landinrichtingsinstrument zullen de verbindingzones niet of in beperkte mate tot stand komen.

De effecten naar mate van doelbereik zijn hieronder samengevat in tabel 6-5.

6.5. Effecten voor de recreatie

Onze doelstellingen voor de recreatie hebben betrekking op de inrichting van de Suderburd en de Eagehoek voor de watersport. Daarnaast willen we voor het recreatief medegebruik mogelijkheden scheppen of bestaande mogelijkheden verbeteren. Het accent ligt daarbij op de Burd en It Eilân.

Door de inrichting van Suderburd en Eagehoek wordt de oppervlakte bevaarbaar boezemwater uitgebreid. Op de door vergraving ontstane eilanden op de Suderburd zullen ca. 100 aanlegplaatsen aan de bestaande mogelijkheden worden toegevoegd. Het inrichtingsplan voor de Eagehoek voorziet in ca. 40 à 50 nieuwe aanlegplaatsen. In het druk bevaren gebied rond Grou en Earnewâld bestaat grote behoefte aan deze nieuwe vaar- en aanlegmogelijkheden.

De nieuw ontstane eilandjes worden zo ingericht, dat ze een nevenfunctie vervullen voor de natuur. Dit is zowel voor de waterrecreatie als voor de natuur een aantrekkelijk uitgangspunt. Het zal enige tijd vergen, voordat het nieuwe gebied een grote aantrekkingskracht heeft. Wanneer dat wordt bereikt, dan betekent dit een ontlasting voor de Alde Feanen, of er wordt mee voorkomen, dat de recreatieve druk daar verder toeneemt.

De inrichting van de Noarderburd en It Eilân voor de natuur schept tegelijk nieuwe mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Bij alle drie alternatieven ontstaan aantrekkelijke wandelroutes met een lengte van 15 km op de grens van land en water. Enkele uitzichtspunten en een vogelkijkhut worden hierdoor ontsloten. Deze voorzieningen dragen bij aan de aantrekkelijkheid van het gebied voor natuurobservatie.

Door de aanleg van 1,8 km nieuw fietspad op de Noarderburd ontstaat een nieuwe route met een lengte van 3 km langs “simmerpolder”, “wetter en reiden”, vogelkijkhut en Boarchmûne.

Met het baggeren en verbreden van de Goaisleat wordt een oude vaarverbinding hersteld. De vaart vergroot de rondvaarmogelijkheden met fraai uitzicht op de natuurgebieden aan weerszijden. De realiseringskansen voor de recreatieve inrichting zijn sterk gerelateerd aan landinrichting. Voor de Suderburd vormen grondverwerving en financiering belangrijke randvoorwaarden. Het recreatief medegebruik is gekoppeld aan het kunnen uitvoeren van het inrichtingsplan voor natuur. Wij verwachten dat met het landinrichtingsinstrumentarium de gestelde doelen worden bereikt. Bij autonome ontwikkeling zal dat slechts in zeer beperkte mate het geval zijn. In tabel 6-6 hebben we dit onderscheid tot uiting gebracht.

Tabel 6-5 Effecten voor de natuur in het Swettegebied

Doelstellingen	Score op toetsingscriteria		Doelbereik	
	Plan	Autonome ontwikkeling	Plan	Autonome ontwikkeling
Afronding bestaande natuurterreinen	Eigen waterhuishouding, op 20 ha minder verdroging	beperkte eigen waterhuishouding; geen afname verdroging	++	-
			++	-
Ecologische verbindingzones	4,2 km langs vaarten; 6 km natuurvr. oevers langs waterlopen	o tot 2 km langs vaarten en/of waterlopen	+++	+

De Goaisleat wordt weer bevaarbaar gemaakt

van de veenterpjes draagt daar ook aan bij. Visueel herstel van het oude kloosterterrein bij Nes is niet alleen cultuurhistorisch maar ook recreatief van belang. Door het zichtbaar maken van de vroegere bebouwing gaat de plek weer leven. Voor de bewoners van Nes/Akkrum ontstaat een lokaal wandelgebiedje. Op langere termijn mag verwacht worden dat in een dergelijk bosje een gevarieerde ondergroei in de vegetatie ontstaat. Beplanting langs wegen kan ook zonder herinrichting worden aangelegd. Dat geldt niet voor elementen die grond vragen. Zonder herinrichting ontbreekt een samenhangende landschapsvisie. De landschappelijke effecten in het Swettegebied zijn samengevat in tabel 6-7.

Tabel 6-6 Effecten voor de recreatie

Doelstellingen	Score op toetsingscriteria		Doelbereik	
	Plan	Autonome ontwikkeling	Plan	Autonome ontwikkeling
Inrichting Suderburd en Eagehoek voor de watersport	Nieuw vaargebied; 150 nieuwe aanlegplaatsen	Geen nieuw vaargebied met aanlegplaatsen	+++	-
Recreatief medegebruik	15 km wandelroutes, 1,8 km fietspad, vogelkijkhutten, Goaisleat open	Enkele km wandelroutes, geen fietspad, geen vogelkijkhutten, Goaisleat blijft dicht	+++	+

Beplante erven langs de Prikwei

6.6. Effecten voor landschap en cultuurhistorie in het Swettegebied

De realisering van erfbeplanting is sterk afhankelijk van particulier initiatief. De subsidiëring kan slechts stimulerend werken. Daar waar (gebundelde) erfbeplanting komt, ontstaan in de open ruimte duidelijke “wooneilanden”. Hierdoor ontstaat een duidelijke structuur tussen de woonplekken en het open agrarische landschap. Schaal en harmonie van het landschap worden hierdoor bevorderd. Door het aanbrengen van een wegbeplanting langs Peansterdyk en Prikwei wordt de eenheid van de bebouwing versterkt. Het opruimen van enkele strookvormige struikbeplantingen langs de Prikwei zorgt voor een grotere openheid naar het oosten. Een aantal boerderijen langs de Peansterdyk en Prikwei is niet meer in agrarisch gebruik en ook door verschuivingen in de agrarische bedrijfsvoering gaat steeds meer van de eigenheid van de vroegere domeinverkaveling verloren. Door de boombeplanting aan weerszijden van de weg ontstaat een koppeling en wordt de eenheid versterkt. Door het handhaven van het slotenpatroon (qua structuur en verkavelingsrichting) blijft het mogelijk om de ontginningsgeschiedenis uit het landschap af te lezen. Het bij uitvoering van werken ontzien

6.7.Effecten voor het milieu

Zoals we in voorgaande hoofdstukken al hebben opgemerkt, kent het herinrichtingsgebied geen grote milieuproblemen. Bovendien zijn een aantal zaken als terugdringen verzuring en ongezuiverde

Tabel 6-7 Effecten voor landschap en cultuurhistorie in het Swettegebied

Doelstellingen	Score op toetsingscriteria		Doelbereik	
	Plan	Autonome ontwikkeling	Plan	Autonome ontwikkeling
Versterken van het landschapsbeeld	Aanleg erf- en wegbeplantingen	Geen of beperkte aanleg wegbeplantingen	++(+)*	+
Behoud en herstel van cultuur historische kwaliteiten	Behoud ontginnings structuur; herstel kloosterterrein Nes	Geen samenhangende landschapsvisie; geen herstel kloosterterrein Nes	+++	+

*Mede afhankelijk van particulier initiatief

lozingen inmiddels in wettelijke kaders geregeld. De effecten van het plan op dit gebied zijn dan ook bescheiden.

Verdroging

Bij de verschillende inrichtingsalternatieven voor de Noarderburd en It Eilân ontstaan hogere peilen. Hierdoor zal de wegzijging uit de aangrenzende Wyldlannen in de Alde Feanen afnemen. De mate waarin en het effect daarvan op de vegetatie hebben we reeds beschreven onder 6.3.4. en in de tabellen 6-3 en 6-4. Door afronding van Unlân fan Jelsma en Kobbelân krijgen deze gebiedjes een eigen waterhuishouding, gescheiden van het omliggende landbouwgebied. Tezamen met een beperkte peilverhoging in de grenssloten leidt dit tot een vermindering van de verdroging.

Vermesting

Door het realiseren van een gescheiden waterhuishouding kan de inlaat van voedselrijk boezemwater in de bestaande en toekomstige natuurterreinen worden beperkt of voorkomen. Dit leidt tot een betere waterkwaliteit. In de toekomstige natuurgebieden zal ook bij extensieve vormen van graslandbeheer de belasting van de bodem met meststoffen sterk afnemen.

Verzuring

In een deel van het Swettegebied zal de drooglegging ten behoeve van de landbouw worden verbeterd. Hierdoor kan de emissie-arme toediening van drijfmest ook onder nattere omstandigheden nog plaats vinden. Overigens is de verplichting tot deze wijze van mesttoediening wettelijk geregeld. Het effect op terugdringing van de verzuring is dus geen rechtstreeks gevolg van dit plan.

Verspreiding

Door de voorgenomen hydrologische isolatie van de Botmar vervalt de aan- en doorvoer van voedselrijk boezem- en polderwater. Dit zal een gunstig effect hebben op de mate van eutrofiëring van de plas. Na isolatie kan een hoger peil worden ingesteld, waardoor de waterkolom groter wordt. Ook dit werkt positief op de waterkwaliteit. Het terugdringen van verspreide ongezuiverde lozingen is geregeld in gemeentelijke rioleringsplannen. Waar mogelijk willen wij meewerken aan maatregelen die een kwaliteitsverbetering beogen. Effecten als gevolg van het landinrichtingsplan achten wij evenwel minimaal.

Autonome ontwikkeling

Zonder landinrichting zal de inrichting van bestaande en nieuwe natuurterreinen niet of pas op lange termijn gerealiseerd worden. Dit heeft ongunstige gevolgen voor het terugdringen van verdroging en vermesting. Isolatie van de Botmar zal zonder landinrichting niet slagen, waardoor de plas sterk eutroof blijft.

De hier beschreven effecten hebben wij in tabel 6-8 samengevat.

Tabel 6-8 Effecten voor het milieu

Doelstellingen	Score op toetsingscriteria		Doelbereik	
	Plan	Autonome ontwikkeling	Plan	Autonome ontwikkeling
Terugdringen verdroging	Op 20 ha minder verdroging*	Geen afname van de verdroging	+	-
Terugdringen vermesting	Verbetering waterkwaliteit in natuur gebieden	Op termijn verbetering waterkwaliteit in natuurgebieden	+	-
Terugdringen verzuring	Geen verandering door het plan	Afname door wetterlijke maatregelen	+	+
Terugdringen verspreiding	Afname eutrofiëring Botmar	Geen afname eutrofiëring Botmar	++	+

*Deze oppervlakte heeft betrekking op Unlân fan Jelsma en Kobbelân

Kobbelân

Vergelijking van de alternatieven

In het voorgaande hoofdstuk hebben wij de effecten beschreven voor de verschillende functies in het gehele plangebied. Alleen voor de inrichting van de Noarderburd en It Eilân hebben wij in het planvormingsproces verschillende alternatieven uitgewerkt. De effecten daarvan zijn ook in hoofdstuk 6 beschreven.

Uit het vergelijken van de effecten hebben we een “meest milieu-vriendelijk alternatief” kunnen afleiden. Daarnaast hebben wij een “voorkeursalternatief” ontwikkeld door naast de beschreven effecten ook een aantal andere criteria te beschouwen. Tot welke keuzes dat heeft geleid beschrijven we in dit hoofdstuk.

7.1. Het “meest milieu-vriendelijk alternatief”

De keuze van dit alternatief vloeit voort uit de wettelijke eisen, die aan een milieu-effectrapportage worden gesteld. De effecten van de 3 ontwikkelde alternatieven hebben wij samengevat in tabel 6-3. Wanneer de natuurdoelstellingen voor de Noarderburd en It Eilân getoetst worden naar de mate van doelbereik (tabel 6-4), dan leidt dit tot de volgende conclusie:

Bij alternatief “wetter en reiden” worden de natuurdoelstellingen nagenoeg gehaald.

Bij alternatief “simmerpolders” worden de natuurdoelstellingen voor een klein deel gehaald.

De andere alternatieven zijn nog ver verwijderd van de natuurdoelstellingen.

Op grond hiervan zijn wij van mening, dat het alternatief “wetter en reiden” kan worden aangemerkt als “meest milieu-vriendelijk alternatief”.

7.2. Het “voorkeursalternatief”

Ook deze term is ontleend aan het woordgebruik in milieu-effectrapportages. Wij willen er het inrichtingsplan mee aanduiden, waar onze voorkeur naar uitgaat. Het heeft betrekking op de inrichting

van de Noarderburd en It Eilân.

Bij de keuze van onze voorkeur hebben wij ons niet alleen laten leiden door de mate, waarin de natuurdoelstellingen worden gehaald. Wij hebben ook andere factoren meegewogen, die niet als toetsingscriteria in relatie tot de plandoelstellingen worden beschouwd. Het betreft de gevolgen voor het landschap, de inrichtingskosten, beheerskosten, duurzaamheid en draagvlak. Deze factoren worden hierna afzonderlijk beschreven.

7.2.1. Gevolgen voor het landschap

De hier beschreven gevolgen zijn een afgeleide van de inrichtingsalternatieven, die een verschillende uitwerking op het landschap hebben.

Bij alternatief “fûgeltsjelân” blijft de verschijningsvorm van het huidige landschap nagenoeg het zelfde. Alternatief “simmerpolders” tendeert ook sterk naar het huidige landschapsbeeld. Bij deze alternatieven zullen schaal en belevingswaarden niet noemenswaardig veranderen. Ook blijven de cultuurhistorische waarden en de ontstaansgeschiedenis zichtbaar en behouden.

De invulling van de verblijfsrecreatie, bouw van woningen en het aanbrengen van een groenstructuur maakt, dat het landschap van de Suderburd sterk verandert. De open ruimte tussen Grou en de Alde Feanen wordt door de invulling van de Suderburd sterk beïnvloed. In het landschap wordt het verblijfsrecreatiecomplex als één groot gesloten landschapsblok ervaren. De grootte maakt, dat dit element wat betreft zijn schaal toch passend is in het open landschap.

In een ruim kader beschouwd wordt door de uitwerking van de alternatieven “simmerpolders” en “fûgeltsjelân” het landschapsbeeld van de Burd en de Alde Feanen geen eenheid. Het opgaande “recreatie-landschap” op de Suderburd heeft daarvoor te weinig ruimtelijke werking. Bij alternatief “wetter en reiden” verandert daarentegen veel in de schaal en de belevingswaarde van het landschap. Het open agrarische gebied wordt opgevuld met water, riet, ruigte en plaatselijk houtopslag. Van het cultuurhistorische patroon

gaat bij dit alternatief veel verloren. In de toekomst neemt de natuur het cultuurbeeld over. Er ontstaat bij dit alternatief een beeld dat refereert aan een vroeger stadium en een landschap dat aansluit bij de Alde Feanen.

Het nieuwe landschap van alternatief “wetter en reiden” zal zeker in het begin een pioniersbeeld geven met losse relictten uit deze tijd die “zwemmen” in het water. De samenhang tussen de elementen die boven het water uit komen en behouden blijven (voormalige erven, kaden, beplanting en wegen) en het huidige agrarische patroon (slotenpatroon, kavelvormen e.d.) zal in de eerste tijd zoek zijn. De ordening van de onderlinge verbanden wordt bij alternatief “wetter en reiden” in de eerste tientallen jaren zichtbaar verstoord. Over langere tijd zal echter het natuurbeeld bij dit alternatief drager worden van het nieuwe landschap. Doordat in de tijd het landschap pleksgewijs van nature meer begroeiing krijgt, wordt het totale landschapsbeeld van de Burd kleinschaliger van karakter. Het “verblijfsrecreatie-landschap” van de Suderburd vormt op de duur samen met het “natuur-landschap” van de Noarderburd één landschappelijke eenheid, die aansluit bij het landschap van de Alde Feanen.

Het waarderen van de effecten van het toekomstige landschapsbeeld van alternatief “wetter en reiden” vraagt om een zekere verbeeldingskracht en durf. Voor de ontwikkeling van een dergelijk sterk veranderend landschap met in de toekomst een hoge esthetische waarde is van belang, dat het gaat over een éénmalige en éénzijdige ingreep over een grote oppervlakte. Uit landschappelijk oogpunt is het gunstig, dat het bij alle voorgestelde alternatieven gaat om ingrepen, waarbij grote landschappelijke eenheden (eilanden) in meer of mindere mate van beeld veranderen. In tabel 7-1 worden de gevolgen voor het landschap samengevat.

Tabel 7-1 Gevolgen voor het landschap bij de verschillende alternatieven

Criteria	Alternatief 1 Wetter en reiden	Alternatief 2 Simmerpolders	Alternatief 3a Fûgeltsjelân met beheersboerderij(en)	Alternatief 3b Fûgeltsjelân zonder beheersboerderij(en)
Landschappelijke verandering	Sterke verandering van weidelandschap naar rietland en open water	'sWinters onder water, 's zomers weinig verandering	Weinig verandering	Weinig verandering
Schaal	Wordt kleiner	Blijft nagenoeg gelijk	Blijft gelijk	Blijft gelijk
Verblijfsrecreatie	Beter inpasbaar	Contrasteert	Contrasteert	Contrasteert
Cultuurhistorie	Gaat verloren	Blijft behouden	Blijft behouden	Blijft behouden

7.2.2. Inrichtingskosten

Voor de verschillende alternatieven is een raming gemaakt van de inrichtingskosten. Deze zijn in onderstaand overzicht samengevat. De inrichtingskosten hebben in hoofdzaak betrekking op bekading, bemaling, verleggen nutsleidingen, vogelwaarnemingshutten, aanleg kavelpaden en beheersboerderijen (nieuwbouw of aanpassing).

Tabel 7-2 Inrichtingskosten bij de verschillende alternatieven

Alternatief 1 Wetter en reiden	Alternatief 2 Simmerpolders	Alternatief 3a Fûgeltsjelân met beheersboerderij(en)	Alternatief 3b Fûgeltsjelân zonder beheersboerderij(en)
f 6.000.000,-	f 6.000.000,-	f 9.000.000,-	f 6.000.000,-

7.2.3. Beheerskosten

De beheerskosten voor de onderscheiden alternatieven kunnen op verschillende manieren worden benaderd. Dit geldt met name voor de alternatieven 2 en 3, Simmerpolders en Fûgeltsjelân. We hebben 3 mogelijkheden beschouwd²⁷⁾:

- In bedrijfsverband met een bedrijfseconomische kostenbenadering.
- De huidige praktijk in vergelijkbare gebieden.
- Eigen beheer door It Fryske Gea.

In dit rapport willen we volstaan met een samenvatting van de resultaten, weergegeven in tabel 7-3.

Grasbalkvelden in Simmerpolders

Tabel 7-3 Beheerskosten bij de verschillende alternatieven

Uitgangssituatie	Alternatief 2 Simmerpolders	Alternatief 3a Fûgeltsjelân met beheersboer- derij(en)	Alternatief 3b Fûgeltsjelân zonder beheers- boerderij(en)
Beheer door derden in bedrijfsver- band met bedrijfseconomische kostenbenadering		neg. f 320,-	
Ruwvoertekort; natuurgrasland op 5 km; loonwerk	neg. f 300,-	n.v.t.	f 0,-
Ruwvoeroverschot	neg. f 600,-	n.v.t.	neg. f 500,-
Beheer door derden; huidige prak- tijk in vergelijkbare gebieden	neg. f 100,-	f 0,-	neg. f 50,-
Eigen beheer door It Fryske Gea	neg. f 900,-	n.v.t.	neg. f 900,-

Bij alternatief “wetter en reiden” zijn de beheerskosten te ontleen aan een overzicht van normkosten, waarmee Staatsbosbeheer landelijk werkt. Deze kosten liggen tussen f 90,- en f 130,- /ha/jaar. Voor Burd en Eilân kan f 100,- /ha/jaar worden aangehouden. Het beheer wordt in hoofdzaak gevoerd door It Fryske Gea en is zeer extensief.

7.2.4. Duurzaamheid

Het beheer bij alternatief 1 is uiterst extensief en zal grotendeels door It Fryske Gea zelf worden gevoerd. Bij het beheer van rietland kunnen derden worden ingeschakeld. De beheerskosten zijn relatief laag. Verwacht wordt, dat dit beheer zeer duurzaam zal zijn.

Alternatief 2 biedt mogelijkheden voor beweiding en hooien in de zomermaanden. Door het ontbreken van belangrijke botanische waarden en de beperkte ontwikkelingsmogelijkheden ligt eigen beheer door It Fryske Gea niet voor de hand. De natuurwaarden wegen niet op tegen de hoge beheerskosten. Het beheer zal dus door derden gevoerd moeten worden. De handicap van pontverbindingen en de beperkte agrarische gebruiksmogelijkheden zullen de

animo voor dit grondgebruik in sterke mate beïnvloeden. De ervaringen bij zowel Staatsbosbeheer als It Fryske Gea leren, dat de animo beperkt is, terwijl continuïteit in de pacht een zwak punt vormt. Daarom wordt het zomerpolderbeheer voor de beide eilanden niet als duurzaam beschouwd. Bij alternatief 3 worden 2 varianten onderschei-

den: met en zonder beheersboerderij(en). De variant met beheersboerderij(en) kan een duurzaam beheer vormen, wanneer aan een aantal belangrijke randvoorwaarden is voldaan. Die liggen op het vlak van inrichting, gebouwen, veestapel, melkquotum, pontverbinding, etc. Het bedrijf moet voor de beheersboer levensvatbaar zijn en voor It Fryske Gea betaalbaar.

In de variant zonder beheersboerderijen ligt ook bij dit alternatief eigen beheer door It Fryske Gea niet voor de hand en is gebruik door derden een voorwaarde. Ook nu zullen de pontverbindingen een handicap vormen. Verder zullen er beperkingen gelden ten aanzien van maa- en weide data, bemesting en ontwatering. Onder die condities moet het voor agrarische bedrijven in de omgeving nog interessant zijn om naast het eigen bedrijf een deel van de Noarderburd of It Eilân te beheren. De Burd heeft nu nog een goede pontverbinding, maar de rijafstand voor bedrijven uit de omgeving is groot. In dat opzicht ligt It Eilân gunstiger ten opzichte van de bedrijven in het Swettegebied. De particuliere pont vormt hier echter een grotere handicap.

De belangstelling voor deze vorm van agrarisch natuurbeheer zal voorts worden bepaald door de inrichting (interne ontsluiting). Bij het herstel van de Goaisleat ontstaat een nieuwe barrière voor het beheer. Het opheffen van die barrière door een pont- of brugverbinding vraagt extra investeringen, is belemmerend voor de watersport en is zeer discutabel. Ten behoeve van het extensieve graslandbeheer worden dan immers voorzieningen getroffen, die in de oorspronkelijke situatie niet denkbaar waren. Dat geldt bijvoorbeeld ook al voor de aanleg van kavelpaden op It Eilân. De verwachting is, dat het weidevogelbeheer zonder beheersboerderij(en) slechts kans van slagen heeft bij voldoende interne ontsluiting en tegen een zeer gereduceerde pacht. De duurzaamheid zal vooral afhankelijk zijn van de vraag naar extra grond vanuit de melkveehouderij. Die vraag laat zich voor de langere termijn niet voorspellen.

7.2.5. Maatschappelijk draagvlak

Al bij de inspraak over de Startnotitie voor de milieu-effectrapportage in 1994 is ons duidelijk geworden, dat er geen groot maatschappelijk draagvlak bestaat voor een inrichting die we nu aanduiden als alternatief 1 “wetter en reiden”. Dit heeft zijn doorwerking gehad bij de vaststelling van de Streekplanuitwerking voor de Blauwe zone in 1995. Ook tijdens en na de tussentijdse voorlichting, die wij in oktober 1997 hebben gehouden bleek opnieuw, dat er veel weerstand bestaat tegen een dergelijke inrichting. Aan de andere kant is ons ook gebleken, dat die weerstand voor een deel is terug te voeren op onvoldoende inzicht in

Foto: J. de Vries

Mix van "wetter en reiden" en "simmerpolders"

de gevolgen. Mensen hebben in het algemeen vaak moeite met veranderingen. Bij een geleidelijk groeiend besef, dat alles niet bij het oude blijft, ontstaat ook ruimte om veranderingen te beschouwen en anders te waarderen.

7.2.6. Verantwoording van de keuze

In hoofdstuk 5 onder 5.2. hebben wij het plan beschreven, dat kan worden aangeduid als "voorkeursalternatief". Het vormt een mix van "wetter en reiden" en "simmerpolders". Op de argumentatie van die keuze zullen wij hierna ingaan.

De niet aangekochte gronden op de Burd zijn ingepast in het plan. Dit is zodanig gepland, dat de landbouwbedrijven niet belemmerd worden in hun bedrijfsvoering en dat de natuur- en recreatiebelangen niet onevenwichtig in ruimte zijn beperkt.. Dit vormt het eerste uitgangspunt en is te beschouwen als een randvoorwaarde.

De spanning tussen het gewenste doelbereik voor natuur en het maatschappelijk draagvlak is voor ons aanleiding geweest tot intensief overleg met betrokken overheden. Daarbij is duidelijk geworden, dat er geen politiek draagvlak bestaat voor het alternatief "fûgeltsjelân". In de afweging, die wij op grond van dat overleg hebben gemaakt, hebben we de uiterste grenzen gezocht om beide uitgangspunten zo veel als mogelijk met elkaar te verenigen. Dit heeft geleid tot een gelijkmatige oppervlakteverhouding van "wetter en reiden" en "simmerpolders". Dit vormt het tweede uitgangspunt, waaraan wij het grootste gewicht hebben toegekend. Voor deze keuze bestaat een breed bestuurlijk draagvlak. De beoordeling van de factoren landschap, beheerskosten en duurzaamheid hebben wij ondergeschikt gemaakt aan het tweede uitgangspunt. We onderkennen de onzekerheid over de continuïteit van het beheer met inschakeling van boeren bij "simmerpolders". Een inmiddels opgerichte beheerscoöperatie zal zich inspannen om samen met It Fryske Gea deze onzekerheid weg te nemen. Na het aftasten van het bestuurlijk draagvlak is het alternatief "fûgeltsjelân" niet verder in de afweging betrokken. Als gevolg daarvan hebben de inrich-

tingskosten geen rol gespeeld in de keuze tussen de andere alternatieven, waarvoor de kosten op eenzelfde niveau liggen.

De voorgestelde begrenzing van "wetter en reiden" en "simmerpolders" is ingegeven door zaken als bereikbaarheid, ontsluitingsrechten van particulieren, ligging ten opzichte van de Alde Feanen en inpasbaarheid in de waterbeheersing.

7.2.7. Effecten van het "voorkeursalternatief"

In hoofdstuk 6 hebben we de effecten beschreven van de integrale alternatieven. Omdat het "voorkeursalternatief" is opgebouwd uit twee van de beschreven alternatieven, willen we nog stilstaan bij de effecten van deze combinatie.

Door een beperking in de oppervlakte "wetter en reiden" is de bijdrage aan versterking van het moerasgebied van de Alde Feanen minder groot. Daar staat een grotere diversiteit tegenover, die niet alleen voor natuur maar ook voor het recreatief medegebruik aantrekkelijk is. Dat gegeven hebben we in de uitwerking benut en vertaald in concrete planvoorstellen.

Landschappelijk gezien vormt met name de Burd bij de voorgestelde inrichting niet meer de eenheid die het eiland eerder kende. Door het versnipperen van de ruimte gaat het evenwichtige grootschalige landschapsbeeld verloren. Op delen van de Burd verdwijnt het historisch kavelpatroon. Op de Suderbud is die verandering al ingezet met de bouw van recreatiebungalows en het graven van de Burdmar. Bij de verdere vergroting van de Burdmar wordt de buitenoever omgevormd tot smalle eilanden. De vergroting van het water is landschappelijk positief. De recreatie ligt dan aan groot water, dat een eenheid vormt met de bestaande meren. Door het stimuleren van enige houtopslag (wilgen en elzen) op de ontstane eilandjes kan het bebouwingseffect vanaf Peansteren Wide Ie worden verkleind. De beleevingswaarde van een natuurlijk aandoend landschapsbeeld wordt hierdoor verhoogd.

Burdmar

Bij de inrichting zal veel aandacht moeten worden geschonken aan de landschappelijke inpassing van de afzonderlijke beheerseenheden.

Op basis van de beschrijving in dit hoofdstuk en teruggrijpend op hoofdstuk 6 hebben we de effecten van het “voorkeursalternatief” samengevat in tabel 7-4.

Tabel 7-4 Effecten van het “voorkeursalternatief”

Plandoelen	Score op toetsingscriteria	Doelbereik
Realisering natuurdoelen	Hiervoor kan worden verwezen naar tabel 6-3	++
Duurzaamheid “wetter en reiden”	Het beheer is duurzaam	+++
Duurzaamheid “simmerpolders”	Continuïteit van beheer door derden is onzeker	+
Inpassing landbouw	Twee bedrijven op de Burd worden ingepast	+++
Maatschappelijk draagvlak	Voldoende	++
Bestuurlijk draagvlak	Breed	+++
Recreatief medegebruik	Uitgebreide mogelijkheden voor wandelen, fietsen, varen en natuurobservatie	+++

Bezoek mogelijkheden voor fietsen, wandelen en natuurobservatie

8 Uitvoeringsaspecten

8.1. Algemeen

De beschrijving van de uitvoeringsaspecten in dit hoofdstuk richt zich op de volgende zaken:

- wat kosten de verschillende planalternatieven;
- hoe worden deze kosten verdeeld;
- wie is verantwoordelijk voor de verschillende voorzieningen na realisering (eigendom, beheer en onderhoud);
- hoeveel grond is nodig en hoe wordt deze grond verworven;
- welk landinrichtingsinstrumentarium wordt toegepast en welke mogelijkheden zijn er voor vervroegde uitvoering;
- aan welke randvoorwaarden moet verder worden voldaan.

8.2. De kosten van de verschillende alternatieven

Kostenraming

De inrichtingskosten zijn zo nauwkeurig mogelijk geraamd. Daarbij is zoveel mogelijk van normbedragen uitgegaan. Het Rijk neemt een groot deel van de kosten voor haar rekening. De regio (provincie, gemeente, waterschap, natuurbeschermingsorganisatie en particulieren) zal het niet gesubsidieerde deel van de kosten moeten betalen. De maatregelen worden pas uitgevoerd wanneer er overeenstemming is over de kosten en de verdeling daarvan. Het overleg met de instanties hieromtrent vindt plaats en wordt voortgezet. De grondkosten voor de verwerving van natuurgebieden zijn niet in deze raming opgenomen, evenals de kosten voor het beheer van de te realiseren voorzieningen. In tabel 8-1 is een raming van de inrichtingskosten aangegeven.

Samenvoeging van problemen en kosten

Tabel 8-1 Inrichtingskosten voor de verschillende planonderdelen

Planonderdeel	Inverstering in gld.	Rijksbijdrage in %	in gld.	Bijdragen derden
VERKAVELING				
Kavelinrichting	885.000	65	575.250	35 % gezamenlijke eigenaren
Boerderij-ontsluitingswegen	375.000	40	150.000	60 % particulieren
WATERBEHEERSING				
Swettegebied	3.873.000	50	1.936.500	50 % Ws. Sevenwolden
It Eilân	1.128.000	50	564.000	50 % Ws. Sevenwolden
De Burd	631.000	50	315.500	50 % Ws. Marne-Middelsee
Boezemberging	470.000			100% Ws. Fryslân
INRICHTING NATUURGEBIEDEN				
Noarderburd	626.300	100	626.300	
It Eilân	1.150.800	100	1.150.800	
Unlân fan Jelsma en Kobbelân	129.000	100	129.000	
Botmar	22.000	100	22.000	
Ecologische verbindingzônes	171.000	87	149.000	13 % Ws. Sevenwolden
RECREATIE				
Suderburd	5.181.000	100	5.181.000	
Eagehoek	1.000.000	20	200.000	40% 5b-geld, 30% provincie, 10% gemeente Smallingerland
Goaisleat	1.250.000	50	625.000	25% gemeente Sm'Ind+25% prov.
Recreatief medegebruik	251.000	50	125.500	50% gemeenten
LANDSCHAP / CULTUURHISTORIE				
Wegbeplantingen	203.000	100	203.000	
Erfbeplanting	200.000	70	140.000	30% particulieren
Kloosterterrein Nes	300.000	80	240.000	20% gemeente Boansterhim
Verplaatsen en restaureren	500.000	15	75.000	85% monum.zorg. gem.,prov.
Boarchmûne				
MILIEU	p.m.		p.m.	
PROJECTUITVOERING				
Afkoop toedelingsrechten	200.000	100	200.000	
Algemene kosten	543.000	65	347.100	35% gezamenlijke eigenaren
TOTALE KOSTEN	19.080.100		12.954.950	

Kostenverdeling

Verschillende partijen dragen de kosten van het herinrichtingsproject. Naast het Rijk zijn dit overheidsinstanties zoals provincie, gemeenten en waterschappen. Ook de bewoners, grondeigenaren en grondgebruikers in het gebied, aangeduid als particuliere belanghebbenden, dragen bij in de kosten. Met de instanties die aan de uitvoering mee betalen, is in de voorbereidingsfase van de herinrichting een principe-overeenstemming bereikt over de voorgestelde maatregelen en de verdeling van de kosten.

Kostenverdeling vindt plaats op basis van het belang dat iedere partij heeft bij het realiseren van maatregelen en voorzieningen. Zo betalen bijvoorbeeld de boezemwaterschappen de helft van de kosten van voorzieningen ten behoeve van de waterbeheersing. Gemeenten en provincie dragen bij in de aanlegkosten van recreatieve voorzieningen. Definitieve afspraken over de kostenverdeling met de verschillende instanties maken we vóór de daadwerkelijke uitvoering van de planonderdelen. Afrekening gebeurt op basis van de werkelijk gemaakte kosten.

Tabel 8-2 Verdeling van de kosten over de verschillende instanties en belanghebbenden

Bijdragende partij	Bedrag
Rijk	12.954.950
Europese fondsen (5b)	400.000
Provincie Fryslân	612.500
Gemeente Boarnsterhim	153.000 *
Gemeente Smallingerland	445.000 *
Wetterskip Marne-Middelsee	315.500
Waterschap Sevenwolden	2.522.500
WetterskipFryslân	470.000
Monumentenzorg	p.m. *
Gezamenlijke grondeigenaren	496.650
Individuele belanghebbenden	285.000
Totaal	19.080.100

* Exclusief bijdrage in verplaatsen/restauratie Boarchmüne

Kosten gezamenlijke eigenaren

Er zijn kosten voor de gezamenlijke grondeigenaren in het herinrichtingsgebied. Dit betreft 35% van de kosten die worden gemaakt voor het ruilproces. Voorbeelden hiervan zijn de kavelaanvaardingswerken en de administratieve kosten. Op grond van de Land-inrichtingswet betaalt iedere eigenaar naar de mate van het nut dat de landinrichting voor hem heeft gehad. Bedrijven die er sterk op vooruit gaat moeten meer betalen dan bedrijven waar weinig verandert. Per bedrijf zullen deze kosten dus sterk kunnen verschillen. De kosten kunnen na afloop van de herinrichting worden betaald door middel van landinrichtingsrente tegen 6% (rente en aflossing samen) per jaar over een periode van 26 jaar. In onderstaande tabel geven we een toelichting op de kosten voor de gezamenlijke eigenaren. De berekende landinrichtingsrente is een gemiddelde en geeft slechts de orde van grootte aan.

Tabel 8-3 Kosten gezamenlijke eigenaren

Kostenpost	Bedrag
Kosten gezamenlijke eigenaren	
- Kavelinrichting	309.750
- Algemene kosten	186.900
TOTAAL	496.650
Gemiddelde landinrichtingsrente (f/ha/jaar)	10 tot 15

Kosten individuele belanghebbenden

Het gaat hier om het niet-gesubsidieerde deel van de kosten voor maatregelen, die een direct individueel belang dienen. Het betreft de eigen bijdrage van de belanghebbenden in de verbetering van semiverharde boerderij-ontsluitingswegen en aanleg van erfbeplanting. De mate waarin op vrijwillige basis gebruik wordt gemaakt van deze regeling, bepaalt het uiteindelijke kostenniveau.

8.3. Eigendom, beheer en onderhoud

Niet alleen over de kosten en de verdeling daarvan moet overeenstemming bestaan. Dat geldt ook voor het toekomstig eigendom, beheer en onderhoud van de te realiseren voorzieningen. Indien hierover geen overeenstemming wordt bereikt, zal de landinrichtingscommissie de voorziening niet realiseren.

De beplantingen die worden aangelegd langs de openbare wegen komen in eigendom, beheer en onderhoud bij de gemeenten Boarnsterhim en Smallingerland evenals het voormalig kloosterterrein bij Nes (gemeente Boarnsterhim).

De waterlopen en kunstwerken, zoals gemalen en stuwen, komen in eigendom, beheer en onderhoud bij de waterschappen Marne-Middelsee en Sevenwolden. Dit geldt ook voor natuurtechnische voorzieningen die met de waterbeheersing samenhangen.

De te realiseren reservaaits- en natuurontwikkelingsgebieden komen in beginsel in eigendom, beheer en onderhoud bij een natuurbeschermingsinstantie. Voor dit gebied is dat It Fryske Gea.

Tabel 8-4 Voornemens rond regeling eigendom, beheer en onderhoud.

Partij	Voorziening
Gemeente Boarnsterhim	- wegbeplantingen - kloosterterrein Nes - recreatief fietspad
Gemeente Smallingerland	wegbeplantingen
Wetterskip Marne-Middelsee	- hoofdwaterlopen en bijbehorende voorzieningen op de Burd - kaden met wandelroutes
Waterschap Sevenwolden	- hoofdwaterlopen en bijbehorende voorzieningen in het Swettegebied en op it Eilân - ecologische verbindingzones - kaden met wandelroutes
It Fryske Gea	bestaande natuurterreinen, reservaaits- en natuurontwikkelingsgebieden met bijbehorende voorzieningen
Marrekrite	aanlegplaatsen voor de watersport

8.4. Verwerving en bestemming van gronden

Voor het uitvoeren van het plan zijn gronden nodig. Daarvoor wordt zoveel mogelijk grond op vrijwillige basis door het Bureau Beheer Landbouwgronden verworven. Dit wordt de taakstelling genoemd. Voor enkele planonderdelen is dit niet haalbaar. Het gaat daarbij om aan te leggen openbare voorzieningen, die strikt plaatsgebonden zijn. Deze grond wordt verkregen via een korting op de inbreng van alle belanghebbenden in het gebied.

Wij zien geen reden om gebruik te maken van de in de Landinrichtingswet geboden mogelijkheid van onteigening. Indien er niet voldoende grond wordt verworven op vrijwillige basis, zullen we prioriteiten gaan stellen in de aanwending van de in eigendom verkregen gronden.

Korting

Bij het toepassen van korting moet iedere grondeigenaar een zeer klein deel inleveren van zijn, in het landinrichtingsproject in te brengen grondoppervlakte. Deze oppervlakte wordt uitgedrukt in een waarde. De grondeigenaar krijgt hiervoor compensatie in geld, of in grond wanneer dit past binnen het plan van toedeling. Korting wordt toegepast voor aan te leggen openbare voorzieningen, die strikt plaatsgebonden zijn. In dit plan gaat het alleen om de aanleg/verbreding van hoofdwaterlopen en de aanleg van ecologische verbindingzones.

De oppervlakte die via korting wordt verkregen bedraagt 6.3 hectare, dit is 0,25 % van de blokopervlakte (zie tabel 8-5).

Tabel 8-5 Grondverwerving via de korting

Aanwending	Oppervlakte in ha
Aanleg/verbreding waterlopen	5.2
Ecologische verbindingzones	1.1
Totaal	6.3

Verwerving op vrijwillige basis (taakstelling)

In alle andere gevallen vindt, in het kader van de taakstelling, verwerving van grond plaats op vrijwillige basis door het Bureau Beheer Landbouwgronden. Daarvoor beschikt BBL over verschillende instrumenten. De gronden worden dan toegedeeld als onderdeel van het tijdens de uitvoering op te stellen plan van toedeling.

In het volgende schema geven we aan hoeveel taakstellingsgronden nodig zijn en waarvoor ze bestemd zijn. Op dit moment heeft het BBL nog geen gronden in bezit buiten de reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden. Van de totaal begrensde reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden met een

Tabel 8-6 Grondverwerving op vrijwillige basis (taakstelling)

Aanwending	Taakstelling in ha	Nog aan te kopen in ha.
Natuur/recreatie De Burd	350	90
Natuur It Eilân	224	45
Afronding natuurterreinen	Streekplan: 50	Voorstel LC: 25
Swettegebied		
Landschapsplan	2	2
Landmetershectares*)	25	25
Totaal	651	187

*) Deze gronden zijn nodig voor kleine overbedelingen aan grondeigenaren om niet onnodig werken uit te hoeven voeren (kleine grensaanpassingen op basis van de topografie) en nodig voor een gedeeltelijke compensatie van de korting.

oppervlakte van 574 hectare is reeds 3/4 deel in eigendom verkregen. In deze gebieden moet nog 135 ha aangekocht worden. Daar buiten moet nog 52 ha worden aangekocht. Aankoop op de Burd zal naar verwachting niet op korte termijn mogelijk zijn.

In het verdere verloop van de voorbereiding en tijdens de uitvoering van dit project kunnen de resterende gronden worden verworven. Dit kan door aankoop van gebruiksvrije gronden of door verwerving van pachtrechten. Er is dan een toeslag op de grondprijs mogelijk voor de grondeigenaren (de zogenaamde afkoop toedelingsrechten). De kosten van deze regeling worden geraamd op f 200.000,-. Voorts is het mogelijk dat gronden worden vrijgemaakt door bedrijfsverplaatsing. Als de verworven oppervlakte niet toereikend is, zullen wij tijdig nadere voorstellen doen, waarin wordt aangegeven voor welke doeleinden de gronden gebruikt zullen worden.

8.5. Instrumentarium en vervroegde uitvoering

In “Swette-De Burd” is vanwege de meervoudige gebiedsfuncties gekozen voor herinrichting. Voor de Burd en It Eilân is het niet strikt noodzakelijk dat een plan van toedeling wordt opgesteld. De beperkte herverkaveling op de Burd kan ook via gesubsidieerde kavelruil tot stand komen. Dit is procedureel eenvoudiger en levert tijdswinst op. Voorwaarde is wel, dat alle belanghebbende partijen vrijwillig meewerken.

Aan de voorwaarden voor het uitvoeren van planonderdelen is soms al tijdens de voorbereidingsfase voldaan. Vervroegde uitvoering behoort dan tot de mogelijkheden, maar is afhankelijk van een aantal voorwaarden. Ten eerste moet eventueel benodigde grond in eigendom zijn verkregen. Een tweede voorwaarde is dat de nieuwe voorziening past binnen het gemeentelijk ruimtelijk beleid. Ten derde zal er volledige overeenstemming moeten bestaan tussen de betrokken partijen, ook ten aanzien van de financiering en de regeling van

eigendom, beheer en onderhoud. Verder mag de voorziening niet strijdig zijn met andere planonderdelen en moet het betreffende beleidsterrein een hoge prioriteit toekennen aan een snelle realisering van de voorziening. Bij vervroegde uitvoering zal het in het algemeen gaan om voorzieningen, waarbij sprake is van co-financiering met middelen vanuit het betreffende beleidsterrein. Vervroegde uitvoering vindt altijd plaats onder verantwoordelijkheid van de landinrichtingscommissie.

Zoals we al eerder hebben beschreven (zie 5.2.3.) willen we in elk geval de inrichting van de Eagehoek vervroegd uitvoeren (1999/2000).

8.6. Randvoorwaarden

Een goede afstemming tussen het landinrichtingsplan en het provinciaal, gemeentelijk en waterschapsbeleid is noodzakelijk om uitvoering te realiseren. Tijdens het verder uitwerken en uitvoeren van het landinrichtingsplan zal regelmatig overleg met verantwoordelijke instanties plaatsvinden.

Wij gaan ervan uit dat de in het plan voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd. Een aantal onderwerpen vragen nog aandacht of moeten geregeld worden:

- Provincie, gemeenten en waterschappen finan-

cieren mede een groot aantal maatregelen.

Dit gaat in veel gevallen samen met overname van eigendom, beheer en onderhoud. Voor een aantal maatregelen is het overleg over medefinanciering en /of beheer en onderhoud nog niet afgerond.

- Het voorontwerpplan is gebaseerd op uitgangspunten en doelstellingen in relatie tot de huidige functies in het plangebied. Bij de verdere planvorming zal de landinrichtingscommissie haar plannen, waar nodig en mogelijk, aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen.
- Om het plan te kunnen uitvoeren is grond nodig. De Dienst Landelijk Gebied gaat conform de taakstelling verder met het verwerven van gronden. De mate van verwerving van de noodzakelijke oppervlakte is mede bepalend voor de mate waarin het plan kan worden uitgevoerd.
- Om de inrichtingskosten voor Noorderburd en Eilân te rechtvaardigen is het nodig, dat de huidige reservaatstatus wordt omgezet in natuurontwikkelingsgebied.
- Bij de start van de uitvoering van het landinrichtingsplan moeten de waterschappen Sevenwolden en Marne-Middelsee een voorlopig peilbesluit nemen. De daarin vermelde peilen moeten zijn afgestemd op het landinrichtingsplan.

Verhoging van buidelkaden

Litratuurlijst

1. Landinrichtingsproject Swette-De Burd, Startnotitie voor de Milieu-effectrapportage. Landinrichtingscommissie Swette-De Burd, Leeuwarden, 1995.
2. Streekplanuitwerking Blauwe Zône. Provinciale Staten van Friesland, 4 oktober 1995.
3. Richtlijnen voor de inhoud van het Milieu-effectrapport herinrichting Swette-De Burd. Gedeputeerde Staten van Friesland, 22 augustus 1995.
4. De bodemgesteldheid van het herinrichtingsgebied Swette-De Burd. E van Dodewaard, Staringcentrum Wageningen, rapport 375, 1995.
5. Cultuurtechnische Inventarisatie De Bird en het Zwettegebied. I.M.J. Schmitz e.a., Staringcentrum Wageningen, rapport 317, 1994.
6. Natuurwaarden in het Swettegebied, ecologisch onderzoek in de herinrichting Swette-De Burd. W. Altenburg, Altenburg en Wymenga, Feanwâlden, A&W rapport 112, 1994.
7. Swette-De Burd, een historisch-geografisch onderzoek voor landinrichting. H.G. Baas e.a., Landview bv Hoorn, mei 1995.
8. Raap-rapport 181, Herinrichting Swette-De Burd, Aanvullende archeologische inventarisatie. P.S.G. Asmussen, Stichting RAAP Amsterdam, juli 1996.
9. Waterkwaliteit Friesland 1997. Waterschap Friesland, Leeuwarden, 1998.
10. Technisch document Botmar, verslag van waterkwaliteits- en waterbodemonderzoek in de Botmar 1993-1994. T. Claassen, Waterschap Friesland, februari 1995.
11. Ecohydrologisch onderzoek in Unlân fan Jelsma en Kobbelân. F.B. Janssen, Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden, Leeuwarden, maart 1995.
12. Herinrichting Swette-de Burd, oriënterend milieu-onderzoek. F.B. Janssen, Dienst Landinrichting en Beheer landbouwgronden, januari 1996.
13. Structuurschema Groene Ruimte.Deel 4: Planologische kernbeslissing, LNV / VROM, 1995.
14. Beheersplan voor het beheersgebied Polder Henswoude. Commissie Beheer Landbouwgronden, 1988.
15. Beheersplan voor het reservaatgebied It Eilân (west). Gedeputeerde Staten van Friesland, ingangsdatum 1 januari 1990.
16. Herziening en uitbreiding beheersplan voor het beheers- en reservaatgebied Mid-Friesland, ingangsdatum 1 januari 1994.
17. Streekplanuitwerking Blauwe Zône. Provinciale staten van Friesland, 4 oktober 1995.
18. Plan Ecologische Verbindingszônes Friesland. Provincie Friesland, 1994.
19. Voorontwerp begrenzingenplan Vrij Inzetbare Hectaren Fryslân. Provinciale Commissie Landelijk Gebied Fryslân, ingangsdatum 1 april 1998.
20. Eerste Waterhuishoudingsplan Friesland 1992-1995. Provincie Friesland, 1991.
21. Verdrogingsnotitie (inclusief het aangepaste peilbeleid). Vastgesteld door Provinciale Staten van Friesland, september 1993.
22. Herinrichting Swette-De Burd. De verkaveling van het Swettegebied. Dienst Landelijk Gebied, Leeuwarden, februari 1997.
23. Herinrichting Swette-De Burd. Uitgangspunten voor een waterbeheersingsplan van het Swettegebied. LBL Werkgroep waterbeheersing, Leeuwarden, januari 1995.
24. Herinrichting Swette-De Burd. Alternatieven voor een waterbeheersingsplan van het Swettegebied. LBL Werkgroep waterbeheersing, Leeuwarden, november 1995.
25. Beslissingondersteunend Evaluatiesysteem voor Landinrichtingsprojecten. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht, 1997.
26. Herinrichting Swette-De Burd. Inrichting van "natuurvriendelijke" oevers in het Swettegebied. Dienst Landelijk Gebied, Leeuwarden, januari 1998.
27. Herinrichting "Swette-De Burd". Inrichtingsschetsen voor de Noarderburd en It

Eilân. Dienst Landinrichting en Beheer
Landbouwgronden, Leeuwarden, oktober
1996.

28. Ecosystemen in Nederland. Ministerie van
Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Den
Haag, juni 1995.
29. Dynamiek en vernieuwing. Ministerie van
Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Den
Haag, april 1995.
30. *De Nota Natuurbeheer. Provinciale Staten van
Fryslân*, maart 1998.
31. Modelonderzoek Hege Warren, IWACO
Groningen, oktober 1992.
32. Iepen of ticht?, dat is de fraach.
Inrichtingsvarianten voor bekading van It Eilân.
Dienst landelijk Gebied Friesland, maart 1998.
33. Keersluizen t.b.v. herinrichting Swette-De Burd.
Uitwerking schetsplan met begroting. Grontmij
Verkeer & Infrastructuur, Afdeling Waterbouw &
Kunstwerken. De Bilt, maart 1998.
34. Verkennend waterbodemonderzoek Botmeer.
Wetterskip Fryslân, januari 1999.

Natuurmonumenten

Verklarende woordenlijst

- A** **autonome ontwikkeling** de toekomstige ontwikkeling zonder uitvoering van het landinrichtingsplan
- B** **basisinrichting** een referentiebeeld van een goede toestand van de verkaveling, de ontsluiting en de waterbeheersing voor een duurzame, veilige en concurrerende land- en tuinbouw en een flexibel grondgebruik
biotoop een duidelijk herkenbaar onderdeel van het landschap, met een karakteristieke levensgemeenschap van planten en/of dieren
boezem stelsel van meren, kanalen en vaarten die met elkaar in open verbinding staan; deze dienen voor het opslaan, aanvoeren en lozen van water uit de omringende polders
- E** **ecologische verbindingszone** zone die natuurgebieden met elkaar verbindt zodat planten en dieren zich tussen natuurgebieden kunnen verplaatsen.
ecosysteem het geheel van planten en dieren en hun omgeving en hun onderlinge relaties
emissie uitstoot van stoffen
- H** **herinrichting** een vorm van landinrichting die wordt toegepast in gebieden waar meerdere functies spelen en de inrichtingsproblematiek ingewikkeld is
huiskavelkavel waarop de bedrijfsgebouwen staan
huiskavelpercentage de verhouding tussen de totale oppervlakte en de oppervlakte van de huiskavel. Voor een efficiënte bedrijfsvoering is voor melkveehouderijen een huiskavelpercentage van 60 - 80 % gewenst
hydrologie het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen op en beneden het aardoppervlak
- K** **kavel aaneengesloten** stuk grond van een gebruiker, bestaande uit een of meerdere percelen
kavelaanvaardingswerken cultuurtechnische werken die binnen landinrichting worden uitgevoerd om toegedeelde kavels gelijkwaardig te laten zijn met de ingebrachte kavels
- K** **kavelinrichting** fysieke toestand van een kavel (ligging, grootte en vorm van de percelen, egaliteit, drainage en begreppeling)
korting het verwerven van gronden ten behoeve van plaats gebonden inrichtingsmaatregelen door ten opzichte van de inbreng een kleinere oppervlakte toe te delen
- L** **landinrichting** het inrichten van de ruimte in het landelijk gebied voor de functies die het gebied vervult (landbouw, natuur, recreatie, verkeer, landschap)
landinrichtingscommissie een door de provincie benoemde commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende belangengroeperingen en instanties die verantwoordelijk zijn voor de planvoorbereiding en planuitvoering voor een herinrichtingsgebied
landmetershectares oppervlakte grond die nodig is om een goede toedeling te realiseren
- M** **milieu-effectrapportage** de wettelijke procedure die voorschrijft hoe een milieu-effectrapport moet worden opgesteld en wat daarmee vervolgens moet gebeuren
milieu-effectrapport (MER) een rapport waarin alle relevante gevolgen van een activiteit op milieu, natuur, landschap en leefbaarheid zijn beschreven. In dit rapport is het MER geïntegreerd in het voorontwerpplan
- N** **natuurdoeltype** na te streven natuurlijke gemeenschap van planten en dieren op een bepaalde plaats afhankelijk van de factoren bodem en waterhuishouding
natuurontwikkelingsgebied gebieden, die goede mogelijkheden bieden voor het ontwikkelen van natuurwaarden van (inter-)nationale betekenis het grondgebruik en de inrichting wijzigen sterk; de huidige natuurwaarden zijn gering
- O** **opstreckende verkaveling** een verkavelingsvorm, bestaande uit lange, smalle kavels, loodrecht op een bebouwingslint
- P** **plan van toedeling** de nieuwe verkavelingssituatie van de gronden als gevolg van de ruiling

- van gronden in het kader van landinrichting
- R** **relatienotagebieden** gebieden die vanwege hun hoge natuurlijke of landschappelijke waarden zijn aangewezen als reservats- of beheersgebied
- reservatsgebied** gebieden waarin wordt gestreefd de grond te verwerven ten behoeve van een natuurbeherende instantie; voorafgaand aan verwerving kan in deze gebieden een beheersovereenkomst gesloten worden
- T** **taakstelling** de oppervlakte grond die verworven dient te worden door het Bureau Beheer landbouwgronden om het landinrichtingsplan uit te kunnen voeren
- V** **verdroging** de negatieve effecten van wijzigingen van de ontwatering en afwatering; verdroging komt tot uiting in dalende grondwatersstanden, veranderde samenstelling van het water en de effecten daarvan op vegetaties
- verkavelingspatroon** patroon van sloten, wegen en andere structuren die de cultuurgronden in percelen verdelen
- vermesting** belasting van de bodem met meer meststoffen dan het gewas kan opnemen
- verspreiding** het via grondwater, lucht en/of op andere wijze verspreiden van meststoffen en resten van gewasbeschermingsmiddelen
- W** **waterhuishouding** de wijze waarop water in een bepaald gebied wordt opgenomen, aangevoerd, afgevoerd en zich verplaatst
- wegzijging** neerwaarts gerichte grondwaterbeweging

Uitsnede van de Voorontwerp

Lid:	Namens:
Y. Dijkstra	Gemeenten (Voorzitter)
J. Snoek	Landbouw (vice-voorzitter)
S. Miedema	Landbouw
J. van der Goot	Recreatiesector
drs. U. G. Hosper	Particuliere natuurbescherming
H. Hoekstra	Waterschappen
ir. B.L. Schaap	Dienst Landelijk Gebied (secretaris)

Colofon

Dit is een uitgave van de Landinrichtingscommissie Swette-De Burd

Postbus 2003, 8901 JA LEEUWARDEN. Tel: 058-2955255. Fax: 058-2157547

Redactie: Frans Janssen, Dienst Landelijk Gebied Friesland

Kartografie: Wim Eizenga, Dienst Landelijk Gebied Friesland

Fotografie: Benny Klazenga, Paul Janssen, Paul Paris, Aerophoto Eelde, Frans Janssen e.a.

Lay-out :Tjitse Zijlstra, provinsje Fryslân

Druk: Huisdrukkerij provinsje Fryslân

Op de volgende data worden voorlichting- en inspraakavonden gehouden:

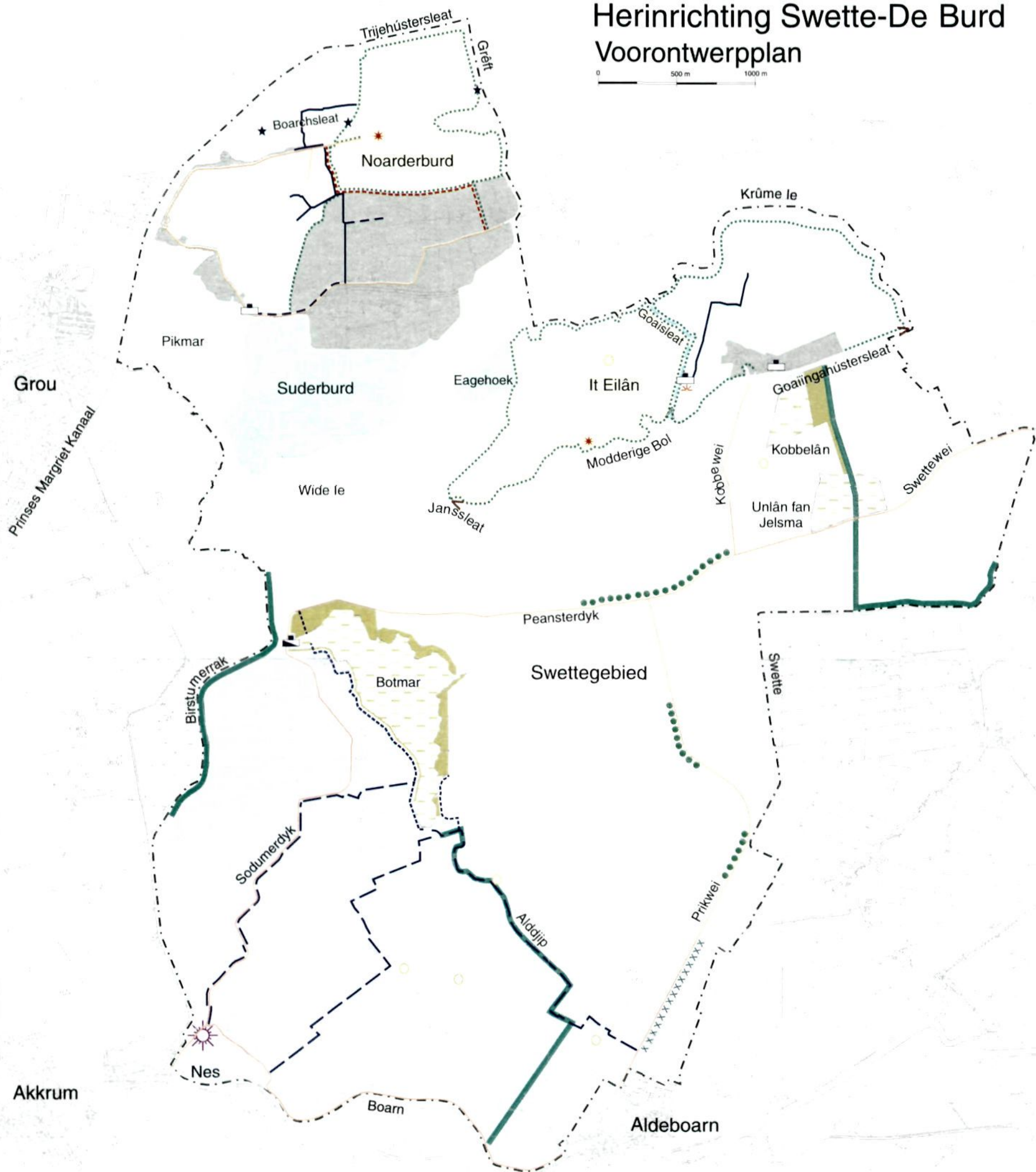
- Maandag 31 mei 1999 om 20.00 uur in Hotel Café Restaurant Goerres, Kanadeeskestrjitte 45 te Akkrum, bedoeld voor belanghebbenden uit het Swettegebied, Akkrum en Aldeboarn.
- Dinsdag 1 juni 1999 om 20.00 uur in Thee bij Trui, De Burd 13 te Grou, bedoeld voor belanghebbenden op De Burd.
- Woensdag 2 juni 1999 om 20.00 uur in Café Restaurant Pier's Hiem, Domela Niewenhuisweg 114 te Nij Beets, bedoeld voor belanghebbenden uit Goaiingahuzen.
- Donderdag 3 juni 1999 om 20.00 uur in Hotel Café Restaurant Oostergoo, Nieuwe Kade 1 te Grou, bedoeld voor belanghebbenden en geïnteresseerden uit Grou.

Daarnaast worden voor vragen van persoonlijke aard twee zittingen gehouden:

- Dinsdag 8 juni 1999 van 9.00 tot 12.30 uur in Hotel Aldeboarn, Doelhof 3 te Aldeboarn, bedoeld voor belanghebbenden in het Swettegebied en Goaiingahuzen.
- Dinsdag 15 juni 1999 van 9.00 tot 12.30 uur in het Raadshuis, Stationsweg 1 te Grou, bedoeld voor belanghebbenden van De Burd.

Herinrichting Swette-De Burd Voorontwerpplan

0 500 m 1000 m

Algemeen

--- grens van het blok
--- bestaande wegen

Waterbeheersing

--- aanpassen waterbeheersing
--- bestaande waterloop
--- nieuw te graven waterloop
--- te verbeteren waterloop
--- nieuw/te verbeteren gemaal
--- te reconstrueren keersluis
--- nieuw aan te leggen keersluis

Natuur

--- wetter en reiden
--- simmerpolders
--- winterpolders
--- bestaand natuurterrein
--- afronding natuurterreinen
--- ecologisch verbindingzône

Landschap en cultuurhistorie

--- boombeplanting (tweezijdig)
--- beplantingsstrook verwijderen
--- terrein met historische waarde
--- terrein met archeologische waarde

Recreatie

--- in te richten voor de waterrecreatie
--- te verbeteren vaart t.b.v. de recreatie
--- fietspad
--- wandelroute
--- kano-overdraagplaats
--- vogelkijkhut
--- uitkijkpunt

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer